

ДОНИШГОҶИ МИЛЛИИ ТОҶИКИСТОН

ФАКУЛТЕТИ ЖУРНАЛИСТИКА

КАФЕДРАИ МАТБУОТ

**ХАДАМОТИ МАТБУОТӢ ВА
РОБИТА БО ҶОМЕА**

ДАСТУРИ ТАЪЛИМӢ

Душанбе – 2015

ББК 80/84

УДК 0.70

Мух.92

Муҳаррири масъул:

Доктори илмҳои филологӣ, профессор Муродов М.Б.

Муқарризон:

Муқимов М. – доктори илмҳои филологӣ, профессори кафедраи журналистикаи байналхалқии ДМТ,

Бобоев Д. - номзади илмҳои филологӣ, дотсенти кафедраи телевизион ва радиошунавонии ДМТ,

Султонов М. - котиби матбуотии Маҷлиси намояндагони Маҷлиси Олии ҶТ

Қ. Мухторӣ.

Хадамоти матбуотӣ ва робита бо ҷомеа. Дастури таълимӣ.- Душанбе: Пойтахт, 2015.-128 с.

Дастури таълимии мазкур, ки барои донишҷӯёни ихтисоси иттилоот ва робита бо ҷомеа, журналистика, дипломатия пешбинӣ шудааст, мухтасаран аз таърихи пайдоиши хадамоти матбуотӣ дар кишварҳои гуногун, аз ҷумла Тоҷикистон, низом ва тарзи кори марказҳои матбуотӣ ва котибони матбуотӣ маълумот дода, усул ва роҳҳои ҳамкориҳои онҳо бо ВАО, бо ҷомеа дар он зикр карда мешавад. Аз дастур ҳамчунин метавонанд ниёзмандон, рӯзноманигорони ҷавон, ходимони матбуотии навкор ва кормандони робита бо ҷомеа истифода баранд.

Бо қарори Шӯрои методии ДМТ аз “30” 06 с.2015, Суратмаҷлиси № 6 ба ҷоп тавсия мешавад.

© Қутбиддин Мухторӣ, 2015

Мундарица

Сарсухан.....	4
1. Аз таърихи пайдоиши хадамоти матбуотӣ.....	8
2. Сохтор ва принсипҳои асосии ташкили кори хадамоти матбуотии имрӯза.....	20
3. Вазифаҳои ходими матбуотӣ.....	26
4. Шакл ва усулҳои кори хадамоти матбуотии муосир бо ВАО, аҳли ҷомеа ва созмонҳои сиёсӣ.....	32
5.Пресс-релиз ва паёмҳои дигар барои ВАО.....	39
6. Менеҷменти иттилоотӣ.....	46
7. Спиндоктор кист?	
8. Хадамоти мабуотӣ дар сохтори тичоратӣ.....	
Маркази матбуотии ҳизбҳо ва ҳаракатҳои сиёсӣ.....	
10. Хусусиятҳои умумии хадамоти матбуотӣ дар сохторҳои давлатӣ.....	
11. Ҳамкории иттилоотии муассисаҳои давлатӣ бо воситаҳои ахбори омма ва аҳли ҷомеа.....	
12. Баргузор кардани аксияҳо, маърақаҳои ошкоро, ба роҳ мондани робитаи дучонибаи фаъол: «ҳукумат - аҳоли».....	
13. Шакл ва усулҳои ҳамоҳангсозии фаъолияти	

хадамоти	матбуоти
давлатӣ.....	
14. Нақш ва вазифаи Иттиҳоди журналистони Тоҷикистон.....	
15. Аккредитатсияи журналистон: самтҳои асосии ҳуқуқӣ, таҷрибаи ташкил ва гузаронидан.....	
Луғати мухтасари баъзе истилоҳоти дар дастур истифодашуда.....	
Рӯйхати адабиёти тавсияшаванда.....	
Замима.....	

САРСУХАН

Барномаи оmodасозии мутахассисон аз рӯйи ихтисоси робита бо ҷомеа дар муассисаҳои олии таҳсилоти касбӣ таълими фанни «Ҳадамоти матбуотӣ ва робита бо ҷомеа»-ро талаб мекунад. Ин фан дар қатори фанҳои интихобии блоки тахассусӣ таълим дода мешавад. Стандарти давлатии таълим аз мутахассисони иттилоот ва робита бо ҷомеаро водор мекунад, дар тайёр намудани мутахассисони соҳаи мазкур ба фаъолияти онҳо дар самти кор бо воситаҳои ахбори омма, ҷомеаи шахрвандӣ, тарғиби мақсад ва мавқеи муассиса таваҷҷуҳи махсус зоҳир намоянд.

Дастури таълимии мазкур дар асоси сарчашмаҳои гуногуни ватаниву хориҷӣ, иттилооти ҳадамоти матбуотии гуногуни ватанӣ барои ихтисосҳои иттилоот ва робита бо ҷомеа, журналистика таҳия карда шудааст. Бо назардошти истиқлолияти давлатии Ҷумҳурии Тоҷикистон ва ҷумҳуриҳои дигари пасошӯравӣ, ба ин муносибат ба имзо расидани силсилаи қонунҳо, санадҳои меъёрию ҳуқуқӣ дар самти фаъолияти сохторҳои давлатӣ, хусусӣ, мафҳуми ҳадамоти матбуотӣ қомилан дигаргун шуд. Ба ин соҳти ҷамъиятӣ, ки мо зиндагӣ мекунем, аз ҷумла мавҷудияти шаклҳои гуногуни моликият имконият фароҳам овард, ки дар баробари

хадамоти матбуоти давлатӣ, инчунин хадамоти матбуоти муассисаву корхонаҳои хусусӣ, сектори тижоратӣ ба вучуд ояд, инчунин ба масъалаи менечменти иттилоотӣ тавачҷуҳи махсус зоҳир шавад. Инкишофи муносибатҳо миёни давлат ва ҷомеа таърихи тӯлонӣ дорад. Низоми саҳти пурқудрати шўравӣ усулҳои муайяни таъсиррасонӣ ба майнаи мардумро истифода мекард. Тамоми воситаҳо барои тарғиби сиёсати коммунистӣ истифода карда мешуданд.

Фаъолияти онҳо дар асоси ҳам усулҳои тарғиботи технологияҳои иртиботӣ ва ҳам усули ханӯз дар асри XVI аз ҷониби калисои католикӣ пешбурдашаванда ба роҳ монда шуда буд. Инкишофи робита бо ҷомеа атрибути ҷомеаи демократӣ аст. Иштироқи шахрвандон дар идоракунии ҷи бевосита ва ҷи бавосита, вобастагии сохторҳои давлатӣ аз табъ ва муносибати аҳоли ба фаъолияти онҳо, роҳу муносибатҳои нави корро бо ҷомеа ба вучуд овардааст.

Агар дар баъзе кишварҳои пасошўравӣ, ба мисли Русия, Қазоқистон, кишварҳои назди Балтика, Украина дигаргуниҳои бозаргонӣ дарҳол пас аз пошхўрии Иттиҳоди Шўравӣ оғоз шуда бошанд, дар Тоҷикистон ин раванд ба иллати ҷанги чандсолаи шахрвандӣ нисбатан дертар оғоз гардид, аммо,

албатта, низоми робита бо ҷомеа дар кишвар рӯз то рӯз инкишоф ва такмил меёбад.

Дар масъалаи вазъият ва мафҳуми робита бо ҷомеа дар Тоҷикистон тадқиқоти зарурӣ ҳанӯз ба анҷом нарасида бошад ҳам (албатта, бояд эътироф кард, ки чанд нафар муҳаққиқони ҷавон Зардова О., Бобоев У. ва шахсони дар ин соҳаҳо ботаҷриба, аз ҷумла, Ҷамолов И.М. қадамҳои нахустинро дар тадқиқоти монографӣ дар соҳаи робита бо ҷомеа ва хадамоти матбуотӣ гузоштаанд), муҳаққиқони рус дар шароити кишварҳои пасошӯравӣ масъалаи ба ҳам омехтани тарғибот ва иртибот бо ҷомеа (PR) дар фаъолияти иттилоотии мақомоти ҳукумати ро баррасӣ намудаанд.

Дар баробари ин хадамоти матбуотии мақомоти давлатӣ дар Тоҷикистон собиқаи таърихии тӯлонӣ надошта бошад ҳам, соҳаи муайяни фаъолиятро ташкил медиҳад ва молики технология ва равияи махсуси пешравӣ мебошад.

Барои мутахассисони ояндаи иртибот бо ҷомеа донишдони ҳам назария ва ҳам амалия ниҳоят муҳим аст. Асоси системаи идораи давлатиро дар Тоҷикистон, мисли аксари кишварҳои пасошӯравӣ ду принцип – принциби тақсими ҳокимият ба шохаҳо (қонунгузор, иҷроия ва судӣ) ва принциби комплементарӣ (ҷумҳуриявӣ, вилоятӣ, шаҳриву

ноҳиявӣ), ташкил медиҳад. Дар ҳама шоҳаҳо ва дар ҳама сатҳҳо шӯъбаҳои мавҷуданд, ки масъули иртибот бо ҷомеа ҳастанд ё ҳадамоти матбуотианд. Ҳанӯз ҳам талаботи ягона, меъёрҳои муайян оид ба сохтор ва самти фаъолияти онҳо на танҳо дар Тоҷикистон, балки дар бисёр кишварҳои дигари пасошӯравӣ низ вучуд надоранд. Маъмулан фаъолияти онҳо аз рӯи қарори раёсатҳояшон (сарварони мақомоти маҳаллӣ), қонунҳо ва санадҳои меъёрии хусусияти минтақавӣ ё ноҳиявидошта ё ҳуҷҷатҳои низоми дохилии ягон мақомот ба тартиб дароварда мешавад. Дар дастури таълимӣ усулҳои маъмултарини ташкил ва танзими фаъолияти ҳадамоти матбуотӣ дар идораҳои давлатӣ оварда шудааст.

Соҳаи иттилоот давра ба давра ба яке аз объектҳои муҳими идоракунии давлатӣ табдил ёфта, танзими дурусти он вазифаи муҳим мегардад. Моҳияти асосии идоракунии давлатии ин соҳаро сиёсати давлатии иттилоот ташкил медиҳад. Аз ин рӯ, фаъолияти ҳадамоти матбуотиро мо ҳамчун татбиқи сиёсати давлатии иттилоотӣ баррасӣ бояд намоем.

Дастури таълимӣ дар асоси барномаи таълимии фанни «Ҳадамоти матбуотӣ ва робита бо ҷомеа» таҳия гардида, асосан барои донишҷӯёни ихтисоси иртибот бо ҷомеа, журналистика,

журналистикаи байналхалқӣ ва муносибатҳои байналхалқӣ – дипломатия таълим дода мешавад. Дар охири ҳар мавзӯ, саволҳо ва супоришҳо барои дарсҳои амалӣ пешниҳод карда мешаванд.

Дар таҳия намудани дастури таълимӣ сарчашмаҳои гуногун - китобҳои, ки дар феҳристи адабиёт оварда шудаанд, баъзе қонуну санадҳои меърию ҳуқуқӣ, маълумот доир ба хадамоти матбуоти гуногун, ки дар сомонаҳо ҷой дода шудаанд, назари мутахассисони таҷрибадори соҳа, шахсоне, ки амалан дар чунин сохторҳо фаъолият намудаанд, истифода шудаанд.

Эроду пешниҳодоти хонандагони дастур ҷиҳати тақмили мундариҷаи он аз ҷониби муаллиф бо камоли эҳтиром пазируфта хоҳанд шуд:
mkutb@mail.ru

§1. АЗ ТАЪРИХИ ПАЙДОИШИ ХАДАМОТИ МАТБУОТӢ

Хадамоти матбуотӣ чист?

Хадамоти матбуотӣ (маркази матбуотӣ) – шуъбаи муассисаи давлатӣ, мақомоти давлатӣ, суд, ширкатҳо, фирмаҳои миёна ва калон аст, ки ҳамкориҳои муассисаи мазкурро бо матбуот ва воситаҳои дигари ахбори омма таъмин менамояд. Хадамоти матбуотӣ ду вазифаи асосиро иҷро мекунад: якум, пуррагӣ ва саривақтии иттилоотро дар бораи ғайрифаҳми корхонае, ки онро худаш намояндагӣ мекунад, таъмин месозад; дуюм, барои ғайрифаҳми (ва фароғати) рӯзноманигорони аккредитатсияшуда шароити мусоидтаринро фароҳам месозад. Вобаста ба ҳаҷми кор робита бо ВАО аз ҷониби мутахассисони зерин метавонад иҷро шавад:

Котиби матбуотӣ;

Бюрои матбуотӣ;

Шуъбаи кор бо матбуот;

Хадамоти матбуотӣ ё маркази матбуотӣ;

Хадамоти PR (бевосита аз ҷониби роҳбари он);

Кормандони ғайриштатӣ ё фирмаи берунаи машваратӣ.

Хадамоти матбуотӣ чӣ гуна метавонист пайдо шавад? Тасаввуроти мо дар бораи хадамоти матбуотӣ он вақт мукамалтар ва дурусттар хоҳад шуд, агар сайри таърихие дар пайдоиши ин навъи фаъолият намоем. Пайдоиши хадамоти матбуотӣ, бешубҳа, бо пайдоиши худи журналистика – иттилоърасонӣ алоқамандии узвӣ дорад. Ва ҳама он чӣ, ки муаллифони китоби дарсии «Таърихи журналистикаи тоҷик»¹ дар мавриди журналистикаи қаблазжурналистӣ гуфтаанд, бештар ба хадамоти матбуотӣ алоқамандӣ дорад. Яъне падидаҳои аввалини таърихнигорӣ дар дарбори шоҳон, ҷорчиёни расонандаи хабару иттилоот, амру фармонҳои ҳокимон маҳз ба ҳамин навъи фаъолият бештар алоқаманд ҳастанд. Аммо чунон ки дар шароити имрӯза меғӯянд, оқил он нест, ки кашфиёте мекунад, балки он аст, ки кашфиётро ба ҳадафҳои худ ва умуман, манфиати инсоният истифода карда метавонад. Ҳамин аст, ки аврупоиён тавонистанд, аз ихтироии коғаз ва ихтироии нусхабардории маводи чопӣ оқилона истифода намоянд. Агар аз ҳамин нуқтаи назар ба масъала нигарем, пас лозим мешавад, ки таърихи бевоситаи пайдоиши марказҳои матбуотиро низ аз Аврупо ҷӯем. Мувофиқи

¹ Усмонов И.К., Давронов Д. Таърихи журналистикаи тоҷик.-Душанбе, 2008.-

иттилооте, ки то имрӯз мавҷуд аст, аввалин марказҳои матбуотӣ дар ҳамон кишваре пайдо шуданд, ки матбуот, фаъолияти рӯзноманигорӣ ба вучуд омада, эътироф шуда буд. Табиист, ки пешқадамтарин миллат ва кишвар дар ин маврид низ олмониҳо ва Олмон буданд.

Аввалин хадамоти матбуотӣ дар Олмон. Воқеан ҳам пайдоиши хадамоти матбуотӣ дар Олмон ва ҷалби кормандони матбуотӣ ба ҷониби худ аз тарафи мақомоти ҳукумати ҳанӯз ба давраҳои аввалини пайдоиши матбуот дар ин кишвар алоқаманд аст. Ин заруратро пеш аз дигарон сиёсатмадорон ва ҳокимони оқили олмонӣ дарк карданд. Ҳамин буд, ки дар асоси таҷрибаи рӯзноманигории садсола (ҳанӯз дар асри XVII рӯзномаҳои олмонии «Релятсион» («Ахбор») ва «Авизо» («Эълон»)), ки соли 1609 гоҳ –гоҳ нашр мешуданд, аввалин нашрияти ҳаррӯза «Ляйптсигер тсайтунг» («Рӯзномаи Лейпсиг»), ки соли 1661 ба нашр оғоз кард², дар соли 1816 дар дарбори шоҳи Пруссия Август фон Ҳанденберг *бюрои адабӣ* фаъолият мекард, ки ба вазифаи асосии он таҳияи хулосаи мақолаҳои матбуотӣ ва шарҳи онҳо дохил мешуд. Анъанаҳои ҷалби пурсамари матбуот барои манфиатҳои давлат дар Пруссия хеле

² Ворошилов В.В. Журналистика.-М., 2001.-С.18.

пурқувват буданд ва пас аз таъсиси давлати олмонӣ ҳам идома доштанд. Шоҳи Пруссия Вилгелми IV, ки дар миёнаҳои асри XIX ҳукмрон буд, *дафтари адабӣ* ташкил кард, ки баъдтар Муассисаи марказии кори рӯзноманигорӣ ва ё Бюрои адабии Вазорати шоҳии давлатӣ ном гирифт. Ин бюро ё дафтар моҳиятан ҳамон бюрои матбуотӣ ё маркази матбуотӣ буд, ки вазифааш идоракунии афкори омма, назорати мувофиқати мундариҷаи матбуот бо афкори ҳукумат буд.

Аз давраи таъсиси ҳукумати олмонӣ, вақте ки Вилгелми I императори Олмон эълон шуд, соли 1871 шӯъбаи матбуотии корҳои хориҷӣ таъсис дода шуд. Дар таърих номи Отто Ҳамман, ки беш аз 20 сол ин марказро сарварӣ кардааст, ҳамчун муваффақтарин ходими матбуотӣ машҳур аст. Ӯ қобилияти фавқулодаи дилёбӣ ва забонёбӣ бо эҷодкоронро дошт. Отто тавонист рӯзноманигоронро дар атрофи худ ҷамъ оварад, ки бо ҳукумат дар ҳамкории хеле пурсамар қарор доштанд. Давлати Олмон дар хусуси иттилоое, ки дар бораи император, дарбор ва воқеоти кишвар пайдо мешуд, ҳасудхӯрона назар мекард. Муаррихон таъкид мекунанд, ки нақши Котиби давлатии Олмон Алфред Тирпитс, ки соли 1897 Бюрои давлатии иттилоотии ҳарбии баҳриро ташкил карда буд, ниҳоят калон аст. Ба гуфтае ӯ кори ин

мақомотро чунон ба роҳ монд, ки дастгирии флоти ҳарбии баҳрӣ характери ҳаракати оммавиरो пайдо кард. Чавонон ба ин ниҳод рағбати ниҳоят зиёд пайдо карданд ва сиёсати забткоронаи Олмон чун иқдоми ҳайр шинохта шуд.

Танҳо кори пурсамар бо рӯзноманигорон чунин натиҷа дода метавонист. Дар давраи Чанги якуми ҷаҳонӣ сиёсати ҳукумати Олмон дар кишвари худаш аслиҳаи пурқудрати таъминоти муътамаду хуби иттилоотӣ дошт.

Пайдоиши ҳадамоти матбуотӣ дар як ширкати олмонии «Крупп» (соли 1893) қиссаи ниҳоят маъруф аст. Фаъолияти он боиси нашъунамои ширкат гардида буд. Ин маркази матбуотӣ бо истифода аз усулҳои эҷодӣ дар таҳияи омилҳои иттилоотӣ тавонист ҷомеаи ҷаҳониро ба муваффақиятҳои ширкат мутаваҷҷеҳ созад. Худи ширкати «Крупп» соли 1870 логотипи худро сохта расман ҳамин номро гирифта буд. Он аз ширкатҳои хеле бузурги олмонӣ буд, ки аз аввал бо истеҳсоли аслиҳаи артилерӣ машғул буд. Соли 1999 ду ширкат «Тассен» ва «Крупп» якҷоя шуданд ва ҳоло аз консернҳои бузургтарини истеҳсоли пӯлод «ТассенКрупп» ба шумор мераванд. Номи худро низ аз он давра «ТассенКрупп» номгузорӣ карданд.

Замони ҳукмронии фашизм дар Олмон давраи маҳдуд карда шудани гуногунондешӣ буд, табиист, ки матбуоти низ маҳв карда шуд. Бинобар ин хадамоти матбуотӣ ба маънии касбиаш наметавонист вучуд дошта бошад. Шӯъбаҳои тарғиботие вучуд доштанд, ки бо коркарди ҳамаҷонибаи (тоталии) афкори омма машғул буданд. Албатта, ҳуди усули кори тарғиботии **Рейхи сеюм**^{*3} як масъалаи ниҳоят мураккаби тадқиқотӣ аст, ки ниёз ба омӯзиши махсус дорад ва таваҷҷуҳи муҳаққиқони зиёдеро ба худ ҷалб намудааст.

Хадамоти матбуотӣ дар Иёлотҳои Муттаҳидаи Амрико. Лозим ба таъкид аст, ки таҷрибаи истифодаи воситаҳои ахбори омма бо мақсадҳои сиёсӣ дар Амрико собиқаи аз ҳама бештар дорад. Аз ҷумла истифодаи ВАО дар маърақаҳои сиёсии озодихоҳии Александр Гамильтон (1757-1804), Томас Чепферсон (президенти сеюми ИМА, солҳои сарвариаш 1801-1809) ва дигарон ҳамчун аслиҳои публитсистикаи сиёсӣ хеле ибратомӯз аст. Амалиёти «Публий» ё «мактуби федералистон» (асри XVIII) дар таърих аввалин намунаи PR-маърақаи сиёсӣ шуморида мешавад. «Федералист» – эссеи сиёсӣ буд,

³ Калима ва ибораҳои, ки дар болояшон аломати «*» (ситорача) доранд, дар охири дастур дар «Луғат...» шарҳ дода шудаанд.

ки дар давраи ратификатсия (татбиқ, амалишавӣ) шудани Сарқонуни ИМА аз ҷониби маҷлиси қонунбарори иёлоти Нью-Йорк таҳти номи мустаори «Публий» сиёсатмадор Томас Љефферсон (баъдан президенти ИМА), яке аз муаллифони Сарқонуни ИМА Љеймс Мэдисон, Александр Гамилтон (баъдан вазири молияи ИМА) ва Љон Љей (баъдан раиси суди олии ИМА) интишор дода буданд. Он силсилаи мақолаҳе буд, ки дар рӯзномаи “Индепендент Љорнал” (дар Нью-Йорк нашр мешуд) аз 28 ноябри соли 1787 то 2 апрели соли 1788 нашр шуда буд⁴.

Асри XIX-ро «давраи паблисити», давраи пресс-ожонсиҳо дар ИМА мешуморанд. Пайдоиши шаҳрҳои азим, урбанизатсияи аҳоли, афзоиши сатҳи саводнокӣ, шумораи хонандагони рӯзнома ба ҳамин давра рост омад. Фаъолияти хадамоти матбуотӣ ё шуъбаҳои робита бо ҷомеа ба талаботи соҳаҳои гуногун табдил меёбанд. Дар солҳои 30-юми асри XIX Амос Кендалл - собиқ мухбире, ки ёвари президенти ИМА – Эндрю Љексон, гардида буд, ба андешаи баъзе муаррихон, аввалин котиби матбуотии касбӣ шуморида мешавад. Ў нутқҳои президентро менавишт, мушовири ӯ оид ба фаъолияти публитсистиаиш буд, ҳатто ба сиёсати давлат таъсир расонида метавонист. Бо мадади А.Кендалл дар ҷанги

⁴ dic.academic.ru: Энциклопедия Кольера

иттилоотӣ бо як ширкати бузург Эндрю Чексон тавонист ғалаба ба даст оварад ва имичи худро мустаҳкам намояд.

Чанги шаҳрвандии солҳои 1861-1865 дар ИМА, инчунин чанг бо Куба усулҳо, шаклу воситаҳои корро бо ВАО дар ҳар ду давлат ҳам тақвият бахшид.

Дар идораҳои давлатии ИМА аз охири асри XIX шубҳаҳои кор бо матбуот ташкил шуда, ҳатто аттестатсияи клеркҳои редакцияҳо барои омода намудани маърузаҳои расмӣ ва пресс-релизҳо дар бораи фаъолияти давлат таъсис дода шуданд.

Ин анъанаҳо дар асри XX низ идома ёфтанд: дар давраи давлатдории В. Вилсон дар солҳои чанги якуми ҷаҳон Кумитаи иттилооти ҷамъиятӣ (бо номи «Кумитаи Крил» - ба туфайли ин, ки онро рӯзноманигор бо номи Д. Крил сарварӣ мекард) таъсис дода шуд. Ин кумита барои он шуҳрат пайдо кард, ки на танҳо бо рӯзноманигорон ӯнамқорини устувор дошт, инчунин ба фаъолияти худ Айви Ли, Эдвард Бернайзи ба бузургмардони PR табдилшударо низ ҷалб намуд.

Солҳои Чанги якуми ҷаҳон ва фишорҳои вазнини равонӣ барои инкишофи ҳамқоринҳои мақомоти ҳуқуматӣ ва аҳоли таконе бахшид. Бахусус, Теодор Рузвелт дар ин самт ҳамчун симои бузурги сиёсӣ, қадами ниҳоят ҷиддӣ гузошт. Ў ба

имкониятҳои матбуот баҳои баланд дода, дар пешбурди сиёсати худаш ба матбуот така мекард: мунтазам пресс-конференсияҳо (нишастҳои матбуотӣ) мегузaronид, мусоҳибаҳои ғайрирасмӣ ташкил мекард. Матбуоти бо ин усул идорашаванда боиси муттаҳидии мардуми Амрико, паси саркардани бухрон гардид, ба мардум умеди дубора ба зиндагии арзанда ато намуд.

Аз нимаҳои дуоми асри XX таъминоти иттилоотии мақомоти давлатии ИМА хусусияти системавӣ мегирад, принципҳои фундаменталӣ қабул менамояд. Принципи асосӣ дар он буд, ки ҳукумат дар ҷомеаи демократӣ бояд дар назди шаҳрвандон аз ҷаъолияти худ ҳисобот диҳад.

Президент ва Конгресси ИМА аз нимаи дуоми асри XX ба масъалаи иттилоъдиҳии ҷомеаи ҷаҳонӣ таваҷҷуҳи махсус зоҳир менамоянд, моҳиятан ин аз тарғиби тарзи зиндагии амрикоӣ ва маълумотдиҳӣ дар хусуси муваффақиятҳои ИМА дар тамоми соҳаҳои ҳаёт иборат буд. Бо ин мақсад ба ном «Ҳадамоти мабуотии глобалӣ»-и Ожонсии иттилооти ИМА таъсис ёфт ва ҷаъолона амал мекунад. Он ташкилоти мустақили сиёсати хориҷӣ аст, ки танҳо ба президенти ИМА итоат мекунад.

Ҳадамоти матбуотӣ дар Британияи Кабир.

Ҳукумати Британияи Кабир дар давраи Ҷанги якуми ҷаҳон ҳамкориҳои худро дар самти кор бо аҳли ҷомеа пурзӯр намуд. Аз соли 1918 дар назди дастгоҳи шоҳи Британия вазифаи котиби матбуоти таъсис шуд. Баъдтар дар вазоратҳо низ вазифаи кор бо матбуот ташкил карда шуд.

Соли 1933 дар назди хадамоти почтаи Британияи Кабир шӯбаҳои PR таъсис дода шуданд, ки дар солҳои аввали ташкилӣ дар низоми хадамоти матбуоти фаъолият мекарданд, яъне асосан вазифаи иттилоъдиҳиро иҷро мекарданд.

Пеш аз оғози Ҷанги дуҷуми ҷаҳонӣ шӯбаҳои кор бо рӯзноманигорон дар бисёр сохторҳои давлатӣ ва қувваҳои мусаллаҳ пайдо шудан гирифтанд.

Бисёр кишварҳои дигари аврупоӣ ташкили хадамоти матбуотиро пас аз ҷанги дуҷуми ҷаҳонӣ оғоз карданд.

Аз таҷрибаи таъсиси хадамоти матбуоти дар Иттиҳоди Шӯравӣ ва кишварҳои пасошӯравӣ. Дар кишварҳои пасошӯравӣ бошад, моделҳои ғарбии ташкили хадамоти матбуоти аз солҳои 90-уми садаи ХХ асосан пайравона оғоз гардиданд. Ин таҷриба ҳам дар сохторҳои давлатӣ ва ҳам дар сохторҳои тижоратӣ кор гирифта шуд.

Сотсиалистӣ (ИҶШС-СССР) бунёди ҳамкориҳои сохтори давлатӣ ва ҷомеа тавассути мутбуот солҳои 1985-1990 гузашта шуд. Ба ин албатта, таҳаввулотӣ дар сохтори идоракунии давлатӣ, шикастани стереотипҳои идеологии қуҳна нақши бориз дошт. «Ошкорбаёнӣ», «бозсозӣ» барин калимаҳо ҳамчун нишонаи муносибати нав ба сиёсати давлати шӯравӣ дар тамоми дунё истифода мешуданд ва он нишонаи муносибати комилан нави ҳукуматдорон ба рӯзноманигорон буд. Дар ин давраи сензура ба ВАО ниҳоят суст карда шуд, таҷрибаи PR-и омӯхта ва осонакак тақлид карда мешуд. Дар баробари қўшишҳо барои деидеологизатсияи (ғайриидеологӣ кардан, назарияие, ки мувофиқи он нақши идеология дар маърифати амалии одамон кам карда мешавад) тарғиботи сиёсати хориҷӣ, дигар қардани самти худӣ сиёсати берунӣ ба мушоҳида мерасид.

Аз сохторҳои фаъоли татбиқкунандаи PR-лоиҳаҳо ва маърақаҳои иттилоотӣ Маркази матбуоти Вазорати қорҳои хориҷии ИҶШС, агентҳои иттилоотии ТАСС ва АПН, Қумитаи телевизион ва радио ба шумор мерафтанд. Таъминоти таҳлили фаъолияти робита бо ҷомеаи сохторҳои давлатиро дар баробари Шуъбаи идеологӣ, Шуъбаи тарғиботи КМ ҲКИШ (Қумитаи Марказии Ҳизби Коммунисти Иттиҳоди Шӯравӣ) ва

сохторҳои дигари калидии давлатӣ - пажӯҳишгоҳҳои илмӣ ва илмӣ-тадқиқотии соҳавӣ пеш мебарданд, ки дар заминаи онҳо ҳоло як силсила PR-агентҳои хусусӣ ва марказҳои, ки маслиҳатҳои сиёсӣ медиҳанд, амал мекунанд.

Дар ҳаёти котиботи Котиби Генералии КМ ҲКИШ, президенти ИҶШС вазиҳои котиби матбуотӣ таъсис шуда, ҳаёти рӯзноманигории назди Вазорати корҳои хориҷии ИҶШС пурқувват ва нав карда шуд (асосан аз ҳисоби рӯзноманигорони ҷавон ва ояндадор).

Дар арафаи пошхӯрии Иттиҳоди Шӯравӣ марказҳои матбуотӣ ва хадамоти матбуотии мақомоти олии ҳукумати қонунгузор ва иҷроия ташкил ва пурқувват карда шуданд. Вазиҳои асосии ин сохторҳо ташкили фаъолияти иттилоотӣ-интишоротии фаъолияти мақомоти давлатӣ, таъминоти иттилоотии ВАО-и давлатӣ, аккредитатсияи рӯзноманигорон ва кор бо мурочиати шаҳрвандон буд. Соли 1991 пас аз бекор шудани нақши идоракунандаи ҲКИШ (аз моҳи март соли 1990) ва дигаргун шудани самти умумии иттилоотӣ аввалин ҳизбҳои алтернативии бақайдгирифташуда, аз ҷумла Ҳизби либерал-демократии ИҶШС таъсис шуданд. Ҳамин тариқ

шумораи ҳизбҳо дар ҳамаи ҷумҳуриҳои нав мустақилшуда афзуд (аз ҷумла дар соли 1992 дар Вазорати адлияи Федератсияи Русия 20 ҳизб ба қайд гирифта шуда буд). Пайдоиши ин ҳизбҳо сабаби ба бозори иттилоотӣ баромадани матбуоти даврии ҳизбҳо ва воситаҳои тарғиботии онҳо гардид. Дар баробари ин муборизаҳои сиёсии ҳизбҳо ва фраксияҳо байни ҳам ба фаъол гардидани чараёни муборизаҳои идеологӣ ва public relations боис гардид.

Пайдоиши шубҳаҳои кор бо матбуот дар сохторҳои ҳарбии ИҶШС. Таъсиси шубҳаҳои кор бо матбуоти мақомоти ҳарбии ИҶШС хеле ҷолиб аст. 15 ноябри соли 1971 бо фармоиши Вазири мудофияи ИҶШС А.А. Гречко сохтори иттилоот таъсис дода шуд. Ташкили он бевосита бо зарурати таъмини вазири мудофия бо иттилоот алоқамандӣ дошт.

Маърузаҳои асосӣ, баромадҳо, суҳанрониҳои вазири мудофия дар сьездҳо, конференсияҳо, пленумҳо, сессияҳои Шӯрои Олӣ, интишорот дар матбуот, воситаҳои дигари ахбори омма ё аз ҷониби ҳамин хадамоти иттилоот омода мешуданд, ё аз назари онҳо ҳатман мегузаштанд.

Дар охири солҳои ҳафтодум ва солҳои ҳаштодум, то давраи дигаргуниҳои кулӣ хадамоти

иттилоот яке аз сохторҳои муътабари Вазорати мудофия ба шумор мерафт. Он тақондиҳандаи фаъолияти ин вазорат дар самти илмӣ-ҳарбӣ, оперативӣ-стратегӣ, инчунин фаъолияти иттилоотӣ ҳам дар ҳуди Вазорати мудофия, ҳам дар Штаби генералӣ, тамоми Қувваҳои мусаллаҳ ба шумор мерафт. Дар ин сохтор рӯзноманигорони қобилиятноқ, пуртаҷриба, соҳиби касбияти баланд фаъолият мекарданд. Соли 1990 бо мақсади тавсеа бахшидан ба ҷараёни иттилоотӣ дар Қувваҳои мусаллаҳи ИҶШС, ташкили кори пурсамар бо ВАО-и дохилӣ ва хориҷӣ ба хотири манфиатҳои Артиши Шӯравӣ ва Қувваҳои ҳарбии баҳрӣ қарори махсус дар бораи татбиқи Раёсати иттилоотии Вазорати мудофияи ИҶШС қабул карда шуд. Аз 10-уми июли соли 1992 бо назардошти дигаргуниҳои кулӣ дар сохтори қувваҳои мусаллаҳ ин раёсат дар шакли Хадамоти матбуотии Вазорати дифои Федератсияи Русия аз нав таъсис дода шуд.

Чунон ки дар болотар ибраз шуд, хадамоти матбуотии Вазорати дифои Иттиҳоди Шӯравӣ яке аз пурқувваттарин сохторҳо дар ин самт ба шумор мерафт ва, азбаски ҳамчун меросхӯри асосии ин сохтор таъсис дода шуда буд, лозим аст, ки дар хусуси хадамоти матбуотии Вазорати дифои ФР чанд суҳан гуфта шавад.

Воқеан ҳам мақоми котиби матбуотӣ дар ин сохтор хеле баланд бардошта шуд. Моҳи март соли 1999 бо директиваи Вазири мудофияи ФР муқаррар карда шуд, ки мавқеи расмии Вазорати мудофия ба воситаҳои ахбори омма бевосита аз ҷониби ҳуди Вазири дифои кишвар, инчунин сардори Маркази матбуотии Вазорати мудофия – котиби матбуотии Вазорати мудофияи ФР ва дар мавридҳои зарурӣ бо супориши Вазири мудофия аз ҷониби шахсони дигари мансабдор муайян мешавад.

Соли 2000 аз ҳисоби шумораи умумии сохторҳои иттилоотӣ ва 4 ҷойи иловагӣ аз захираи Штаби генералии Қувваҳои мусаллаҳ Маркази матбуотии зудамали Вазорати дифои ФР ташкил шуд, ки он ба Хадамоти матбуотии Вазорати дифоъ тобеъ аст. Ҳуди хадамоти матбуотӣ аз 10 нафар хизматчиёни ҳарбӣ ва редакцияи иттилоот, сомонаи Вазорати мудофия – дар ҳайати 5 нафар хизматчиҳои ҳарбӣ ва 8 нафар ҳайати шахрвандӣ таъсис дода шудааст. Ҳоло раёсати марказии идоракунии ҳарбӣ, ки таъминоти иттилоотии Қувваҳои мусаллаҳро ташкил мекунад ва ҳамроҳанг месозад, бо ҳамон номи аввалини замони шӯравияш - Раёсати иттилоот ва робита бо ҷомеа амал мекунад.

Савол ва суноришиҳо

1. Мафҳуми «хадамоти матбуотӣ»-ро шарҳ диҳед.
2. Аввалин марказҳои матбуотӣ дар қучо пайдо шуданд ва рисолаташон аз чӣ иборат буд?
3. Аввалин PR-маърака кай ва ба кадом муносибат баргузор гардид?
4. Хусусиятҳои асосӣ ва фарқкунандаи хадамоти матбуотии дар Олмон ва Британияи Кабир ташкилшударо дар чӣ мебинед?
5. Дар хусуси пайдоиш ва ташаккули хадамоти матбуотӣ дар кишвари Шӯравӣ маълумот диҳед?
6. Махсусияти хадамоти матбуотии Қувваҳои мусаллаҳи Иттиҳоди Шӯравӣ дар чӣ буд?
7. Аз фаъолияти хадамоти матбуотии як сохтори яке аз кишварҳои пасошӯравӣ дар шакли хаттӣ маълумот омода намоед.

§2. СОХТОР ВА ПРИНЦИПҲОИ АСОСИИ ТАШКИЛИ КОРИ ХАДАМОТИ МАТБУОТИИ ИМРӮЗА

Хадамоти робита бо ҷомеа ва хадамоти матбуотӣ дар сохторҳои давлатии Ҷумҳурии Тоҷикистон

шакл гирифта бошанд ҳам, дар сохторҳои хусусиву тижоратӣ ин ҷараён ҳанӯз идома дорад ва дар ҳар ду самт низ онро як ҷараёни пайваста такмилёбанда арзёбӣ намудан мумкин аст. Имрӯз дар факултети журналистикаи Донишгоҳи миллии Тоҷикистон аз рӯйи ихтисоси мазкур мутахассисон омода карда мешаванд, шабакаи иловагии оmodасозӣ ва такмили ихтисоси мутахассисон мавҷуд аст. Дар назди Кумитаи давлатии телевизион ва радиошунавонии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон бахши такмили ихтисоси кормандони ВАО ва хадамоти матбуотӣ амал мекунад. Як маркази ҷумҳуриявии хадамоти матбуотӣ фаъолият дорад, ки яке аз самтҳои фаъолияташ омода намудани мутахассисон дар риштаҳои мазкур аст, созмонҳои байналмилалӣ лоиҳаҳои гуногуни рӯзноманигорони ташаббускорро дар риштаи омода намудани мутахассисон дастгирӣ менамоянд.

Имрӯз гуфтан мумкин аст, ки дар Тоҷикистон типҳои гуногуни хадамоти матбуотӣ амал мекунад. Мақомоти давлатӣ, вазоратҳо, сохторҳои дигари давлатӣ аз рӯйи принципҳои қариб якхела марказҳои матбуотии худро таъсис додаанд, агарчи вобаста ба вазифаву уҳдадорихои ин мақомот баъзе фарқият дар байни хадамоти таъсисдодаи онҳо ба назар мерасанд.

Дар замони муосир муҳаққиқон дар натиҷаи омӯзишу баррасии ҳадамоти матбуоти кишварҳои гуногун ба хулосае омадаанд, ки ин анъана бар асоси қоидаҳои таъсис ташкил ёфта истодаанд⁵. Аз рӯи ҳамин қоидаҳо ҳадамоти матбуотӣ аз шуъбаҳои зерин иборат аст:

а) Шуъба (сектор)-и мониторинг. Вазифаи асосии ин шуъба аз таҳлили ВАО иборат аст. Баррасии фаъолияти мақомоти худро аз ҷониби рӯзноманигорон пайгирӣ намуда, барои корбарии расмӣ хулосаҳо ва қайдҳои таҳлилий омода месозад. Маъмулан дар мақомоти давлатӣ гурӯҳи хурди сотсиологӣ низ таъсис дода мешавад, ки вазифааш аз омӯзиши афкори умум иборат мебошад:

б) Шуъба (сектор)-и кори ғаврий бо рӯзноманигорон – таркиби ҳатмӣ дар сохтори ҳадамоти матбуотӣ аст. Ин шуъба бо навиштани пресс-релизҳо, иттилоотномаҳои дигар аз воқеоти ҳаррӯза дар мақомот барои ВАО машғул аст.

Маъмулан шуъбаи мазкур барои гузаронидани пресс-конференсияҳо ва брифингҳо масъул аст. Гоҳо барои иҷрои ин вазифа шуъбаҳои махсус таъсис дода мешаванд.

Ҳамкорӣ бо роҳбарият ва идораҳои воситаҳои

⁵Татарина Н.Г. Современная пресс-служба.- М., 2007.

электронии ахбор чихатҳои махсус дорад. Чудо намудани гурӯҳи махсус барои кор бо воситаҳои электронии ахбор ба мақсад мувофиқ аст.

в) Шуъбаи кор бо сайт ва шабакаҳои иҷтимоӣ. Солҳои охир истифодаи технологияҳои муосир ба ҳукми анъана даромадааст. Бисёре аз мақомот барои самаранокии кор бо аҳли ҷамоаҳо сомонаҳои худ, блогҳои сарварони худро таъсис медиҳанд. Хадамоти матбуотӣ бошад, дар ин самт зерсохторҳои худро таъсис медиҳанд. Намунаи беҳтарини ин бахш сайтҳои ҳукумати шаҳри Душанбе (www.dushanbe.tj) аст.

г) Шуъба (сектор)-и ҳамкорӣ бо созмонҳои сиёсӣ ва ҷамъиятӣ. Ин шуъба асосан чорабиниҳои зарурӣ – семинарҳо, мизҳои гирд, конференсияҳо, ҷаласаҳои оммавӣ ташкил менамояд.

Сохтори хадамоти робита бо ҷомеа дар мақомоти ҳукумати ва давлатӣ дар сатҳи ҷумҳуриявӣ аз сатҳҳои минтақавӣ то андозае фарқ мекунад. Ин пеш аз ҳама бо фароҳии фаъолият, бо зарурати ба назар гирифтани муносибатҳои байналмилалӣ, инчунин ба ҳаҷми маблағҳои ҷудошаванда барои чунин хадамот вобаста аст. Маъмулан вазоратҳо марказҳои алоҳидаи худмаблағгузorro ташкил дода метавонанд. Онҳо шуъба ё бахшҳои бо идораҳои қонунгузорӣ ҳамкорикунанда, шуъбаҳо оид ба

истеҳсоли маҳсулоти видеоӣ ва полиграфӣ, оид ба технологияҳои иттилоотӣ доранд, инчунин намояндагии интернетии худро (сохтан ва пеш бурдани фаъолияти сомонаҳо) ривоч медиҳанд. Хусусияти дигари хадамоти матбуотии сатҳи ҷумҳуриявӣ дар он аст, ки гурӯҳи рӯзноманигорони касбиरो муттаҳид месозанд, ки масъалаҳои сохтор (вазорат, раёсат)-ро дар дараҷаи баланди касбият инъикос карда тавонанд.

Ба масъалаи мақоми хадамоти матбуотӣ таваҷҷуҳи махсус зоҳир кардан лозим аст. Ташкили замонавии (ҷавобгӯии талаботи меъёрҳои умумии демократӣ) кор оид ба робита бо ҷомеа дар мақомоти давлатӣ шахсони мақоми махсусдоштаро талаб менамояд, ки дар ин самт босалоҳият кор карда тавонанд. Чунин муносибат маънои онро дорад, ки самти фаъолият оид ба робита бо ҷомеа бо вазифаи ҷонии муассиса алоқамандии узвӣ дорад. Аксаран департаментҳо оид ба робита бо ҷомеа таъсис ва таҳти назорати махсуси муовинони аввал қарор дода мешавад. Дар сохтори департаенти робита бо ҷомеа зершӯбаи асосиро хадамоти матбуотӣ ташкил медиҳад. Дар мавридҳои дигар котиби матбуотӣ вазифаи баробар ба ёвари шахси аввалро ба уҳда дорад, яъне аз роҳбар дар наздиктарин мақоми зинавӣ қарор мегирад. Бинобар ин интиҳоб ва

таъйини чуни мутахассис ниҳоят ҷиддӣ аст. Дар баъзе мақомоти давлатию ҳукумати маҳаллӣ вазифаи котиби матбуотӣ дар ҷадвали штатҳо дар зинаҳои аввал қарор дорад, аммо бисёр вақт ҳолӣ мемонад.

Муносибатҳое, ки дар боло оид ба ташкили сохтори робита бо ҷомеа ва хадамоти матбуотӣ оварда шуданд, аз принципҳои бармеоянд, ки сиёсати иттилоотии давлати муосири демократӣ талаб мекунад. Таъмини робита бо шахрвандон ва иттиҳодияҳои онҳо вазифаи асосӣ дар тамоми фаъолияти хадамоти матбуотӣ ва хадамоти робита бо ҷомеа дар мақомоти давлатӣ ба шумор мераванд. Ин принцип дар санадҳои расмии батанзимдарорандаи фаъолияти шӯъбаҳои иттилоотии мақомоти давлатӣ зикр карда мешавад.

Принципи асосии кори хадамоти матбуотии мақомоти давлатӣ аз инҳо иборат аст:

- + иттилоғдиҳӣ ба шахрвандон аз хусуси қарорҳои иқдомҳои мақомоти давлатӣ, аз хусуси фаъолияти кунунӣ ва нақшаҳои онҳо;*
- + таъмини озод ва ошкоро будани фаъолияти сохторҳои ҳукумати дар назди мардум;*
- + мусоидат ба татбиқи қонунгузориҳо;*
- + баррасӣ ва таҳлили қарорҳои ҷараёнҳои сиёсӣ-иҷтимоӣ;*

✚ *мониторинги ВАО;*

✚ *мусоидат ба ташаккул ва рушди ҷомеаи шахрвандӣ.*

Хадамоти матбуотӣ дар сохторҳои ҳукумати дар асоси Қарор дар бораи хадамоти матбуотӣ дар сохторҳои ҳукумати, ки дар ҳуди мақомот таҳия ва тасдиқ карда мешавад, фаъолият мекунад. Ба сифати намуна мо дар охири дастур Қарор дар бораи Хадамоти матбуоти Вазорати кишоварзии Тоҷикистонро овардаем (Замимаи 1.).

Агар фаъолият ва вазифаҳои хадамоти матбуотӣ дар ҳокимияти қонунгузор ва иҷроия муқоиса карда шавад, бо вучуди умумияти фаъолият метавон чунин фарқҳоро бараъло мушоҳида намуд:

1. Хадамоти матбуотӣ дар ҳокимияти қонунгузор ба татбиқи қонунгузорӣ, ташаккули ниҳодҳои ҷомеаи шахрвандӣ бештар таваҷҷуҳ мекунад;

2. Ба андешаи муҳаққиқон дар фаъолияти хадамоти матбуоти мақомоти ҳокимияти иҷроия ду хусусияти муҳим мавҷуд аст: афзалияти самти тарғиботӣ (барзиёд нишон додани дастовардҳои ҳукуमत, то андозаи муътадил нишон додани асли воқеият), инчунин таваҷҷуҳи асосӣ ба обрӯи шахси аввал – раис, ҳоким... Ин ҷиҳат бахусус, дар арафаи интиҳоботи сарварони ҳокимияти иҷроияи шахру ноҳия, вилоятҳо ба мушоҳида мерасад. Дар натиҷа мақомдорони амалкунанда дар назди

интихобшавандагони дигар бартарӣ пайдо мекунанд.

Савол ва суноришҳо

1. Ҳангоми ба роҳ мондани марказҳои матбуотӣ дар мақомоти ҳукумати кадом шубҳаҳо ро таъсис додан лозим аст?
2. Принципиҳои асосии таъсиси марказҳои матбуотиро номбар кунед.
3. Сохтори маркази матбуотии мақомоти маҳаллии ҳокимияти давлатӣ, ҳокимияти иҷроия ва қонунгузоро дар муқоиса шарҳ диҳед.
4. Шакли аз ҳама мувофиқтарини сохтори маркази матбуотиро шарҳ диҳед. Мавқеи худро асоснок созед.
5. Сомонаи мақомоти иҷроияи ҳокимияти маҳаллиро дар мисоли яке аз ноҳияҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон шарҳ диҳед, гӯед, ки он дар асоси кадом принцип сохта шудааст.
6. Мавқеъгирии марказҳои матбуотиро дар мавриди ҷонибдорӣ шахси аввали мақомот чӣ гуна арзёбӣ мекунад?

§3. ВАЗИФАҲОИ КОТИБИ МАТБУОТӢ

Котиби матбуотӣ дар идораи давлатӣ вазифаи махсус аст. Дар давраҳои охири ҳукумати шӯравӣ дар дастгоҳи ҳукуматӣ чунин вазифаро ҷорӣ намуданд, аммо дар он давра ин вазифа чандон маъруф набуд. Аз котибони матбуотии он давра аслан чизе вобастагӣ надошт. Вазифаи онҳо аввал танҳо хусусияти расмӣ дошт, онҳо асосан бо таҳрири матн ва ба матбуот пешниҳод намудани он машғул буданд. Ин матн бошад, пурра аз назари мақомоти ҳизби коммунист мегузашт.

Пас аз моҳи августи соли 1991 вазъият дигаргун шуд. Демократикунонии ҷомеа ҳамкориҳои мансабдоронро бо ВАО тақозо намуд. Аз ин давра оғоз карда ба вазифаи котиби матбуотӣ тавачҷуҳ махсус гашт, ба ин вазифа танҳо рӯзноманигорони ботаҷрибаро даъват мекарданд.

Албатта, ин дигаргунӣ дар мақомоти давлатӣ дигаргунӣ ҷиддиро ба вучуд намеорад. Аммо рӯзноманигорон хоҳ-нохоҳ дар байни мансабдорони дигар фарқ мекунанд. Маъмулан котибони матбуотӣ бо махсусияти касбии рӯзноманигорӣ аз хизматчиёни давлатӣ ҷудо шуда меистанд. Ба хотир овардан кифоя аст, ки Набиҷон Каримов, Зафар Саидов (дар бораи ин ду нафар дар фаслҳои оянда маълумоти бештар оварда мешавад) бо ҷи гуна таҷрибаи бой ва маҳорати касбии рӯзноманигорӣ дар вазифаи котиби матбуотии президенти кишвар фаъолият менамуданд.

Аслан интиҳоб ба ин вазифаи пурмасъулият

таваҷҷуҳи ҳаматарафа талаб мекунад. Саволе ба миён меояд, ки махсусият ва нозукии ин касб дар чӣ зоҳир мегардад, чаро интиҳоб ба ин вазифаро кори мушқил ва пурмасъулият меҳисобанд?

Котиби матбуотӣ як вазифаест ба мисли миёнравӣ. Аз як тараф, сохтори давлатӣ, сарвари он бо талаботи аз ҷониби худ ба ВАО мегузоштааш, интизорӣ, чашмдориҳои худ, аз ҷониби дигар, олами пурталотуми воситаҳои ахбори омма, инчиқиҳои рӯзноманигорон, манфиатҳои гурӯҳҳои гуногун нисбати ҳукумати давлат. Бинобар ин ҷорӣ карда шудани ин вазифа дар сохтори давлатӣ як амри воқеист. Аз ҷониби дигар, ӯ, ҳамчун шахси бовариноки сарвар дар таҳти тобеияти худ як гурӯҳ кормандон – мутахассисон дорад, ки барои роҳбар матни суҳанрониҳо омода месозанд (спичрайтерҳо), робитаи ӯро бо рӯзноманигорон ба роҳ мемонанд. Котиби матбуотӣ дар ҳама ҷо шахси аввалро ҳамроҳӣ мекунад, метавонад аз номи ӯ ба рӯзноманигорон шарҳҳо пешниҳод намояд. Хадамоти котиби матбуотӣ дар ин маврид як шуъбаи махсусе аст, ки бевосита бо шахси аввал кор мекунад. Гоҳе ҳамзамон роҳбари тамоми хадамоти матбуотии мақомоти давлатӣ буда, фаъолияти онро дар ҳама самтҳо ба роҳ мемонад.

Фаъолияти умумии котиби матбуотии дар мақомоти давлатӣ амалкунандаро ба самтҳои зерин ҷудо кардан мумкин аст:

1.Беруна: таҳлили иттилооти хизматӣ ва расонидани он ба ВАО. Котиби матбуотӣ вазифаи «тарҷумонӣ»-ро иҷро мекунад. Забони ҳуччатҳои расмии барои хонандаи одӣ душворфаҳмро ба таври сода пешниҳод мекунад. Ин малака на танҳо забондонӣ, инчунин маҳорат ва дониши муҳиму дуюмдараҷаро аз ҳам фарқ карда тавонистанро талаб мекунад. Он чиро, ки барои мардум муҳим аст, ҷудо ва бо забони оммафаҳм баён карда тавонистан лозим аст.

Котиби матбуотӣ фаъолияти хадамоти матбуотиро ба роҳ мемонад, навистан ва фиристодани пресс-релизҳоро таъмин месозад. Ташкили ҳамкорӣ бо рӯзноманигорон, ташкили мониторинги ВАО ба уҳдадорӣ ӯ дохил мешаванд. Котиби матбуотӣ ҳуқуқ дорад, ки дар ҷаласаҳо иштирок намояд, дар ҷорабиниҳо ҳузур дошта бошад, маълумоти заруриро талаб намояд.

Котиби матбуотӣ маъмулан ба сифати спичрайтер кор мекунад, баромад, изҳороти роҳбарро омода месозад.

Саволе ба миён меояд, ки чаро котиби матбуотӣ бояд баромадҳо, изҳоротро омода созад. Дар таҷрибаи ходимони сиёсӣ чунин ҳолат бисёр рух додааст, ки ҳангоми аз ҷониби шӯъбаҳои дигар омода намудани он талабот, хусусияти равонии аудитория ба инобат

гирифта нашуда, зикри рақамҳо, таърифу тавсифҳои барзиёд истифода мешаванд. Аммо ба котиби матбуоти тачрибаи бойи рӯзноманигоридошта завқи хонанда, шунаванда ва бинанда ошно аст. Ба замми ин, тачрибаи аллакай андӯхташуда дар шароити ҷомеаи ошкорбаёнӣ ба котибони матбуотӣ, спичрайтерҳо имкониятҳои фаровон фароҳам овардааст. Ҳамарӯза суҳанронӣ, нутқу изҳороти сарваронро шунида ё хонда саҳми онҳоро бараъло мушоҳида менамоем.

На танҳо матнҳо, инчунин хусусиятҳои банаворгирии шахси аввал дар телевизион масъулияти котиби матбуотӣ аст. Котиби матбуотӣ бояд эътибор диҳад, ки дар кадом бино, манзара, дар чӣ гуна пасманзар ба навор гирифтани роҳбар руҳбахш аст.

Албатта, дар ин самт муваффақ гардидан кори осон нест. Ба қобилияти роҳбар низ бисёр чизҳо вобастагӣ доранд. Давлат Сафар – собиқ муовини директори Шабакаи 1 Телевизиони Тоҷикистон дар суҳбат бо муаллифи ин сатрҳо ибраз дошта буд, ки «...ба навори телевизионӣ бардоштани суҳанронӣ ва баромадҳои президенти кишвар Эмомалӣ Раҳмон кори душвор нест. Аз чӣ бошад, ки ў камераро эҳсос мекунад. Вақте мехоҳӣ, ки нигоҳаш ба ҳамон суйи даркорӣ равона бошад, ҳамон лаҳза мебинӣ, ки дар

ҳамон ҳолати дилхоҳ қарор гирифтааст». Албатта, ин гуна ҳолат на ҳамеша ва бо ҳар роҳбар ба даст меояд. Аз ин рӯ котиби матбуотӣ сифатҳои зиёди касбиятро доро бошад, то ки ҳангоми ҳамкорӣ бо ҳам гуна одамон, роҳбарон муваффақ гардад.

Ташкил ва гузаронидани пресс-конференсия, брифингҳои роҳбарон вазифаи бевосита, «дастрасӣ»-и рӯзноманигорон ба шахси аввал имтиёзи махсус ва бевоситаи котиби матбуотӣ аст. Маҳз ӯ воҳӯриҳо, мусоҳибаҳо, давомнокӣ ва тартиби онҳоро ба танзим медарорад.

Вазифаи котиби матбуотӣ ташкил ва нигоҳ доштани фазои орому безиддият миёни мақомоти давлатӣ ва ВАО аст. Дар ин маврид хушсуҳбатӣ, хушмуомилаги дилёбӣ заруранд.

2.Ҳифозатӣ: муҳофизати иттилооти хизмати, сирри давлатӣ. Дар ҳар як сохтор, ҳар як мақомот дорои иттилооте ҳастанд, ки набояд дастраси ҳамагон гарданд. Бо вучуди он ҳанӯз ҳам дар бисёр кишварҳо то ба охир дар масъалаи мазкур қонунгузорӣ такмил меҳаҳад⁶. Рӯзноманигорон, воситаҳои ахбори омма, бахусус, матбуоти хусусӣ кӯшиш менамоянд, ки маҳз ҳамин гуна иттилоотро ба даст оваранд. Котиби матбуотиро лозим аст, ки моҳирона муносибати

⁶ Татарина Н.Г. Современная пресс-служба.-Омск, 2007.-С.16.

ҳамкори ро бо рӯзноманигорон ба роҳ монда, ҷунин рӯҳияро ба вучуд оварад, ки гӯё ҳеҷ гуна иттилои пӯшида вучуд надорад ва дар асл бошад, ин гуна иттилоъро ҳифз карда тавонад.

3. Дохилӣ: ҷамъоварӣ ва таҳлили иттилоот дар бораи фаъолияти мақомоти давлатӣ ва шахси аввал барои инъикос дар ВАО.

Ҳамарӯза бояд дар рӯи мизи сарвар шарҳи фаврии ВАО омода бошад. Чигунагии сохтори ин гуна шарҳ, ба ҷӣ махсус бояд тавачҷуҳ намуд, дар ҳар як сохтор ҷудоғона ва гуногун аст. Иҷрои вазифаҳои дохилӣ ҷасорати махсус талаб мекунад. “Поквиҷдонии касбӣ, ахлоқи рӯзноманигорӣ ҷизи дигар талаб мекунад, аммо мантиқи кори роҳбарӣ ҷизи дигар”⁷, - менависад В. Костиков - собиқ котиби матбуоти собиқ Президенти ФР Б. Елтсин. Ё дар идома менависад: «Ҷизи аз ҳама муҳим барои ман ин буд, ки президентро дар хусуси танқиди зиёде, ки нисбати ӯ ҷой дорад, огоҳ созам. Барои ман беш аз беш маълум мегардид, ки ӯ худро аз ҷониб намебинад, баҳои мардумро нисбат ҳудаш муболиғаomez қабул мекунад. Муҳим он буд, ки ҳам ӯро огоҳ созам ва ҳам наранҷонам. Ин кор осон

⁷ Костиков В. Роман с президентом.-М., 2007.-с.314.

набуд»⁸. Ин гуна кӯшишҳо боиси аз кор озод шудани рӯзноманигор гардида буд. Албатта, дар ин ҷо барои мутахассис натиҷаи ин ҳодиса муҳим нест, муҳим он аст, ки мо эҳсос намоем, то чӣ андоза кори котиби матбуотӣ мушкил ва пурмасъулият аст.

Савол ва суноришҳо

1. Самтҳои асосии фаъолияти котиби матбуотиро номбар кунед ва шарҳ диҳед.
2. Вазифаи рӯзноманигор ва котиби матбуотӣ чӣ умумият ва тафовут доранд? Дар муқоиса шарҳ диҳед.
3. Чӣ гуна рӯзноманигор котиби матбуотӣ шуда метавонад?
4. Тартиби намунавии кори котиби матбуотии ҳокими шаҳри Душанbero тартиб диҳед.
5. Кадом котиби матбуотӣ муддати тӯлонӣ дар ҷунин вазифа кор карда метавонад?

§4. ШАКЛ ВА УСУЛҲОИ КОРИ ХАДАМОТИ МАТБУОТИИ МУОСИР БО ВАО, ҶОМЕА ВА СОЗМОНҲОИ СИЁСӢ

Маркази матбуотии муосир бисёр вақт вазифаҳои хадомоти матбуотӣ ва шуъбаи робита бо ҷомеаро ба

⁸ Ҳамин асар.-С.320.
40

ҳам омезиш медиҳад. Бинобар ин бо гурӯҳи гуногуни аудиторияи мавриди мақсадҳо ҳамкорӣ мекунад, аз ҷумла, ВАО, созмонҳои ҷамъиятӣ, сиёсӣ.

Чудо кардани чунин вазифаҳо маркази матбуотиرو водор месозад, ки дар дохили он шӯъбаҳои махсус ташкил карда шаванд., аз ҷумла кор бо ВАО бояд ҷой дошта бошад, зеро он махсусияти худро дорад. Ҳамкорӣ бо созмонҳои ҷамъиятӣ ва сиёсӣ низ бояд вазифаи бахши махсус бошад.

Дар фаъолияти ин зерсохторҳо хусусиятҳои ҳастанд, ки танҳо хоси бахшҳои ҷудогонаанд ва хусусиятҳои ҳастанд, ки ба ҳамаи онҳо дахл доранд:

1. Риояи стратегияи иттилоотӣ ва принципҳои айнияти (таносуби) корпоративии ташкилот* (корпоративная идентичность).
2. Ташкил ва такмили **пайвастаи** базаи маълумотҳо дар бораи аудиторияи мавриди ҳадаф бо мақсади устуворсозии ҳамкорӣ бо онҳо.
3. Таъмини робитаи мутақобил бо аудиторияи мавриди ҳадаф.

Ҳамкориҳои хадомати матбуотӣ бо ВАО. Талаботи асосӣ ба корхона ҳангоми кор бо ВАО раҳёфти системавӣ ва бонизом аст. Ҳамкорӣ бо намояндагони ВАО бояд дақиқан ба нақша гирифта, паёмадҳояш

пешбинӣ карда шаванд. Системаи кор бо ВАО аз унсурҳои ҳатмии зерин иборат аст:

- ✚ Ба роҳ мондани чопи пресс-релизҳо.
- ✚ Гузаронидани чорабиниҳо барои рӯзноманигорон (пресс-конференсияҳо, брифингҳо, қабули рӯзноманигорон)⁹.
- ✚ Омода намудани маводи чопӣ, сужаҳо барои ВАО бо иштироки сарварони корхона, мутахассисони он.
- ✚ Ташкил намудани муносибатҳои шартномавӣ бо ВАО доир ба хизматрасонии иттилоотӣ.
- ✚ Ташкили озмунҳои эҷодӣ барои рӯзноманигорон.
- ✚ Ширкат дар аксияҳои (мубоҳисаҳо, мизҳои гирд, пахшҳои мустақим), ки ВАО ташкил мекунад.
- ✚ Омодагӣ барои ҳалли ҳолатҳои муноқишавӣ бо намояндагони ВАО.
- ✚ Мониторинги инъикоси фаъолияти корхона дар ВАО.

Пресс-конференсияро чӣ гуна ташкил намудан лозим аст? Системаи кор бо рӯзноманигоронро ба танзим дароварда, фосолаи тахминии гузаронидани пресс-конференсияҳоро муайян кардан лозим аст. Дар ташкilotҳои калон, бахусус сохторҳои ҳукумати чадвали доимии гузаронидани пресс-конференсияҳоро таҳия мекунад. Ин кор чараёни

⁹ Ниг.: Човид Муқим. Мусоҳиба ва техникаи таҳияи он.-Душанбе, 2013.-С.118.

огоҳсозии рӯзноманигоронро осон мекунад, эҳсоси фазои муътадилро ба вучуд меорад, ба муносибати боваринок бо ВАО замина мегузорад. Барои корхонаи на чандон калон муқаррар намудани вақти ҷамъ овардани рӯзноманигорон - ҳармоҳа ё дар як фасл як маротиба, муҳим аст. Нақшаи солонаро кашидан беҳтар аст. Камтар аз як бор даъват кардани рӯзноманигорон дар ним сол хуб нест.

Вақте ки фурсати доир намудани пресс-конференсия фаро мерасад, чӣ бояд кард? Пеш аз ҳама сабаб ё баҳонаи доир кардани пресс-конференсияро бояд муйян намоем. Сабаб метавонад ҷамъбасти сол, ягон дастоварди намоён, воқеаи муҳим дар ҳаёти корхона, таҳлил вазъияти бозор, пешниҳоди навъҳои нави хизматрасониҳо, ба истифода дода шудани объекти нав ва м. ин бошад. Қадами минбаъда, таҳияи ягон номгузорию доирааш васеътар, ки метавонад мавзӯи пресс-конференсияи эълоншуда бошад. Диққатҷалбкунанда будани мавзӯъ хеле муҳим аст. Рӯзи доир намудани пресс-конференсияро муқаррар мекунем, агар якчанд омил ба инобат гирифта шаванд, боз ҳам хубтар мешавад. Интиҳоби рӯзҳое, ки ягон воқеаи калон, чорабинии муҳим дар минтақа доир мегардад, ба мақсад мувофиқ нест, зеро метавонад таваҷҷуҳи рӯзноманигорон ба он воқеаҳо ҷалб шавад. Кӯшиш

бояд намуд, ки пресс-конференсияи шумо бо рӯзҳои пресс-конференсияҳои муассисаҳои калони дигар, мақомоти дигари давлатӣ рост наояд. Рӯзҳои душанбе ва шанбе (ҷумъа)-ро низ интиҳоб кардан мувофиқи мақсад нест. Соатҳои баргузори низ аз 11 то 15 созгортар аст, пас аз соати 15 метавонад аз ахбори онрӯзаи телевизион ва радио қафо монад.

Баъдан навбати бандубасти он мерасад. Тасаввур кунед, ки шумо пресс-конференсияро чун PR-аксия доир мекунед. Пас мақсади гузаронидани онро бояд муайян намуд. Ҳамин хел ВАО-ро аз чизе хабардор кардан раёфти касбӣ нест. Сабаби гузаронидани пресс-конференсияро бо стратегияи иртиботӣ, барномаи имидҷи корхона мувофиқ бояд сохт. Бояд мушаххас муқаррар намоем, ки мақсади ниҳоии мо чӣ аст. Вазифаи дар пеш гузошташуда бояд ченшаванда бошад, миқдор ва хусусияти интишорот, идомаи банақшагирифташудаи робитаҳо бо ВАО-и муайян ва ғ.

Утоқи пресс-конференсия барои на камтар аз 20 нафар ҷой дошта бошад. Аммо толори аз ҳад калон низ ба назар ҳолӣ менамояд, курсиҳои холии қаторҳои қафо, фосилаи аз ҳам дури иштирокдорон фазои суҳбатро сард мекунанд.

Аз ҳад бисёр ва ҷафс ҷо кардани одамон низ хуб нест, он метавонад чун беэҳтиромӣ ба

рӯзноманигорон фаҳмида шавад. Роҳравҳо барои ҳаракати наворбардорон барои пайдо кардани навори мувофиқ созгор бояд бошанд. Пасманзари толор низ таваҷҷуҳи махсус меҳаҳад, дар чӣ гуна фазо шумо меҳаҳед пресс-конференсияро гузаронед, ба навори камера чизҳои ноғозим, ки ҳусни толорро меҳаҳанд, бояд наафтанд, ҳатто норасоҳои ҷузъӣ, ба мисли, девори кафида, ягон матои бемақсад овезон ба гӯшаи навор омада, ҳусни чорабини шумо ва имичи корхонаатонро метавонанд бикӯҳанд. Имрӯзҳо маъмул шудааст, ки дар паси суҳангӯён *панно* (тасвир) бо номи корхона, логотипи он часпонда шуда бошад. Дар панно номи пресс-конференсия ё ифодаи фирмавӣ (слоган)-ро нависед, мантиқи чорабинӣ қавитар мегардад.

Маводи тақсимоти барои рӯзноманигорон.

Ин барои таъмини маълумотдиҳӣ хеле муҳим аст. Дар лифофаҳо додани коғазу қалам, маводи иловагӣ бо рақамҳо, диаграммаҳо иттилооти иловагӣ барои пурра кардани ҷойи холи пресс-конференсия хеле муҳим аст. Агар имконияти пешниҳоди суратҳо, тасвирҳо, нусхаи маводи ҷопӣ, натиҷаҳои тадқиқот ба рӯзноманигорон бошад, фаҳмидани факту рақамҳо, иттилоъ барои рӯзноманигорон осон мешавад, аммо набояд фаромӯш кард, ки иттилоъ набояд аз ҳад зиёд

ва саргарангкунанда бошад. Риояи андозаи мобайн хеле муҳим аст, ин лифофаҳо бо таваҷҷуҳи хосса ва эҳтиром ҳамчун маводи пуррасозандаи пресс-конференсия бояд ба рӯзноманигорон тақдим карда шаванд.

Вазифаҳо ва мутасаддиёни онҳо дар пресс-конференсия. Ҷиддияти жанр талаб мекунад, ки вазифаи ҳар як иҷрокунанда дақиқ ва мушаххас тақсим карда шаванд. Пресс-конференсия додан ва пресс-конференсия гузаронидан аз ҳам фарқ доранд. Пресс-конференсияро сарварон, намояндагон медиҳанд, аммо онро маъмулан котибони матбуотӣ, ёварони сарварон мегузаронанд, яъне ташкил мекунанд.

Вазифаҳои баранда: ӯ пресс-конференсияро мекушояд, мавзӯро эълон мекунад, шахси пресс-конференсиядиҳандаро муаррифӣ менамояд, регламент, тартиби гузаштани пресс-конференсияро муқаррар менамояд, сипас, мувофиқи регламент кори пресс-конференсияро пеш мебарад.

Симоҳои марказии пресс-конференсияҳо сарварон мебошанд, ки ба хотири онҳо рӯзноманигорон хузур овардаанд. Онҳо пресс-конференсия медиҳанд. Чанд нафар мумкин аст, ки пресс-конференсия диҳанд? Маъмулан шахсони

маъруф танҳо пресс-конференсия медиҳанд. Аммо гоҳо бо мақсади муаррифии васеи манфиатҳои корхона ва бо назардошти мавзӯи эълоншуда лозим мешавад, ки якчанд нафар якҷоя – сарвар, мутахассисон пресс-конференсия диҳанд. Шумораи пресс-конференсиядиҳандагон дар якҷоягӣ то се нафар ба мақсад мувофиқ аст.

Пас аз сухани ифтитоҳии баранда сарвари корхона дар бораи мавзӯи иттилоӣ медиҳад. Ин иттилоӣ бояд беш аз 10-15 дақиқа тӯл накашад, сипас, ба саволҳои рӯзноманигорон аз ҷониби ҳуди ӯ ҷавоб гуфта шавад.

Чаро ҳуди сарварон бояд пресс-конференсия диҳанд? Дар оғоз бояд ба таври дақиқ ва мушаххас симоҳои асосии корхона муаррифӣ шаванд, аз хизматҳои шоёнӣ онҳо ёдрас карда шавад. Бинобар ин, агар сарварон бурдани пресс-конференсияро ба уҳда гиранд, аз имконияти равшантар муаррифӣ шудани худ маҳрум мешаванд. Ба ғайр аз ин ҷараёни бурдани пресс-конференсия масъулияти муайян талаб мекунад – эълони регламент, назорати риояи он, ба назар гирифтани инчиқиҳои рӯзноманигорон, сарвари пресс-конференсиядиҳандаро аз масъала дур мебарад. Сарварро лозим аст, ки ба саволҳои мушкӣ ва ғаричашмдошти рӯзноманигорон ҷавоб гӯяд.

Чорабиниҳои дигаре мисли *вохӯрӣ бо намояндагони ВАО, брифинг* низ мавҷуданд, ки бо вучуди ба пресс-конференсия монанд буданашон аз он комилан фарқ мекунад.

Вохӯрӣ бо намояндагони ВАО – як шакли хурди нишастии матбуотӣ аст. Он бо мақсади додани иттилоъ аз ягон чорабинии муҳим доир карда мешавад. Масалан, суҳангӯён, мутасаддиёни мақомоти дахлдор, ки дар чорабинӣ иштирок кардаанд, пас аз вохӯриҳои расмии президенти кишвар, мухтасар дар бораи он маълумот дода, ба дусе саволи рӯзноманигорон ҷавоб мегӯянд.

Брифинг (англ. briefing - brief — кӯтоҳ, мухтасар) — дастур, муҳокимаи мухтасарест, ки ба баррасии як масъала бахшида шудааст. Фарқи дигари он аз пресс-конференсия дар он аст, ки он бевосита аз саволу ҷавоб сар мешавад, қисмати муаррифӣ надорад. Он гоҳо метавонад характери пӯшида дошта бошад, яъне намояндагони на ҳамаи воситаҳои ахбори омма ба он даъват карда мешаванд. Дар чунин мавридҳо посух ба саволи рӯзноманигорон не, балки шарҳи мавқеи ин ё он сохтор, мақомот аз ҷониби намояндаи он баён карда, ҳамчунин варақаи ин

баёния дар байни рӯзноманигорон паҳн карда мешавад.

Аз брифингҳо расонаҳо маъмулан *хабар* ё *хабарӣ* *васеъ*¹⁰ пахш мекунанд¹¹

Савол ва супоришҳо

1. Низоми кор бо ВАО дар ташкилот чӣ маъно дорад?
2. Шақҳои асосии кор бо рӯзноманигоронро номбар кунед.
3. Дар гурӯҳ нақш-бозии «Пресс-конференсия» гузаронед. Нақшҳоро тақсим кунед, натиҷаҳоро таҳлил намоед.
4. Дар пресс-конференсияи як корхона ширкат кунед. Натиҷаҳои онро таҳлил намоед. Хулосаатонро хаттӣ пешниҳод намоед. ВАО-ро таҳлил намоед, чӣ гуна мавод аз натиҷаи ин пресс-конференсия пайдо шуданд? Инъикос чӣ гуна буд? Чӣ камбудӣ дошт, бо кадом сабаб чунин инъикос ба бор омад?
5. Барои брифинг мисоли худро пешниҳод кунед.

¹⁰ Усмонов И.К. Жанрҳои публицистика.-Душанбе, 2009.-С.10

¹¹ Дар ин бора муфассалтар ниг. ба: Ҷовид Муқим. Мусоҳиба ва техникаи таҳияи он.-Душанбе, 2013.-С.121-123.

§5. ПРЕСС-РЕЛИЗ ВА ПАЁМҲОИ ДИГАР БАРОИ ВАО

Пресс-релиз (лот., англ. – маълумот барои матбуот) – варақаҳои матбуотӣ¹² паёми иттилоотӣ аст, ки навигариеро дар бораи корхона (гоҳо шахси ҷудогона) дар бар мегирад, дар он мавқеи корхона нисбат ба ягон масъалаи барои ВАО пешниҳодшаванда иброз карда мешавад.

Маълуман пресс-релиз мавқеи расмии корхонаро дар шакли аксуламал ба ин ё он ҳолати иттилоотӣ дар бар мегирад. Мақомоти расмии давлатӣ гоҳо пресс-релизро дар шакли “ҷавоб ба саволҳо” омода мекунанд.

Пресс-релизи аввалин дар таърих 30 августи соли 1906 аз ҷониби “падар”-и робита бо ҷомеаи муосир Айви Ли ба муносибати ғоҷиаи дар роҳи оҳани Пенсилвания руҳдода пешниҳод карда шуда буд.

Пресс-релиз муҳимтарин PR-санад дар ҳама гуна корхона аст. Пресс-релиз ба корхона имконият медиҳад, ки ВАО-ро аз хусуси воқеаҳои муҳимтарини ҳаёти корхона ва барои паҳши он дар байни аҳли

¹² Муродов М. Луғати мухтасари истилоҳот ва мафҳумҳои рӯзноманигорӣ.-
Душанбе, 2011.- С.100.

ҷомеа ё аудиторияи муайян огоҳ созад, иттилоъ диҳад. Пресс-релизҳо дар брифингҳо ва пресс-конференсияҳо дар байни рӯзноманигорон ё аз тариқи воситаҳои ахбори омма паҳн карда мешаванд.

Технологияи омода намудан ва навиштани пресс-релиз. Пресс-релизро дар мавриде навиштан лозим аст, ки воқеан навигарии шавқоваре бошад, дар акси ҳол пресс-релизи хароб ва нолозим таваҷҷуҳи рӯзноманигоронро ба худ ҷалб намекунад ва вақт барои он беҳуда сарф мешавад. То ки маводи пресс-релиз дар ВАО-и даркорӣ нашр карда шавад, бояд ба талаботи зерин ҷавобгӯ бошад:

- ✚ *Иттилооти дар пресс-релиз ҷойдодашуда бояд шавқовар ва дархури хонандагони нашрияе бошад, ки ба он фиристода мешавад;*
- ✚ *Иттилоъ бояд актуалӣ ва рӯзмарра бошад;*
- ✚ *Иттилоъ бояд ба хонанда наздик ва аз нигоҳи ҷамъиятӣ муҳим бошад. Агар он бо ягон проблемаи ҷомеа алоқаманд карда шавад, боз ҳам нишонрастар мегардад;*
- ✚ *Иттилоъ бояд “тару тоза” бошад;*
- ✚ *Агар дар пресс-релиз гуфтаҳои шахсони маъруф дар ин мавзӯё ҷой дода шаванд, боз ҳам ҷолиб мегардад.*

Ҳар қадар ки пресс-релиз ба ин қоидаҳо ҷавобгӯ бошад, хоҳишмандони нашри он дар ВАО бештар мегарданд. Агар корхона ба идораи ВАО пай дар пай чанд маротиба пресс-релизҳои “хом” фиристад, дур нест, ки баъдан ба маводи ҷолиби ин корхона рӯзноманигорон тавачҷуҳ нахоҳанд кард.

Усули аз ҳама маъмули навиштани пресс-релиз алоқаманд кардани навгонӣ ба ягон таърихи ғайриҷашмдошт ва ғайримаъмул аст, масалан, рӯзи таъсиси ширкат, 100-рӯзаи таъсиси ширкат, рӯзи харидори 100-умин ва м.ин.

Сохтори пресс-релиз.

Сарлавҳа (headline) ва *лиди* пресс-релиз муҳимтарин ҷузъи ин санад аст. Рӯзноманигор маҳз аз калимаи аввалин оғоз мекунад, ки то кадом андоза ин мавод шавқовар аст, онро интишор додан мумкин, лозим, зарур ё комилан нолозим. Бинобар ин *сарлавҳа* бояд барҷаста, равшан, ба таври максималӣ мароқовар бошад.

Лид (lead) – сархати аввал аст, он бояд аз як ҷумлае иборат бошад, ки моҳияти навигарию дар бар мегирад. Дар ин ҷо ба тартиби зерин нишон додани иттилоъ муҳим аст: *кӣ ширкаткунандаи воқеаи содиршуда аст, ин чӣ гуна воқеа аст, кай, дар куҷо гузашт ё мегузарад, барои чӣ ва чӣ гуна гузашт* ва ғ.

Қисмати асосӣ - Иттилооти шавқовар ва дархури хонандагони нашрияе аст, ки ба он фиристода мешавад. Он иттилои актуалӣ ва рӯзмарраро дар бар мегирад, масъалаест, ки бо ягон проблемаи ҷомеа алоқаманд аст, “тару тоза” аст, гуфтаҳои шахсони маъруф вобаста ба мавзӯи ҷой дода шуданашон мумкин аст.

Пресс-релиз анвои гуногун дорад:

Пресс-релиз-анонс — иттилоъ дар чунин пресс-релиз аз хусуси воқеае хабар медиҳад, ки ҳоло мегузарад. Чунин пресс-релизи саривақт ирсолшуда ҳузури намоёндагони матбуотро таъмин хоҳад кард. Ба замми баёни моҳияти воқеаи дар пешистода дар ин навъи пресс-релиз воқеоти ба он алоқаманд ва пешгузашта, ки метавонанд таваҷҷуҳи аҳли ВАО-ро ба худ ҷалб созанд, низ илова кардан мумкин аст.

Пресс-релиз-навигарӣ (ньюс-релиз) — маълумотеро дар бар мегирад, ки дар хусуси воқеаи аллакай содиршуда иттилоъ медиҳад. Дар ин ҷо дар хусуси шахсони амалкунанда ё ҳавасманд низ ташреҳи кӯтоҳе илова намудан мумкин аст.

Пресс-релизи иттилоотӣ дар хусуси воқеаи содиршаванда, ки ҳанӯз ба анҷом нарасидааст, хабар медиҳад. Дар он танҳо дар хусуси дигаргуниҳои ҷорӣ,

ранги дигар гирифтани воқеаҳо ҳисобот дода мешавад ва гӯё моҳияти ин дигаргунӣ маълум аст.

Пресс-релиз набояд иттилоии арзёбикунанда, баҳодиханда, характери рекламавидоштаро дар бар гирад. Он бояд ҳаҷман кӯтоҳ бошад (то 2 саҳифа) ва танҳо дар хусуси як навигарӣ иттилоъ диҳад. Иттилоъ дар пресс-релиз бояд ба талаботи нашрияе ҷавобгӯ бошад, ки ба он фиристода мешавад.

Пресс-релиз жанри ягонаи дархури хадамоти матбуотӣ нест, инчунин усулҳои дигари пахши иттилооти корхона мавҷуд аст:

Коммюнике. Коммюнике (аз фаронсабии *communiqué*, латинии *communico* — хабар, паём медиҳам) — огоҳиномаи расмӣ дар хусуси натиҷаи гуфтугӯҳо, тафохумҳои байналмилалӣ, воқеоти калидӣ дар ҳаёти кишвар, масалан аз хусуси рафти амалиёт, ҷаласаҳо, ҷамъомадҳо, саммитҳои ҳарбӣ аст. Дар шароити муносибатҳои байналмилалӣ коммюнике метавонад изҳороти яке аз ҷонибҳо, ё санади якҷояи ҷонибҳои гуфтушунидкунанда бошад. Дар ин маврид чи паҳлӯҳои мусбати ироашуда ва чи дигарандешӣҳо ва андешаҳои махсус дар он метавонанд зикр гарданд. Коммюникеи якҷоя мақоми созишномаи байналмилалиро надорад,

аммо дар як маврид имкон дорад дорои бандҳое бошад, ки дар мақоми чунин созишнома эътироф карда шавад. Агар дар коммюнике иттилоъ дар бораи созишҳое оварда шавад, ки дар шакли дигари расмӣ изҳор нашудаанд, онро ба сифати созишномаи байналмилалӣ дида мебароянд..

Коммюникеҳои яққоя бо уҳдадорихои басташуда бештар хоси кишварҳои сотсиалистӣ буданд.

Бэкграундер (аз калимаи англисии backgrounder-маълумотдиҳанда) — он PR-и иттилоотие мебошад, ки дар хусуси корхона, самти он, маҳсулот ва хизматрасониҳо, таърих таъсис, инкишоф ва ғ. маълумот медиҳад.

Бар хилофи пресс-релиз, иттилоъ дар бэкграундер ахбори нав надорад, балки ҳамчун як замимаи ногузир ба пресс-релиз аст, ки дар сурати аз рӯйи пресс-релиз навиштани мақола ба рӯзноманигор дар хусуси фаъолияти корхона иттилои иловагии даркориро дода метавонад.

Ҳадафи бэкграундер — иттилоотонӣ ва додани ҷавобҳои объективӣ ба саволҳои имконпазири намояндагони ВАО пас аз хондани пресс-релиз аст. Барои қулай будан ба журналистон, ҳангоми навиштани бэкграундер зерсарлавҳаро, ки ҷавоби

мухтасар ба саволро дар бар мегирад, истифода мебаранд, дар матн бошад, ин иттилоъ пурратар ва васеъ оварда мешавад.

Сохтори бэкграундер.

Дар бэкграундер ба сарлавҳаи воҳиманок ва сархати аввал така намекунанд, бо вучуди он ки ба мисли пресс-релиз дар ин ҷо низ иттилои аз ҳама зарурӣ бояд дар аввал оварда шавад.

Сарлавҳаи бэкграундер бояд ба таври максималӣ дақиқ ва пурмуҳтаво бошад, мавзӯи тамоми маводро ошкор кунад.

Пеш аз гузариш ба мавзӯи асосӣ баъзе таърихи масъалаи мазкурро овардан мумкин аст. Дар ин маврид ба ниҳодҳои гуногуни давлатӣ ва ташкилотҳои тадқиқотӣ ва ғ. рӯчӯ карда мешавад.

Баъдан маълумоти васеъ дар хусуси мавзӯ оварда мешавад, ки асосанро факту рақамҳои дақиқ ташкил медиҳанд.

Бэкграундер метавонад ба фаъолияти тамоми корхона ё маҳсулоти ҷудогона, хизматрасонии алоҳида ё воқеае, ки дар корхона гуаштааст ё барои гузарониданаш корхона мутасаддӣ аст.

Факт-варақа ё маълумотномаи фактӣ (аз калимаи англисии fact sheet) — маводи кӯтоҳи иттилоотӣ барои матбуот аст, ки иттилои

маълумоти ро дар бораи корхона, мол, хизматрасонӣ дар бар мегирад. Бар хилофи бекграундер, дар факт-варақа дастурҳои кӯтоҳ дар бораи корхона, самтҳои фаъолияти он, нишондиҳандаҳои омории имконпазир дар бораи корхона, иттилои молиявӣ ё техникӣ, истилоҳоти махсус, ҷадвалҳо, графикҳо ва ғ. ҷой дода мешаванд.

Факт-варақа одатан барои он ВАО-е пешниҳод мешавад, ки дар самтҳои молу маҳсулоти корхона фаъолият мекунад ва иттилое, ки дар факт-варақа оварда мешавад, барои ин гурӯҳи ВАО ниҳоят муҳим аст, аммо барои хонандагони ВАО-и дигар тамоман нофаҳмо ва ҳатто ноғозим аст, инчунин барои ВАО-и дигаре, ки дар бораи гирифтани иттилоъ дар хусуси ин корхона шавқманд ҳастанд, низ ин иттилоъ лозим нест.

Савол ва суноришҳо

1. Пресс-релиз чист?
2. Шартҳои асосии таҳияи пресс-релизро номбар кунед.
3. Кадом навъҳои пресс-релизро медонед?
4. Сохтори пресс-релизро шарҳ диҳед.
5. Кадом паёмҳои дигарро медонед, ки хадамоти матбуотӣ омода месозад?

6. Фарқи факт-варақа аз бекграундер дар чист?

§ 6. МЕНЕҶМЕНТИ ИТТИЛООТ

Менеҷменти иттилоот – мафҳуми васеи мебошад, ки ҷараёни идоракунии иттилоот (навигариҳо)-ро дар бораи ин ё он корхона ё шахс ифода мекунад. Он қисми таркибии фаъолияти умумии робита бо ҷомеаро ташкил медиҳад ва бинобар ин бояд ба стратегияи умумии иртиботии корхона ворид карда шавад.

Иттилоъ, ба маънои навигарӣ ахборе мебошад, ки дар ВАО пайдо шудааст. Дар пасманзари он рӯйдод - воқеаи реалии меистад, аммо на ҳама гуна воқеаи реалии навигарӣ шуда метавонад. Бинобар ин идоракунии иттилоот аз ҷараёни интиҳоб, ҷудокунии воқеаҳо оғоз мешавад.

Барои рӯзноманигор ҷараёни интиҳоби воқеа, рӯйдодро сиёсати иттилоотии ВАО, тасаввуроти муаллиф дар хусуси аҳамияти иҷтимоӣ, умумиҷтимоӣ ва муҳимияти рӯйдод, рағбати эҷодии ӯ ба он ҳодиса муайян мекунад¹³. Аммо барои мутахассиси робита бо ҷомеа ва котиби матбуотӣ

¹³ Муродов М. Асосҳои эҷоди журналистӣ.-Душанбе, 2013.-С.5-7.

вазъият дигаргуна аст. Онҳо рӯйдодеро интиҳоб мекунанд, ки пешниҳоди он ба корхона ба таври максималӣ Ҷоидабаш, яъне PR-субъекти асосӣ аст. Ба ғайр аз ин, ба онҳо на танҳо ҳуди Ҷақти интишоршаванда, инчунин тарзи қабули иттилоъ аз ҷониби аудиториаи мавриди ҳадаф низ муҳим аст.

Марҳалаи муҳими менечменти иттилоот **омода намудани ҷашмдорӣ, интизори и рӯйдод** аст, ки дар ВАО пайдо мешавад. Ҷақти ҷудокардашуда, таҳлилкардашуда, воқеаи дарпешистода, пешакӣ ба ВАО пешниҳод карда мешавад. анонсҳо, табсираҳо – шарҳҳо интишор дода мешаванд, пешбиниҳо гуфта мешаванд, воқеаҳои дар ҷорабиниҳои оммавӣ ва ҷаласаҳо доиршаванда хотиррасон мегарданд. Ҷамин гуна Ҷазои интизориҳо аз рӯйдод ба вучуд оварда версияҳои муносибат ба он пешакӣ ба шакл дароварда мешавад.

Доир намудани рӯйдод, воқеа марҳалаи пурмасъулият аст. Ҷамкории моҳирона бо рӯзноманигорон иштироки оммавӣ, ҳавасмандона, пурраи онҳоро дар нақшаи котиби матбуотӣ таъмин месозад. Муносибати расмӣ ба воқеа, ба иттилоъдиҳӣ дар бораи он аз ҷониби рӯзноманигорон гоҳо ба натиҷаи ниҳой таъсири ниҳоят манфӣ мерасонад: таҳрифи Ҷақт, таҳрифи версияи пешбиникардашуда, беэҳтиётӣ ба ороиш ва иҶодаи мазмуни умумии

матн ва суҷа оқибати муносибати хунукназарона буда метавонанд.

Инъикоси воқеа дар ВАО-и гуногун – матбуот, радио, телевизион, Интернет-ВАО марҳалаи навбатии менечменти иттилоот аст. Бо даъвати рӯзноманигорон маҳдуд шудан лозим нест. Ҳамаашро пешакӣ ба нақша гирифта, пешбинӣ намудан лозим аст: кадом навъи ВАО иттилои шуморо дар кадом шакл ва ҳаҷм интишор медиҳад. Агар касоне аз рӯзноманигорон ба чорабинӣ омада натавонистанд, ба он ВАО, ки ин рӯзноманигорон кор мекунанд, пресс-релиз бояд фиристода шавад. Дар хусуси вақти интишори мавод ба идораи ВАО занг зада истодан лозим аст. Ҳамаи маводи интишоршударо таҳлил намуда, дар мавриди робитаҳои минбаъда бо ВАО хулосаҳо баровардан зарур аст.

Идоракунии чараён бо ин ба анҷом намерасад. Боз як марҳалаи муҳимтарине боқӣ мемонад, ки бисёриҳо ба он аҳамият намедиҳанд. Ин марҳала **акси садо** аст. Мумкин аст, ки рӯйдоди аз ҷониби шумо интихоб ё ташкилкардашуда бе дахлати шумо ҳам рағбати рӯзноманигоронро ба вуҷуд оварда дар доираҳои васеъ мавриди муҳокимаҳо қарор мегирад, аммо инро ба рафти худаш ҳавола кардан

муносибати касбӣ намебуд. Маҳз ба ҳамин сабаб аст, ки шумо ба рӯйдод шарҳ, тавзеҳ ташкил мекунад, дар бораи ба қатори воқеаҳои муҳим, каталогҳо дохил кардани кардани он кӯшиш мекунад, имконияти дар маводи таҳлилии коршиносон дар ин мавзӯӣ рӯчӯӣ кардан ба ин рӯйдодро фароҳам меоред.

Механизмҳои идоракунии иттилооти нав

Қисмати муҳими таркибии менечменти иттилоот усулҳои таъсир ба интиҳоб, ҷудокунии хабар, методҳои пурқувватсозӣ ё сустгардони ин ё он хабар аст. Маҳз ҳамин мафҳуми «механизмҳои идоракунии иттилооти нав»-ро ташкил медиҳад ва дар ниҳоят имконият медиҳад, ки самаранокии иттилонокии ҷомеаро дар бораи фаъолияти корхона баланд созад. Усулҳои таъсир ба интиҳоб, ҷудокунии хабарро ба гурӯҳҳои зерин ҷудо кардан мумкин аст:

1.Ташкил додани ҷараёни (поток) ягонаи иттилоотӣ.

Дар корхонае, ки сохтори васеу доманадор дорад, тартиби ягонаи пешниҳоди иттилоот барои ВАО муайян карда мешавад: ҳамаи ин иттилоот бояд тавассути маркази матбуотӣ гузаранд. Бо ҳамин роҳ фаҳмиши зарурӣ дар бораи корхона ба вучуд оварда, системаи муайяни иттилодиҳӣ бунёд карда

мешавад.

2.Мувофиқсозии услуб ва шакли пешниҳоди хабар (иттилоъ).

Дар ҳамин маврид маҳорати рӯзноманигорӣ, малакаҳои кор бо сухан, хусусиятҳои услуби баёни фосеҳ зоҳир мешавад. матнҳои моҳирона омодашударо ВАО ҳамеша бо рағбат қабул мекунанд ва хонандагону мухлисон мепазиранд.

3.Башаклдарории чараёни иттилоот.

Ҳаёти корхона гуногунранг аст. Гоҳо воқеаҳои содир мешаванд, ки аз ҷониби аҳли ҷомеа ба таври гуногун шарҳ дода мешаванд. Хадамоти матбуотӣ дар ин гуна мавридҳо метавонад ба ин чараён таъсир расонад. Масалан, методи «чашмпӯшӣ» аз фактҳои, ки шарҳи гуногун доранд, ба таври гуногун фаҳмида мешаванд. Бояд зикр намуд, ки дар мавриди пайдо шудани рағбати зиёд ба ин фактҳо аз берун, аз ҷониби рӯзноманигорон, хомӯшӣ танҳо метавонад вазъиятро мураккабтар гардонад, беҳтар ин аст, ки барои тафсиру шарҳи боэътимод омодагӣ гирифта шавад. Сели иттилоотро аз ҷониби корхона ба чараён дароварда, равона намуда, шумо имкон пайдо мекунед, ки иттилооти фоидаовар ва таъсирнокро дар мадди аввал ва камаҳамиятро дар ҷойи дуюм гузоред. Ин ҳамчунин як усули таъсир аст. Шумо метавонед суханони бузургон, ҳикматҳои халқиро,

ки бо эътибори худ иттилооти шуморо тақвият мебахшанд, истифода баред. Албатта, барои истифодаи усулҳои дигари ба самти даркорӣ равона кардани сели иттилоотӣ қобилият ва маҳорати касбии котиби матбуотӣ ёрӣ медиҳанд.

Савол ва суноришҳо

1. Дар фаъолияти котиби матбуотӣ менечменти иттилоот чӣ аҳамият дорад?
2. Сели тиитлоотиро аз ҷониби корхона хадамоти матбуотӣ чӣгуна таъмин месозад?
3. Марҳалаҳои асосии менечменти иттилоотро номбар кунед, ду шарҳ диҳед?
4. Барои хадамоти матбуотӣ акси садои иттилооти паҳнкардаш чӣ аҳамият дорад?
5. Кадом усулҳои таъсир ба самаранокии паҳншавии иттилоотро медонед?
6. Аз ҳаёти факултет баҳонаи иттилоотӣ пайдо кунед, бо кадом усулҳо шумо онро пурқувват карда метавонед, то ки рағбати аҳли ҷомеа ба вучуд оварад?

§7. СПИЦДОКТОР КИСТ?

Дар байни истилоҳоти нави касбӣ вақтҳои охир

калимаи «спиндоктор» ба чашм мехӯрад. Он аз ду калимаи англисӣ сохта шудааст: spin -«даврзанӣ», «чархзанӣ», doctor- «табобат». Дар хорича таҳти ин мафҳум чараёни идоракунии ахбор, изҳорот дар воситаҳои иртиботии омма фаҳмида мешавад. Дар Русия низ ин истилоҳ аллакай корбаст мешавад ва ин гуна мутахассисон фаъолият мекунанд.

Ба таърихи пайдоиши ин навъи фаъолият назаре намудан аз манфиат холӣ нест. Баъзе муҳаққиқон мавҷудияти ин касбро дар Русия ба давраҳои Пётри I ва Екатерина, дар Иёлотҳои Муттаҳидаи Амрико бошад, давраи пурсамари фаъолияти спиндокторхоро ба дастгоҳҳои президентони он Томас Вудро Вилсон (солҳои ҳукмронӣ: 1913-1921), Франклин Рузвелт (солҳои ҳукмронӣ: 1933-1945), Чон Кеннеди (солҳои ҳукмронӣ: 1961-1963) мансуб медонанд.

Дар дастгоҳи аввалин президенти Русия спиндоктор бо тамоми паҳлӯҳои фаъолиятарзи ҳастӣ дошт. Ин пеш аз ҳама ба даврае рост меомад, ки Борис Елтсин аз боварии мардум баромад, вақте ки саломатии ӯ бад шуд, лозим буд, ки қобилияти давлатро идора карда тавонистани ӯ исбот карда шавад. Ин мисол барои мо моҳияти вазифаи спиндокторро равшантар мекунад, яъне ин мутахассис махсусан дар давраҳои бухронӣ лозим

аст.

Дар ҷомеаи иттилоотии имрӯза, дар шароите ки масс-медиа (ВАО) ин қадар босуръат ривоч меёбанд, ҷараёни инъикоси воқеоти олам дар тасавури мардумон ниҳоят мушкил гардидааст. Касе, ки иттилоъ дар дасти ўст, ҳукмрон ўст. Ин ифода, ки дар нимаҳои дуҷуми асри XX серистеъмол гардид, воқеан маънии амиқ дорад. Қисмати асосии аҳоли на иттилооти одӣ, балки ахбореро мегиранд, ки дар ҷойҳои махсус, бо шарҳи махсус сохта карда шудаанд. Ин вазъият масъулияти нафаронеро, ки ба ВАО таъсиргуздор ҳастанд ва иртиботро ба вучуд меоранд, даҳчанд боло мегардонад.

Спидоктор таҳассусе аст барои мутахассиси касбии робита бо ҷомеа. Барои соҳиби ин касб шудан асосҳои менечменти иттилоотро бояд хуб азхуд намуд, махсусиятҳои равонии қабули иттилоотро дар самти иртиботи омма бояд омӯхт. Спидоктор маҷмӯи усулҳо, технологияи ба даст овардани натиҷаҳои муайян дар марҳалаи пазириши рӯйдод, дар марҳалаи акси садо аст. Ин маҳорати пешбинӣ акси садои аудиторияи мавриди ҳадаф, маҳорати шарҳи рӯйдод, самаранок амалӣ намудани маърақаҳои иртиботӣ аст. Ин фаъолият, чунон ки дар боло низ зикр шуд, дар мавридҳои дар шароити бӯҳронӣ қарор доштани корхона ниҳоят муҳим аст.

Марҳалаҳои кор дар низоми спиндоктор.

1. Пешбини рӯйдод ё «сохтан»-и он, яъне сохтани баҳонаи иттилоотӣ, ки онро «то-спин» (муқобили баъд) мегӯянд.

Дар шароите ки зарурати тавачҷуҳи махсус ба ягон зуҳурот ва пазириши он ба ин ё он тарзи даркорӣ ба миён меояд, баҳонаи иттилоотӣ ба миён оварда мешавад. Масалан, раиси шаҳр сиёсатмадорест, ки навакак ба ифои вазифа оғоз кардааст, ҳавасманд аст, ки имичи худро устувор намояд. Қарор қабул карда мешавад, ки шаҳр ё ноҳия дар озмун, чорабиниҳои байналмилалӣ ё ҷумҳуриявӣ ширкат хоҳад кард. Ин ҳодиса ба тавре инъикос карда ва шарҳ дода мешавад, бо ҳамин рейтингӣ шаҳр, ноҳия баланд карда мешавад.

2. Воқеае бояд рух диҳад (он ба мову шумо вобастагӣ надорад), аммо метавонад акси садои ниҳоят ихтилофнок ба бор оварад. Ҳамаи кӯшиш анҷом дода мешавад, то ки тафсири барои шумо зарурӣ бештар паҳн карда шавад.

3. Воқеа рух додааст ва тафсири ниҳоят гуногуну ихтилофнок паҳн шудааст, аммо мавқеи шумо бартарият надорад.

Ин навъи аз ҳама мураккаби «спин» (гардиши

воқеот, гирдбоди воқеот) аст, ки онро «тўфон-спин» мегўянд. Барои он ки гардиши воқеотро ба ҷониби дигар баргардонед, бояд дар байни рўзноманигорон шиносҳои соҳибтаҷриба ва моҳир, дар байни сарварон-ҷонибдорони ақида пуштибонҳо дошта бошед, то ки ба маъракаи иттилоотӣ онҳоро ворид созед. Аз усули рўйдодҳои махсус низ истифода мебаранд, ки ҳодисаро назаррас нишон медиҳад.

Усулҳои бештар паҳнгардида, ки дар «спин» истифода мекунад, инҳоянд:

-Қоидаи занги аввал. Версияи худро оид ба воқеа аз ҳама аввал пешниҳод намудан хеле муҳим аст. Табиати афкори умум ҳамин гуна аст, ки версияи аввалро дар бораи воқеа ба таъсири махсус қабул мекунад.

-Муҳим аст, ки мунтазам аз версияи худ ёдрас карда истед. Ҳар қадар ки фосилаи ёдраскунӣ камтар бошад, самарайи «спин» ҳамон қадар бештар аст. Версияи шумо бояд одӣ ва фаҳмо бошад.

-Шахсони машҳур, намоёндоғони элита ҷузъи муҳими «спин»-и шумоянд.

-Интихоби дақиқи калимаҳо ва ифодаҳои маҷозӣ дар хабар, паҳн кардани онҳо дар ҳамаи ВАО шартӣ муҳими ба даст овардани натиҷаи дилхоҳ аст.

Масъалаи аз ҳама баҳсноки «спин» масъалаи ахлоқи касбӣ аст. Масалан, аз як ҷониб дар охири

солҳои 90-ум Хадамоти матбуоти президент Е.Б. Елтсин дар бораи саломатии ӯ иттилои дурӯғ паҳн мекард, аз ҷониби дигар дар назди қонун дар хусуси чунин иттилоъ ҷавобгарие надошт. Бинобар ин меъёри ахлоқи касбӣ дар ин маврид он аст, ки бо кадом мақсад чунин «спин» амалӣ карда шуда буд, агар чунин мақсад аз ҷиҳати ҷамъиятӣ аҳамият дорад, пас метавонем, гуем, ки чунин усулҳои «спин»-ро истифода кардан мумкин аст.

Пас мафҳуми «инҳисор» (манипулятсия) ва «спин» бо ҳам чӣ муносибат дошта метавонанд? Аввалан, мафҳуми аввал васеъ аст, «спин» бошад, танҳо ба ВАО нисбат дорад. Дигар, ин ки «спин» ҳамчун технология метавонад силоҳи шахси «инҳисоркунанда», ҳамчунин аслиҳаи роҳбари доно ва аз ҷиҳати иҷтимоӣ масъулиятшинос бошад.

Вобаста ба ин ду навъи «спин»-ро ҷудо мекунам – тоталитарӣ ва демократӣ. «Спин»-и тоталитарӣ даъвои назорати пурраро аз болои иттилоот дошта, ба манъ кардани иттилои версияи номатлубдошта нигаронида шудааст. «Спин»-и демократӣ бошад, назорати танҳо қисме аз иттилоъро пешбинӣ менамояд ва ба манъкунӣ роҳ наметад, балки танҳо барои мусобиқаи касбӣ кушода аст.

Савол ва суноришҳо

1. «Спиндоктор» чӣ маънӣ дорад?
2. Таърихи пайдоиши ин мафҳум чӣ гуна аст?
3. Марҳалаҳои татбиқи «спин» чигунаанд?
4. Усулҳои бештар маъмули «спин»-ро номбар кунед.
5. Асосҳои ахлоқии «спиндокторӣ»-ро чӣ гуна мефаҳмед?
6. Як фактро таҳлил кунед: Дастаи футболи Тоҷикистон дар майдони худаш ба дастаи Арабистони Саудӣ бой дод. Ду версияи ба ҳам муқобилеро, нависед, ки факти мазкурро арзёбӣ мекунад.

§8. ХАДАМОТИ МАБУОТӢ ДАР СОХТОРҲОИ ТИҶОРАТӢ

Ба тасвиб расидани Амри Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 4 марти соли 2005, №АП-

1677 “Дар бораи ташкил ва баргузор кардани нишастҳои матбуотӣ” ва Фармони Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 7 феввали соли 2009 №622 “Дар бораи воқуниши шахсони мансабдор ба маводи танқидӣ ва таҳлилии воситаҳои ахбори умум” ба таъсис шудани ниҳодҳои махсуси кор бо воситаҳои ахбори умум ва робита бо ҷомеа мусоидати бештар кардаанд.

Вазифаи асосии хадамоти матбуотии ширкат, фирма, банк нишонаи пайдоиш ва пешравии имиджи муассиса дар афкори омма аст. Ҳалли масъалаи мазкур силсилаи чораҳо, манфиатдории роҳбариятро ба кори мазкур талаб мекунад.

Пеш аз ҳама ширкат бояд аз нигоҳи иҷтимоӣ масъулиятро эҳсос кунад. Хадамоти матбуотиро зарур аст, то далелҳои дошта бошад, ки ба тӯфайли онҳо корхонаро мусбат арзёбӣ карда тавонад, зеро ин гуна далелҳо метавонанд ба маркази матбуотӣ имкон диҳанд, ки робитаро бо аҳли ҷомеа ба роҳ монда тавонад. Машғулшавӣ ба тичорат чунин масъулиятҳои иҷтимоӣ дорад:

1. Сифати баланди истеҳсолот ва хизматрасонӣ. Муносибати поквичдонона нисбат ба истеъмолкунанда;
2. Пеш бурдани тичорат бо назардошти манфиатҳои ҷамоаи маҳал, минтақа;

3. Иштироки корхона дар барномаҳои иҷтимоии ҳукаमत;
4. Фаъолияти хайриявӣ.
5. Ғамхорӣ барои беҳбудии сифати зиндагии кормандони корхона. Барномаҳои иҷтимоӣ барои кормандон, дастгирии мутахассисони ҷавон, фароҳам овардани шароит барои болоравии онҳо;
6. Кушода, ошкоро будани тиҷорат;
7. Эҳтиром ба арзишҳо.

Шарти муҳими самаранокии кори ҳадамоти матбуотӣ дар ширкат мавҷудияти стратегияи иртиботӣ аст. Ин фаъолияти банақшагирифташаванда аст, ки унсурҳои зеринро дар бар мегирад: таҳия ва то ба самъи кормандон расонидани ҳадафи ширкат, мақсад ва вазифа, арзишҳои, ки асоси ҳаёти коллективро ташкил медиҳанд. Кормандон, ба қавле, миёнарав байни роҳбарият ва аҳли ҷомеаанд.

Ҳадамоти матбуотӣ, дар тақя ба кормандони муассиса, аҳли ҷомеаро дар хусуси навигарӣ аз ҳаёти корхона иттилоъ медиҳад. Паҳн намудани фактҳо ва навигарӣ, ки аз бахшҳои корхона гирифта мешавад, самти асосии фаъолияти ҳадамоти матбуотиро ташкил медиҳад.

Барои ҳалли бомуваффақияти ин вазифа низоми ҳамкорӣ бо ВАО ба нақша гирифта мешавад.

Пресс-конференсия, нисбат ба сохторҳои давлатӣ, дар сохтори тичоратӣ дер-дер доир карда мешавад, зеро дар ин ҷо ташкили баҳонаи иттилоотдиҳӣ, ҷамъовариҳои маводи аҳамияти иҷтимоидошта дар суҳбат бо рӯзноманигорон мушкилтар аст. Бинобар ин дар ин ҷо бештар *пресс-турҳо, қабули рӯзноманигорон* ва *чорабиниҳои дигари* махсус ташкил карда мешаванд.

Рӯнамоӣ (муаррифӣ) – яке аз чорабиниҳои мебошад, ки ҳадамоти матбуотӣ дар якҷоягӣ бо шӯъбаҳои дигари муассиса доир менамояд. *Рӯнамо* аз *пресс-конференсия*, пеш аз ҳама, бо он фарқ мекунад, ки аудитораяи мавриди ҳадафи он на танҳо рӯзноманигорон ҳастанд. Инчунин ба рӯнамо меҳмононро шахсан даъват мекунанд, дар сурате ки дар пресс-конференсия дарҳо ба рӯйи ҳамаи ВАО боз ҳастанд. Рӯнамоӣ чорабиниҳои махсус доиркардашудае аст, ки унсурҳои расмӣ ва дилхушкунандаро дар якҷоягӣ фаро мегирад. Дар самти тичорат навъҳои ниҳоят гуногуни рӯнамоӣ мавҷуданд.

Талаботи асосӣ ва умумӣ ба рӯнамоӣ аз инҳо иборатанд:

1. Дақиқ муайян намудани мақсади рӯнамоӣ муҳим аст, то ки натиҷаҳо пешбинӣ карда шаванд.
2. Муайян намудани аудиторияи мавриди ҳадаф,

андешидани масъалаи ҳайати иштирокдорон.

3. Ҳангоми таҳияи сенария қисмати расмӣ ва дилхушии рӯнамоиро бо мақсади гузошташуда мутобиқ намудан лозим аст.
4. Ҷиҳати ба назар намоён ва хотирмони чорабиниро таъмин бояд намуд.
5. Дар бораи чӣ гуна ба муошират, суҳбат ҷалб намудани даъватшудагон чораандешӣ бояд кард, вазъияти робитаи мутақобилро байни ташкилкунандагон, баранда ва меҳмонон ба вуҷуд бояд овард.
6. Риоя намудани таносуби рӯнамоӣ, чун як шакли махсуси чорабинӣ, дар вақт ва хусусияти иртибот ниҳоят муҳим аст, зеро иттилои пешниҳодшаванда пурра аз ҷониби иштирокдорон бояд пурра фаҳмида, ҳазм карда шавад.
7. Ташкили акси садои даркорӣ дар ВАО ва афкори умум ташкил карда шавад.

Дар ширкатҳои бузург рӯзномаҳои корпоративӣ (бисёртиража ё дохилӣ) интишор мешаванд. Дар бисёр маврид муваффақияти ин гуна рӯзнома ба фаъолият, ба қобилияти корию эҷодии хадамоти матбуотӣ вобаста аст. Он метавонад на танҳо манбаи иттилоот барои ҳайати кормандони рӯзнома, аҳли ҷомеа, инчунин метавонад воситаи робитаи мутақобил шавад. Ба кори рӯзнома ва редакция

хонандагонро ҳар чӣ бештар бояд ҷалб намуд. Ҳатто шӯрои редаксионии ҷамъиятӣ, мухбирони ҷамъият ҳам ташкил намудан мумкин аст.

Дар шароити имрӯза назири чунин нашрия метавонад таъсиси сомона дар Интернет (шабакаи дохилии маҳаллӣ (локалӣ)) бошад. Ин шакли кор барои танзими робита дар ширкат аҳамияти хеле клон дорад.

Ҳадамоти матбуотии ширкатҳои бузург дар Интернет сомонаи корпоративӣ ташкил мекунад.

Ҳадамоти матбуотӣ дар самти молиявӣ хеле муҳим аст. Имрӯз ширкатҳо дар кишварҳои пешрафта ва пурқудрати иқтисодӣ фаъолона ба бозори фондҳо* мебароянд. Биржаҳои байналмилалӣ барои хариду фурӯши аксияҳои ширкатҳо дар кишварҳои гуногун мубориза мекоранд. Дар чунин шароити пешрафтаи иртиботиву иттилоотӣ лозим мешавад, ки ширкатҳои тижорати Тоҷикистон низ ба талаботи ҷаҳонӣ мутобиқ шаванд. Ин ҷо лозим мешавад, ки онҳо маҳорати иртибот, муоширатро бо маблағгузорони воқеӣ ва қудратманд дошта, барои онҳо пешгӯйишаванда бошанд.

Кор дар ҳадамоти матбуотии ширкатҳое, ки дар *биржаи фонд** фаъолият мекунад, талаб мекунад, ки рӯзноманигор дар самти молия донишҳои кифояткунанда дошта бошад, механизми

амалишавии онҳоро дар бозорҳои дохиливу байналмилалӣ донад.

Дар соҳаи тиҷорат вазифаҳои хадамоти матбуотӣ аз инҳо иборат аст:

-навиштани ҳисоботҳои солонае, ки ба санади оммавӣ табдил меёбанд, яъна ба аҳли ҷомеа пешниҳод мешаванд;

-омӯзиши афкори омма, омӯхтани интизориҳои инвесторҳо;

-иштирок дар лоббинг*;

-таъсиси системаи мухобирот бо ҷамъиятҳои молиявӣ;

-такмили ҳамкориҳои иттилоотӣ бо ҷонибҳои манфиатдор, рағбатнок, ошкор кардани ҷиҳатҳои камқувват, суст, ки тавачҷуҳи махсусро талаб мекунанд;

-ҷалб ва ҳавасмандгардонии ҳамкорон;

-ҳамкорӣ барои татбиқи усулҳои нави идоракунӣ ҳамчун натиҷаи устувории нарх ба *аксияҳои** ширкат.

Ҳалли ин масъалаҳо талаб мекунад, ки сардори хадамоти матбуотӣ ё робита бо ҷомеа мақоми хеле баланд дошта бошанд.

Хадамоти бонки тиҷоратӣ дастгоҳи иртибототи дохилӣ ва берунии бонкӣ ба шумор меравад. Ба вазифаҳои бунёдии он дохил

мешаванд:

- дар афкори омма ба вучуд овардани фаҳмиши фардияти ин бонк;
- мустаҳкамсозӣ ва инкишоф додани мақоми (репутатсияи) мусбати бонк;
- чамъоварӣ ва таҳлили маводи таҳлилӣ аз ВАО дар соҳаи бонкдорӣ;
- пешгирии интишороти манфӣ дар бораи бонк;
- ба вучуд овардани сиёсати маблағгузорӣ;
- назорати иттилоъ дар бораи рақибон.

Савол ва суноришиҳо

1. Мафҳуми “масъулияти иҷтимоии тоҷир”-ро шарҳ диҳед.
2. Фаъолияти хадамоти матбуотии мақомоти давлатӣ аз сохторҳои тижоратӣ бо чӣ фарқ мекунад?
3. Маркази матбуотии ширкат дар кадом низом фаъолият мекунад?
4. Маркази матбуотии ширкатҳои бозори фондҳо чӣ хусусият дорад?
5. Интишороти як ширкати бузургро таҳлил кунед. Нақши хадамоти матбуотиро дар омодагии он нишон диҳед.

§9. МАРКАЗИ МАТБУОТИИ ҲИЗБҲО ВА ҲАРАКАТҲОИ СИЁСӢ

Дар кишварҳои пешрафтаи демократӣ маъмулан ҳизбҳои сиёсӣ базаи моддӣ-техникии бой, утоқҳои бархавои корӣ доранд, то ки ҳамеша бо интихобкунандагон ҳамкорӣ карда тавонанд.

Дар Тоҷикистон низ ҳизбҳои сиёсӣ зиёданд. Ҳизбҳо манфиатҳои гурӯҳҳои гуногуни иҷтимоиро ифода мекунанд, дар интихоботҳо ба ишғоли ҷойҳо дар парламент мубориза мекунанд.

Фаъолияти ҳизбҳои сиёсӣ дар давраи интихоботи парламентӣ махсусан назаррас мегардад. Ҳизбҳои бештар фаъол ва пуртаъсир дар пойтахт ва шаҳрҳои гуногуни кишвар утоқҳои доимамалкунанда доранд, пайваста бо ҷомеа кор мекунанд. Ҳоло дар Тоҷикистон 8 ҳизби сиёсӣ мавҷуд аст, ки фаъолтарини онҳо Ҳизби халқии демократии Тоҷикистон – ҳизби ҳоким, ҳизби наҳзати исломии Тоҷикистон – аз дуҷумин ҳизбҳои пуртаъсир буд. Дар интихоботи парлумонии рӯзи 1 март соли 2015 намояндагони шаш ҳизби сиёсии Тоҷикистон вориди Маҷлиси намояндагони Маҷлиси Олии Ҷумҳурии

Тоҷикистон шуданд.

Дар ин интиҳобот 4 миллиону 319 ҳазору 395 нафар шаҳрвандони Ҷумҳурии Тоҷикистон иштирок карданд, ки 90,3 фоизи шумораи умумии интиҳобкунандагонро ташкил меод. Дар интиҳоботи мазкур аз Ҳизби Халқии Демократии Тоҷикистон (аз хавзаи ягонаи умумичумҳуриявӣ) – 16 намоянда, Ҳизби Коммунистии Тоҷикистон – 2 намоянда, Ҳизби Ислоҳоти Иқтисодии Тоҷикистон – 2 намоянда ва Ҳизби Аграрии Тоҷикистон – 3 намоянда, Ҳизби Демократи Тоҷикистон – 1 намоянда, Ҳизби Сотсиалистии Тоҷикистон – 1 намоянда соҳиби курсҳои Маҷлиси намояндагон шуданд.

Махсусияти ҳадамоти матбуотии ҳизбҳои сиёсӣ дар он аст, ки аудиторияи мавриди ҳадафи онҳо соҳаи муайяни ВАО ҳастанд, ки ба иттилооти сиёсӣ таваҷҷуҳ доранд. Инҳо пеш аз ҳама ВАО-и сиёсӣ-иҷтимоӣ, дар маҷмуъ матбуоти сифтаноканд.

Ҳизбҳои ҷудогона ва шубҳаҳои минтақавии онҳо метавонанд матбуоти худро дошта бошанд, аммо дар шароити Тоҷикистон имрӯз танҳо ду ҳизби сиёсӣ – Ҳизби халқии демократии Тоҷикистон ва Ҳизби наҳзати иломии Тоҷикистон матбуоти худро доранд. Ҳафтаномаҳои «Минбари халқ» ва «Мароми пойтахт» - органи Ҳизби халқӣ-демократии

Тоҷикистон ва «Наҷот» органи Ҳизби наҳзати исломии Тоҷикистонанд.

Вазифаи маркази матбуоти хизб дар давраи байни интихоботҳо пайдо кардани сабаби иттилоотӣ барои паёмдиҳӣ аст, то ки муносибати мусбатро нисбат ба хизб дар байни омма ба вуҷуд оварад, садоқати онро ба ваъдаҳои пешазинтихоботӣ тасдиқ кунад. Марказҳои матбуотӣ ба инъикоси фаъолияти сарварони хизб таваччуҳи махсус медиҳанд. Дар интихоботҳо чӣ гуна мавқеъро соҳиб шудани хизбҳо аз бисёр ҷиҳат ба фаъолияти марказҳои матбуотӣ вобаста аст.

Давраи масъулиятнок баро маркази матбуотӣ давраи пешазинтихоботӣ аст.

Маъракаи интихоботии хизб лоиҳаи мустақилест, ки стратегия, тактика ва буҷаи онро роҳбарияти хизб баррасӣ ва тасдиқ мекунад. Маъмулан барои самаранок гузаронидани маъракаи интихоботӣ роҳбарияти хизб технологҳои сиёсиро ба шарти аутсорсинг ҷалб мекунад. Хадамоти матбуотӣ дар ин қор такягоҳи онҳо аст. Баъзе махсусиятҳои маъракаи интихоботиро зикр кардан бамаврид аст:

1. PR-субъекти асосӣ хизби сиёсӣ (дар интихоботи парламентӣ) ё сиёсатмадор (дар интихоботи президентӣ, номзад ба намояндагӣ дар парламент ва м.ин).

2. Ба сифати «маҳсулот»-и махсус имичи ҳизби сиёсӣ ё номзад пешбарӣ карда мешавад.
3. Дар стратегия ва тактикаи маъракаи интизориҳои электоралӣ, таваҷҷуҳ ба онҳо масъалаи авлавиятнок аст.
4. Ба сабаби қўтоҳмуддат будани маъракаи интихоботӣ интихоби дақиқи аудиторияи мавриди ҳадаф махсусан мушкил аст.
5. Нақши технологияи *креативӣ** дар он бузург аст, ки барои бо харчи кам таъмин намудани натиҷаҳои максималӣ имконият медиҳад.
6. Омили риояи ахлоқи касбӣ низ хеле муҳим аст, нигоҳ доштани таносуби манфиатҳои фармоишгарон ва аҳли ҷомеа, то ҳадди пасттарин фаровардани усулҳои ноодилонаи муборизаҳои пешазинтихоботӣ.

Маъракаи интихоботӣ (ҳамчун як навъи маъракаи оммавии ошкоро) аз *марҳалаҳои технологӣ* иборат аст. Онҳо барои бомуваффақият ва самаранок расидан ба ҳадафҳо ҳатмианд:

1. Ҷиҳати муҳим пешбинӣ ва коркарди ҳадафмандӣ (мотиватсия, мақсад доштан) барои ширкати номзад (ҳизб) дар интихобот аст. Бар асоси он мақсадҳои стратегии иштирок дар интихобот коркард карда мешаванд. Пешбарии номзад бар асоси эҳсосот, тахмин ба муваффақият

намеоранд. Ба номзад барои дақиқан равшан кардани ҳадафҳо ёрӣ бояд расонид. Ҳадафи стратегии номзад аслан ғалаба дар интихобот нест, имкониятҳои худро воқеъбинона ба инобат гирифта мақсадҳои худро мушаххас мекунад: обрӯи худро боло бурдан, ба элитаи сиёсӣ ворид шудан, ё ин ки бо истифода аз минбари пешазинтихоботӣ тарғиб кардани ҳизби худ.

2. Номи машҳур (унвони ҳизб) муҳимтарин захираи оғозсозӣ аст. Бинобар ин омодагӣ ба интихобот бояд ҳанӯз як сол қабл аз оғози эълони маъракаи интихоботӣ сурат гирад. Баҳонаҳои иттилоотӣ ба вучуд овардан, барқарор кардани робита бо ВАО, дар заминаи фаъолияти асосии касбӣ ва фаъолияти ҷамъиятии номзад системаи «тоб додани имич»-ро истифода кардан аз усулҳои асосии омодагӣ ба марҳалаи интихоботӣ ҳастанд.
3. Тадқиқ кардани интизорҳои электоралӣ ҷузъи таркибии омодагӣ ба интихобот аст. Аз тадқиқоти марказҳои сотсиологӣ истифода кардан ё бо ҷалби мутахассисон пурсишҳо гузаронидан мумкин аст. Набояд фаромӯш кард, ки агар ҳадаф ғалаба дар интихобот бошад, номзад бояд худро бо таъби интихобкунандагон мувофиқ созад. Барои ноил гаштан ба чунин муваффақият онҳоро бояд ҳамаҷониба омӯхт. Ҳатто истифода аз натиҷаҳои

пурсишҳои ним сол пеш анҷомёфта дуруст нест. Суръати руҳияи сиёсӣ дар ҷомеаи имрӯза хеле зуд-зуд тағйир меёбад ва гоҳо пешгӯйинашаванда аст.

4. Ташкил кардани гурӯҳи дастгирӣ, ҳамақидаҳо дар байни аҳли ҷомеа, пешвоёни ҷамоаҳо хеле муҳим аст. Барои интихобкунандагон бисёр вақт чунин назар муҳим аст, ки «Номзади мо – муҳтарам «А»-ро кӣ дастгирӣ мекунад?», яъне кадом шахсони маъруфу шинохта ҷонибдор ҳастанд? Нишон додан ниҳоят муҳим аст, ки номзади шумо танҳо нест, ў дар байни одамони машҳур обрӯ дорад.
5. Сохтани амсилаи дақиқи идоракунии маъракаи интихоботии ҳизб. Ин аз мушкилтарин масъалаҳо аст. Дар давраи маъракаи пешазинтихоботӣ дар ҳайат гоҳо одамони сатҳи касбият ва амбитсияшон гуногун муттаҳид мешаванд. Бисёр вақт дар байни аъзои гурӯҳ ихтилофи назар пайдо мешавад. Ин ба самаранокии кор халали ҷиддӣ мерасонад. Яке аз вазифаҳои хадамоти матбуотиӣ ҳизб ба эътидол овардани муносибати байни аъзои гурӯҳ бо нишон додани малакаи касбӣ аст.
6. Бо назардошти кӯтоҳмуддат будан, суръатнок гузаштани маъракаи идоракунӣ бояд то андозае хусусияти яккасардорӣ, авторитарӣ дошта бошад. Роҳбари маъракаи таъйин карда шавад, бояд штаби фаврӣ ва сардори штаб вучуд дошта бошад.

Гурӯҳи кор бо реклама, кор бо ВАО, гурӯҳи ташкилкунандаи вохӯриҳо бо интихобкунандагон, гурӯҳи «иктишоф» ва «аксуламал» ғаёл бошад. Будани ҳуқуқшинос ҳатмист.

7. Инкишоф ва мустаҳкам кардани имичи ҳизб дар мафкураи интихобкунандагон.
8. Бознигарии ниҳой ва тасдиқи нақшаи маъракаи пешазинтихоботӣ. Дар нақша бояд ченақҳои самаранокӣ, марҳилаҳо, шаклҳои назорат қайд шуда бошанд. Ин ҳуҷҷати махфӣ аст. Дар таҳияи он танҳо одамони ҷудогона бояд ҷалб карда шаванд. Ҳар як иҷрокунанда бояд он қисмати корро донанд, ки ба худаш дахл дорад.
9. Ҷустуҷӯ ва сохтани услуби фирмавии маърака. Таъсир ба мафкура ва эҳсосоти одамон он вақт самаранок аст, ки он аз тариқи робитаи биноии аввалин гузарад. Сохтани услуби фирмавӣ барои ҳамин хеле муҳим аст, истифодаи аломатҳо, рамзҳои графӣки бо ҷой додани рангҳои махсус ба бинанда таассуроти аввалин мегузоранд. Таҳти номи маърака маҷмӯи воситаҳои пуртаъсир (биноӣ, мусиқавӣ, адабӣ) фаҳмида мешаванд, ки дар якҷоягӣ як маҷмӯа, образи номзади шуморо ба вучуд меоранд.
10. Сохтани маҳсулоти рекламавӣ дар аввал ба назар осон менамоянд, воқеан, ҳама ҷо бо тахтаҳо,

варақаҳо, роликҳои рекламавӣ амалан пур карда мешавад, аммо таъсирбахштаринашон дар байни онҳо хеле каманд. Сохтани маҳсулоти сифатноки рекламавӣ аслан кори ниҳоят мушкил ва пурмасъулият аст ва он ҳунармандӣ талаб мекунад.

11. Аксияҳои махсус. Ин ягона қисматест, ки ба назар муҳим наменамояд, аммо бисёр вақт маҳз ин чорабинӣ боиси равона шудани таваччуҳи *электорат** ба ҷониби дигар мешавад.

Ба ин тариқ метавон гуфт, ки хадамоти матбуотии ҳизби сиёсӣ ҳамеша дар шароити махсус кор мекунад, он ҳамеша серташвиш аст. Албатта, ҷомеаи имрӯзаи Тоҷикистон бо вучуди мавҷудияти ҳизбҳои сиёсии гуногун ҳанӯз ба чунин гардиши ҳамкорӣ бо ҳизбҳои сиёсӣ омода нест, аммо оҳишта-оҳишта моҳияти мавҷудияти ҳизбҳои сиёсӣ аз ҷониби аҳли ҷомеа дарк гардида, хадамоти матбуотӣ дар ҳизбҳои сиёсӣ аз самти хеле афзалиятноки низоми робита бо ҷомеа дар ин ниҳодҳо мегардад.

Савол ва суноришҳо

1. Ҳизби сиёсӣ аз иттиҳодияи ҷамъиятӣ чӣ фарқ дорад?
2. Вазифаи асосии хадамоти матбуотии ҳизби сиёсӣ аз чӣ иборат аст?
3. Фаъолияти маркази матбуотии ҳизби сиёсӣ дар

вақти маъракаи пешазинтихоботӣ чӣ гун аст?

4. Ҳадамоти матбуоти хизби сиёсӣ дар давраҳои баёни интихоботҳо чӣ гуна фаъолият мекунад?
5. Фаъолияти як маркази матбуоти хизби сиёсиро шарҳ диҳед.
6. Марҳалаҳои маъракаи пешазинтихоботиро шарҳ диҳед.
7. Ба назари шумо котиби матбуотӣ узви хизб буданаш лозим аст ё не?

§10. ХУСУСИЯТҲОИ УМУМИИ ҲАДАМОТИ МАТБУОТӢ ДАР СОХТОРҲОИ ДАВЛАТӢ

Ҳадамоти матбуотӣ дар сохторҳои давлатӣ тақрибан сиёсати иттилоотии давлат аст. Ҳадамоти матбуотӣ шаҳрвандонро аз фаъолияти ҳукумат огоҳ месозад. Сатҳи боварии мардум ба давлат ва ҳукумат аз бисёр ҷиҳат ба фаъолияти онҳо вобастагӣ дорад.

Марказҳои муҳимтарини иттилоъдиҳии ҳукуматӣ имрӯз маркази матбуоти Президенти ҚТ, Маркази матбуоти МН МО ҚТ, Маркази матбуоти ҳукуматдории шаҳри Душанбе, Маркази матбуоти Вазорати корҳои хориҷии ҚТ ба шумор мераванд.

Дар баробари инҳо ҳадамоти матбуотӣ дар мақомоти вилояти ҳокимияти иҷроияи вилояти

Суғд, Хатлон ва ВМБК таъсис шудаанд ва фаъолият доранд. Тамоми вазоратҳо ҳадамоти матбуотӣ доранд, ҳокимияти маҳалли ноҳияҳо мутахассиси робита бо ҷомеа доранд, ки вазифаи котиби матбуотӣ низ ба зиммаи онҳо аст. Агар дар сохтори мақомоти маҳаллии ҳокимияти давлатӣ ҳанӯз ин сохтор чандон ташаккул наёфта бошад ҳам, дар ҳокимияти вилоятӣ ва вазоратҳо фаъолияти онҳо хеле самаранок ба роҳ монда шудааст.

Пайдоиши ҳадамоти матбуот дар Тоҷикистон қабл аз ҳама ба пайдоиши мансаби нави давлатӣ, яъне вазифаи Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон вобаста аст. 30 ноябри соли 1990 Қаҳҳор Маҳкамов, ки қаблан вазифаи Котиби аввали Кумитаи Марказии Ҳизби Коммунисти Тоҷикистонро ишғол мекард, ба вазифаи Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон интихоб шуд ва ҳамзамон ба маснади Раиси Девони Вазирони Тоҷикистон нишаст. Дар Тоҷикистон институти президентӣ ташкил шуд ва сохтори идораи давлатӣ низ ба дигаргуниҳо рӯ ба рӯ гардид, ба ҷойи котибони ҳизбии шаҳру ноҳияҳо раисони ноҳияҳо таъйин шуданд. Дар заминаи ин таҳаввулот дар сохтори идории давлатӣ бори нахуст Ҳадамоти матбуоти Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон ва Девони Вазирони Тоҷикистон ташкил гардид ва ба ин кор

қабл аз ҳама журналистони номии кишвар ҷалб шуданд.

Рӯзноманигори шинохта Маҳмудҷон Шаҳобиддинов, ки солҳо дар нашрияи асосии ҳизбӣ – рӯзномаи “Тоҷикистони советӣ” фаъолият дошт, ин ниҳоди масъули робита бо ҷомеа ва ВАО-ро сарварӣ кард. Ба кори хадамоти матбуотии мазкур журналистони маъруфи кишвар ва сиёсатшиносони ҷавон, аз қабиле Насрулло Асадуллоев, Набиҷон Каримов, Зафар Сайидзода (Саидов) ва минбаъд Равшани Темуриён даъват гардиданд.

Дар робитаи Президент Маҳкамов Қ.М. бо ҷомеа батадриҷ каломе тоҷикӣ мавқеи устувор пайдо мекард, ки дар ин самт фаъолияти Хадамоти матбуотӣ ҷашмрас буд. Аммо ташкили Маркази сайёри матбуотии Иҷлосияи таърихии XVI-уми Шӯрои Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон аз ҷумлаи корҳои барҷастаи Хадамоти матбуотии Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон ва Девони Вазирони Тоҷикистон дар фаъолиятҳои робита бо ҷомеа маҳсуб мешавад. Ин иҷлосияи таърихӣ аз 17 ноябр то 2 декабри соли 1992 дар шаҳри бостонии Хучанд баргузор шуд ва дар ин бобат кормандони аввалин ниҳоди хадамоти матбуотии вилояти Ленинободи ҳамон вақт (ҳоло Суғд) низ кӯмаки беандоза расониданд.

Дар охири соли 1992 ва оғози соли 1993 дар се ниҳоди муҳими давлатӣ вазифаҳои котиби матбуотӣ таъсис шуданд. Аз ҷумла, Маҳмудҷон Шаҳобиддинов корро акнун дар вазифаи котиби матбуоти Раиси Шӯрои Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон ва Сарвари давлат идома дод. Рӯзноманигори дигари маъруфи тоҷик Насрулло Асадуллоев бошад, вазифаи котиби матбуоти Раиси Шӯрои Вазирони мамлакатро ишғол кард. Вазорати корҳои хориҷии Ҷумҳурии Тоҷикистон ба вазифаи сардори раёсати иттилоот ва суҳангӯи вазорат Зафар Сайидзодаро таъин кард, ки дар қори сиёсии байни ҷавонони соҳибқасб таҷрибаи ғанӣ ва судмандро дар ихтиёр дошт. Моҳи октябри соли 1993 Маҳмудҷон Шаҳобиддинов ба таври ғоҷивӣ дар як садамаи автомобилӣ ҳалок гардид ва ба ҷои ӯ Давлаталӣ Давлатзод таъин шуд.

6 ноябри соли 1994 дар Тоҷикистон интихоботи президентӣ баргузор шуд, ки дар он Эмомалӣ Раҳмон пирӯзӣ ба даст овард. Дар дастгоҳи иҷроияи Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон фаъолияти ҳадамоти матбуот таҷдид гардида, бори дигар рӯи қор омад ва Давлаталӣ Давлатов акнун ба ин вазифа гузашт ва то соли 1995 ин мақомро ба уҳда дошт. Муддате дар ин сол Набиҷон Каримов, сипас ин маснадро Зафар Сайидзода, ки ба ҳайси суҳангӯи

Вазорати корҳои хориҷии кишвар хизматҳои хеле арзанда карда, бори аввал пешаи котиби матбуотиرو дар сатҳи касбӣ ҳам барои хабарнигорони хориҷию дохилӣ ва ҳам барои ҷомеаи Тоҷикистон ҷилва додааст, ишғол намуд.

Аз соли 2003 то ба ҳол вазифаи мудирӣ Хадамоти матбуот ва котиби матбуоти Президентии Ҷумҳурии Тоҷикистонро Абдуфаттоҳ Шарифзода ба уҳда дорад, ки акнун дарозумртарин суҳангӯи Президентии кишвар ба ҳисоб меравад.

Хадамоти матбуоти Президентии Ҷумҳурии Тоҷикистон (минбаъд Хадамот) идораи мустақили Дастгоҳи иҷроияи Президентии Тоҷикистон мебошад.

Хадамот доир ба тарғибу ташвиқи фармон, амр ва дастурҳои Президентии Тоҷикистон, Қонунҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон, қарорҳои Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон оид ба татбиқи сиёсати дохилӣ ва хориҷии давлати Тоҷикистон тавассути воситаҳои ахбори умум фаъолият намуда, ба ташаккули афкори мусбати ҷомеа мусоидат мекунад.

Вазифаҳои асосии Хадамот аз таъминоти иттилоотии фаъолияти Президентии Ҷумҳурии Тоҷикистон ва Ҳукумати мамлакат тавассути омода кардани ахбори расмӣ, гузоришҳои муфассал ва

дигар маводи иттилоотию таҳлилий оид ба ҷараён ва натиҷаҳои он, гузаронидани нишастҳои матбуотӣ ва мусоидат кардан ба воситаҳои ахбори умум баҳри омодагии мавод иборат мебошад.

Хадамот иҷроӣ вазифаҳои худро дар ҳамоҳангӣ бо дигар мақомоти ҳокимияти давлатӣ, ташкилоту муассисаҳои ҷамъиятӣ ва хадамоти матбуотии онҳо ва ҳамчунин бо воситаҳои ахбори умум ба роҳ мемонад.

Масъулони хадамоти матбуот ҷараёни равандҳои сиёсӣ иҷтимоӣ, иқтисодӣ ва фарҳангии дохил ва хориҷи кишвар ва ҳамчунин инъикоси фаъолияти Президенти Тоҷикистон ва Ҳукумати мамлакатро дар воситаҳои ахбори умум пайваста зери назорат қарор дода, дар ҳолатҳои зарурӣ ба роҳбарият ахбор пешниҳод мекунад.

Савол ва супоришҳо

1. Аввалин маркази матбуотӣ дар Тоҷикистон чӣ гуна пайдо шудааст?
2. Махсусияти марказҳои матбуотӣ дар мақомоти давлатӣ аз чӣ иборат аст?
3. Маводи воситаҳои ахбори умумро аз назар гузаронед ва шарҳ диҳед, ки фаъолияти хадамоти матбуотии мақомоти давлатӣ чӣ гуна арзёбӣ мешавад.

4. Дар пресс-конференсияи мақомоти давлатӣ ширкат кунед ва ба сатҳи баргузори он баҳо диҳед. Ба тарзи ташкил, ороиш, омодагӣ низ таваҷҷуҳ намоед.
5. Ба мақомоти маҳаллии ҳокимияти давлатӣ дар ҷойи зистатон ташриф ва аз фаъолияти шуъбаи робита бо ҷомеа ва ВАО маълумот омода созед?
6. Ҳадафи асосии Маркази матбуоти ҷумҳуриявӣ аз чӣ иборат аст?

§11. ҲАМКОРИИ ИТТИЛООТИИ МУАССИСАҶОИ ДАВЛАТӢ БО ВОСИТАҶОИ АХБОРИ ОММА ВА АҲЛИ ҶОМЕА

Ҳамкорию муассисаҳои давлатӣ бо аҳли ҷомеа номи баналмилалии махсусгардонидашуда дорад, ки онро **PR** ва **PA - public affairs** мегӯянд. Бисёре аз мутахассисон PA-ро як соҳаи маҳдудтари робита бо ҷомеа (Public Relations, PR) медонанд. Агар PR робитаро бо тамоми аҳли ҷомеа дар назар дошта бошад, PA танҳо робита бо гурӯҳҳои аст, ки ба ин ё он тарз ба сиёсати оммавӣ, гузориши дискурси иҷтимоӣ, масъалаҳои рӯз ҷалб шудаанд. Мувофиқи ин назария PA чунин соҳаҳои функционалиро, ба мисли community relations (робита бо ҷамъаҳои

маҳаллӣ) ва social responsibility (масъулияти иҷтимоӣ), дар бар мегирад.

РА иттилоъ додан ба гурӯҳҳои гуногуни ҷомеа дар хусуси фаъолияти мақомоти давлатӣ аст, ки аз ҷониби ҳуди мақомоти давлатӣ анҷом дода мешавад, он ба роҳ мондани робитаи мутақобил бо шаҳрвандон аст.

Иттилоъ додан ба аҳоли дар хусуси фаъолияти мақомоти давлатӣ ва бахшҳои он самти асосии хадамоти матбуотӣ аст. Ҳамзамон дар дастгоҳи ҳукумат ё маъмурияти маҳаллӣ сохторҳои дигар вучуд дошта метавонанд, ки бо аҳли ҷомеа робита ва ҳамкорӣ мекунанд. Сатҳи ҳамоҳангии ин кор аз бисёр ҷиҳат самаранокии онро муайян мекунад. Маркази банақшаگیرӣ ва ҳамоҳангсозӣ бояд хадамоти матбуотӣ – сохтори ба шахси аввали муассиса наздиктарин, бошад.

Дар Тоҷикистон пас аз баста шудани созишномаи сулҳи ваҳдати миллӣ зина ба зина амалан робита бо ҷомеа (public affairs) чи дар мақомоти марказии ҳокимияти давлатӣ ва чи маҳалливу минтақавӣ шакл гирифта истодааст. Бахши робита бо ҷомеа дар дастгоҳи иҷроияи президенти кишвар сохтори муайян дорад.

Барои мисол низоми кори робита бо ҷомеа ро дар Маҷлиси намояндагони МО ҶТ дидан беҳтар

аст.

Сарқонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон мақоми парламентаро мушаххас ва ҳамаҷониба муқаррар сохтааст. Парламенти мустақил ва воқеӣ арзи ҳастӣ намуд, аввалин бор дар таърихи сиёсии кишвар, таҷзияи ҳокимият дар сатҳи Сарқонуни мамлакат эътироф гардид. Гузашта аз ин, тағйироту иловаҳое, ки моҳи сентябри соли 1999 ба Сарқонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон ворид карда шуданд, ин мафҳумро такмил доданд ва дар ин замина шакли ду маҷлисаи касбӣ доимоамалкунанда таъсис ёфт. Ин тағйироту иловаҳо ба тарзи кулӣ мақоми конститутсиониву ҳуқуқии парламенти Ҷумҳурии Тоҷикистонро дигаргун намуданд.

Дар асоси тағйироту иловаҳо Маҷлиси Олӣ аз ду маҷлис – Маҷлиси миллӣ ва Маҷлиси намояндагон ташкил ёфта, бо ҳамин аз сохтори ягонаи нахустин - Шӯроҳо ва баъд Маҷлисҳо чун мақоми комилҳокимият даст кашид ва ин амал шакли ҳуқуқӣ пайдо кард. Конститутсия асосҳои ташкилӣ ва фаъолияти принципан нави Маҷлиси Олиро муқаррар намуд.

Сарқонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон Маҷлиси Олии Ҷумҳурии Тоҷикистонро мутобиқи концепсияи тақсмоти ҳокимияти давлатӣ ва робитаҳои мутақобилаи мақомоти он баррасӣ намуда, онро

ҳамчун асоси бунёдии сохтори конститутсионӣ ва мақомоти мустақили намояндагӣ, ки ҳокимияти қонунгузориро ба амал меоварад, муаррифӣ мекунад. Маҷлиси намояндагон доимоамалкунанда ва касбӣ буда, Маҷлиси миллӣ даъватӣ мебошад.

Ҷараёни қонунгузорӣ дар Маҷлиси Олӣ – парламенти давлати демокративу ҳуқуқбунёд - дар асоси принсипи волоияти мақоми олии намояндагии ҳокимият дар фаъолияти қонунгузорӣ амалӣ мешавад. Ин, дар навбати худ, ба принсипи тақсимоли рухнои ҳокимият мувофиқат менамояд. Мутобиқи моддаҳои 56 ва 57 Сарқонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон салоҳияти ҳар ду Маҷлис муқаррар карда шудаанд.

Мувофиқи банди 1 моддаи 59 ва банди 1 моддаи 60 Конститутсияи Ҷумҳурии Тоҷикистон муайян гардидааст, ки лоиҳаи қонунҳо ба Маҷлиси намояндагон пешниҳод мешаванд ва қонунҳоро Маҷлиси намояндагон қабул мекунад.

Волоияти қонун дар ҷомеа унсури асосии ҳуқуқии давлат аст. Ҳар ду палатаи Маҷлиси Олӣ дар фаъолияти қонунгузориашон иртиботи мустақим ва доимӣ доранд. Таъсиси Маҷлиси намояндагони Маҷлиси Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон ҳамчун мақоми намояндагӣ ва қонунгузор, ки дар қатори беҳтарин дастовардҳои Истиқлолияти давлатии

Ҷумҳурии Тоҷикистон қарор дорад, дар таърихи сохти давлатдории ҷумҳурӣ на танҳо бо шаклу сохтори худ нав ва фарқкунанда мебошад, балки бо моҳияту ҳадафҳои дар пеш гузошташудааш, ҳамчунин бо мақоми ишғолкардааш дар таҳкими бақои сохти давлатдории навини тоҷикон ҷолиб ва қобили тавачҷуҳ аст.

Ташкилҳои Маҷлиси миллӣ ва Маҷлиси намояндагони Маҷлиси Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон - ин шакли дупалатагии мақомоти қонун ҳамчун ҷамъбаст ва натиҷаи истиқрори сулҳ, ризоияти миллӣ ва ваҳдати миёни тоҷикон зоҳир гардида, аз нахустин рӯзҳои фаъолияташ дар қатори вазифаҳои касбии худ – амри қонунгузорӣ ва намояндагӣ - ҷиҳати таҳими бунёди сулҳу ваҳдати миллӣ, ризоияти ҷомеа густариши ҷараёни демократикунонӣ хидматҳои арзишманда ба анҷом расондаанд. Маҷлиси Оли тибқи тағйироту иловаҳои Конститутсияи (Сарқонуни) Ҷумҳурии Тоҷикистон, ки дар асоси раъйпурсии умумихалқӣ ба ин қонуни асосӣ ворид карда шуда буданд, таъсис ёфт.

Фаъолияти Маҷлиси намояндагон яке аз омилҳои муҳими эъмори ҷомеаи дунявӣву демократӣ ва ҳуқуқбунёду ягона ба шумор рафтани қонун ва волоияти онро собит намуд. 1 март соли 2015 дар асоси талаботи Қонуни конституционии

Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи интихоботи Маҷлиси Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон» ва риояи меъёрҳои бисёрхизбиву бисёрномзадӣ интихоботи вакилон ба Маҷлиси намояндагони Маҷлиси Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон даъвати чорум баргузор гардид ва дар он 63 нафар вакилон ба ин мақоми олии намояндагӣ ва қонунгузор интихоб шуданд.

Дар интихоботи мазкур беҳтарин намояндагони мардум ҳамчун вакилони Маҷлиси намояндагон пешбарӣ гардиданд, ки аксари онҳо шахсиятҳои дар ҷумҳурӣ шинохта, дорои савияи баланди касбӣ ва малакаю таҷрибаи кор буда, аз тамоми соҳаҳои хоҷагии халқи кишвар намояндагӣ мекарданд. Доираи тахассуси вакилон ҳуқуқшиносон, иқтисодчиён, ходимони соҳаи тиб ва маориф, муҳандисон ва намояндагони ихтисосҳои дигарро фаро мегирад.

Фаъолияти намояндагӣ, қонунгузорӣ ва байнипарламентии Маҷлиси намояндагони Маҷлиси Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон даъвати чорум дар асоси талаботи Конститутсияи (Сарқонуни) Ҷумҳурии Тоҷикистон, Қонуни конститусионии Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи Маҷлиси Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон», Дастури Маҷлиси намояндагони Маҷлиси Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон ва дигар санадҳои меъёрии ҳуқуқии марбут ба фаъолияти

Маҷлиси намояндагон амалӣ карда шуд. Таъсиси парламенти касбӣ яке аз зухуроти низоми демократии давлатдории навини мо мебошад, ки он дар таҳияву қабули қонунҳои ҷавобгӯ ба талаботи замон нақш ва мақоми муайянкунанда дорад.

Маҷлиси намояндагони Маҷлиси Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон даъвати панҷум барои ворид шудани ҷараёни рушду нумӯи тамоми бахшҳои ҷомеа ба марҳилаи нав, волоияти қонун ва инкишофи парламентаризми тоҷик мусоидат намуда, бо фаъолияти намояндагиву қонунгузорӣ ва байнипарламентии худ дар миёни аҳли ҷомеаи кишвар ва берун аз он сазовори мақоми мустаҳкам гардид.

Фаъолияти Маҷлиси намояндагони Маҷлиси Оли мутобиқи санадҳои зикргардида дар се самти асосӣ ҷарён гирифт:

1. Фаъолияти қонунгузорӣ: таҳия, баррасӣ ва қабули қонунҳо, қабул ва тасдиқи дигар ҳуҷҷатҳои меъёрию ҳуқуқӣ.

2. Фаъолияти намояндагӣ: мулоқот бо интиҳобкунандагон, баррасии арзу шикоят, муроҷиат ва дигар пешниҳодот.

3. Робитаҳои байнипарламентӣ ва хориҷӣ.

Маҷлиси намояндагони Маҷлиси Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон ҳамчун самари Созишномаи

истикрори сулҳи миёни тоҷикон, нахустин парламенти касбии тоҷик ва мактаби навини намояндагӣ ва қонунгузори зухур намуда, ҷиҳати ҳарчи бештар таҳким бахшидани пояҳои сулҳу ваҳдати миллӣ ва рушду нумӯи тамоми бахшҳои ҷомеаи Тоҷикистон саҳми арзанда гузошт. Вай ҷиҳати ба марҳилаи нав ворид гардидани рушду такомули ҷомеа дар асоси принципҳои ҳуқуқбунёди мусоидат намуд, дар амри ҳарчи бештар риоя шудани волоият ва эҳтироми қонун дар ҷомеа заминаи воқеӣ ба вучуд овард. Вай на танҳо дар муносибатҳои байнидавлатии Ҷумҳурии Тоҷикистон ва давлатҳои хориҷӣ марҳилаи нави ҳуқуқиро эҷод кард, балки дар шиноخت ва эътирофи ҳарчи бештари Тоҷикистон ҳамчун давлати демокративу дунявӣ ва ҳуқуқбунёду ягона аз ҷониби аҳли ҷомеаи олам саҳми шоиста гузошт.

Ин мақом ҳамчун мақоми намояндагӣ бо оммаи васеи ҷомеаи Тоҷикистон фарогири робитаҳои мутақобила гардид. Вай ҳамчунин бо аксари мақомоти давлативу ҷамъиятӣ, хусусан шоҳаҳои дигари ҳокимияти давлатӣ ҷиҳати арзёбии сифати қонунҳо ва дигар санадҳои меъёрии ҳуқуқӣ, мавриди амал қарор гирифтани қонунҳо ва дигар махсусиятҳои марбут ба қонунҳо робитаҳои корӣ барқарор намуд.

Бо таъсиси шакли думачлисиаи Парламент

имконоти равобити байнипарламентӣ ва берунии Маҷлиси Олӣ бештар гардид. Маҷлиси намояндагони Маҷлиси Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон ба узвияти чандин созмонҳои байнипарламентӣ пазируфта шудааст, ки ин амр дар густариши парламентаризм дар кишвари мо мусоидати комил менамояд. Ассамблеяи Байнипарлумонии Иттиҳоди Давлатҳои Мустақил, Ассамблеяи байнипарламентии Созмони Амният ва Ҳамкории Аврупо, Иттиҳоди парламентии кишварҳои аъзои Конфронси исломӣ, Ассамблеяи байнипарламентии Иттиҳоди Иқтисодии Евроосиё, Иттиҳодҳои парламентҳои Осиё барои сулҳ дар шумори он созмонҳои ҳастанд, ки Парламенти Тоҷикистон ба узвияти онҳо пазируфта шудааст. Ҳамчунин гурӯҳҳои дӯстӣ ва ҳамкории Маҷлиси намояндагон Латвия, Озарбойҷон, Туркия, Белорусия, Югославия, Покистон, Эрон, Қувайт, Ўзбекистон, Қирғизистон, Қазоқистон, Корея, Хитой, Ҳиндустон, Япония ва дигар кишварҳои ҷаҳон ташкил ёфтаанд. Дар Маҷлиси намояндагон қонунҳои таҳия ва қабул карда шудаанд, ки бо қонунҳои намунавии қабулнамунадаи Ассамблеяи Байнипарлумонии Иттиҳоди Давлатҳои Мустақил мутобиқат менамоянд.

Чунон ки пештар низ таъкид гардид, то ҳанӯз сохтори робита бо ҷомеа ва хадамоти матбуотӣ

низомии ягона надорад. Чунончи, котиби матбуотии Маҷлиси намояндагон ба Дастгоҳи МН МО ҚТ шомил аст, аммо шуъбаи робита бо ҷомеа бошад, Кумитаи ҷудогона аст. Роҳбари Дастгоҳи МН Расулов Ҳамроҳон Ҳасанович аст. Муовини аввали Роҳбари Дастгоҳи Маҷлиси намояндагони Маҷлиси Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон Зарипов Тавақал Иброҳимович мебошад.

Алиев Асадулло Муовини Роҳбари Дастгоҳи Маҷлиси намояндагони Маҷлиси Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон аст. Ба ҳайати Датсгоҳ 16 нафар мудирони шуъбаҳои гуногун шомиланд. *Султонов Муҳаммадато Исоевич* ҳамчун Мудирӣ шуъбаи матбуоти Маҷлиси намояндагони Маҷлиси Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон аст. Фаъолияти кориашро баъд аз хатми Донишгоҳ ба ҳайси муҳбири шуъбаи ҷамъиятии хабаргузории «Ховар»-и назди Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон оғоз намудааст.

Аз соли 1990 то соли 2000 мудирӣ шуъбаи ҷамъиятӣ-сиёсии Маркази Иттилоотии «Ховар» дар назди Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон фаъолият намудааст. Аз соли 2000 дар вазифаи роҳбари маркази матбуот ва аз соли 2010 мудирӣ шуъбаи матбуоти Маҷлиси намояндагони Маҷлиси Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон мебошад.

Маҳорати касбияшро дар хабаргузориҳои

"Рейтер" -и Англия, "Итар - ТАСС" ва "РИА Новости"-и Федератсияи Русия сайқал додааст.

Маҷлиси намояндагон аз ҳисоби вакилони Маҷлиси намояндагон, кумита ва комиссияҳои Маҷлиси намояндагонро таъсис медиҳад. Номгӯй ва шумораи ҳайати кумитаю комиссияҳоро бо пешниҳоди Раиси Маҷлиси намояндагон муайян мекунад.

Вакили Маҷлиси намояндагон узви танҳо як кумита буда метавонад. Ҳангоми муайян кардани ҳайати шахсии онҳо розигии вакили Маҷлиси намояндагон ба назар гирифта мешавад. Ба ҳайати кумита ва комиссия Раиси Маҷлиси намояндагон ва муовини ӯ интихоб шуда наметавонанд.

Маҷлиси намояндагон кумитаю комиссияҳоро дар ҳайати раисон ва аъзоёни кумитаю комиссияҳо интихоб мекунад. Раисони кумитаю комиссияҳоро Маҷлиси намояндагон бо пешниҳоди Раиси Маҷлиси намояндагон бо овоздиҳии кушод бо тарафдори аксарияти шумораи умумии вакилони Маҷлиси намояндагон ба мӯҳлати салоҳияташ интихоб менамояд.

Кумитаю комиссияҳои Маҷлиси намояндагон бо пешниҳоди раисони кумитаю комиссияҳо муовини раис ва котибони кумитаю комиссияҳоро интихоб мекунад.

Маҷлиси намояндагон ҳангоми зарурат барои ҳалли масъалаҳои мушаххас комиссияҳои муваққатӣ таъсис медиҳад. Таъсис ё барҳамдиҳии кумита ва комиссияҳои Маҷлиси намояндагон бо қарори Маҷлиси намояндагон сурат мегирад. Аз номи кумита ва комиссияҳо раисони онҳо дар Шӯрои Маҷлиси намояндагон иштирок мекунанд ва барои ворид намудан ба лоиҳаи рӯзномаи ҷаласа ирсол менамоянд.

Узви кумита ва комиссияҳо бо супориши кумита ва комиссияҳо ҳуқуқ дорад, ки дар ҷаласаҳои дигар кумитаҳо ва комиссияҳо бо маъруза оид ба масъалаҳои дахлдори кумита ва комиссияҳо баромад кунад.

Кумита ва комиссияҳо метавонанд ҷаласаҳои якҷоя гузаронанд ва қарори муштарак қабул кунанд. МН иборат аз 8 кумита ва 3 комиссияи доимӣ аст.

Аз ҷумла Кумита оид ба корҳои байналмилалӣ, иттиҳодияҳои ҷамъиятӣ ва иттилоот таҳти раёсати Салимзода Олим амал мекунад. Дар баробари силсилаи вазифаҳо кумита масъалаҳои зеринро оид ба робита бо ҷомеа ва ВАО амалӣ мекунад:

1) қонунгузорӣ оид ба кафолати озодии виҷдон ва танзими ғаъолияти ташкилотҳои динӣ (якҷоя бо Кумита оид ба қонунгузорӣ ва ҳуқуқи инсон);

2) қонунгузорӣ оид ба сиёсати миллии давлатӣ,

инкишофи фарҳанги миллии халқи тоҷик ва дигар халқҳои сокини Тоҷикистон оид ба усулу меъёрҳои эътирофшудаи байналмиллалӣ роҷеъ ба масъалаҳои милли;

3) қонунгузорӣ оид ба иттилоот, аз ҷумла телевизион, радио ва матбуот;

4) қонунгузорӣ оид ба танзими фазои ягонаи иттилоотии ҷумҳурӣ;

5) ба роҳ мондани ҳамкориҳои Маҷлиси намояндагон бо воситаҳои ахбори оммаи ватанӣ ва хориҷӣ;

6) танзими фаъолияти рӯзномаи «Садои мардум» ва тайёр кардани масъала дар бораи Оиннома барои Шӯрои Маҷлиси намояндагон ва ҷаласаҳои яқҷояи Маҷлиси милли ва Маҷлиси намояндагон.

Дар шароити имрӯза вазифаҳои хадомати матбуотии мақомоти давлатӣ муайян аст, онро ба тариқи зайл нишон додан мумкин аст:

- ба таври оперативӣ маълумотдодан дар хусуси фаъолияти мақомот, муассиса;
- омода кардани мавод барои ВАО аз фаъолияти мақомот, муассиса;
- ташкил ва доир кардани брифингҳо, пресс-конференсияҳо;
- ташкили баромадҳо, мусоҳибаҳои намояндагони мақомоти давлатӣ;
- мониторинги ВАО;

- сохтани баҳонаҳои иттилоотӣ барои ВАО;
- ташкили озмунҳо барои рӯзноманигорон;
- шакли креативии кор бо рӯзноманигорон ва аҳли ҷомеа.

Аз 4 марти соли 2005, №АП-1677 “Дар бораи ташкил ва баргузор кардани нишастҳои матбуотӣ” ва аз 7 феввали соли 2009 №622 “Дар бораи вокуниши шахсони мансабдор ба маводи танқидӣ ва таҳлилии воситаҳои ахбори умум” ба тасвиб расидани фармони Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон Эмомалӣ Раҳмон қувват гирифтани фаъолияти сохторҳои хадамоти матбуотӣ ва робита бо ҷомеа хеле қувват гирифт ва роҳу усулҳои робита бо аҳли ҷомеа – бо шахрвандон ва ВАО гуногунрангтар гардид. Ҳоло дар баробари пресс-конференсияҳои анъанавӣ роҳбарони сатҳҳои гуногуни мақомот ба муносибати иду ҷашнҳо ва ҷорабиниҳои гуногуни ғайрирасмӣ бо намояндагони гурӯҳҳои аҳли ҷомеа ва рӯзноманигорон вохӯриҳо ташкил мекунанд.

Солҳои охир усулҳои нав ба нави робита бо ҷомеа амалӣ мешаванд, телефонҳои боварии мақомоти сатҳҳои гуногун, сомонии роҳбарони аввал фаъол аст, блогҳои баъзе роҳбарон дар шабакаҳои иҷтимоӣ (аз ҷумла, шахрдори Душанбе) мавҷуд аст, амалан ҳама сохторҳо WEB-сайтҳо доранд.

Саволҳо ва суноришиҳо

1. Мақсади кори иттилоотии мақомоти давлатӣ бо ВАО ва аҳли ҷомеа дар чист?
2. Робита бо ҷомеа дар кадом шаклҳо сурат мегирад?
3. Фаъолияти МН МО ҶТ мутобиқӣ кадом қонун ва санадҳои меъёрӣ сурат мегирад?
4. Фаъолияти МН МО ҶТ дар чанд самти асосӣ сурат мегирад?
5. Сомонаи мақомоти маҳаллӣ ва блоги як сарвари сиёсиро таҳлил кунед.
6. Фаъолияти матбуоти мақомоти маҳалли ноҳиятонро таҳлил намоед?
7. Аз чорабиниҳои ғайрирасмӣ бо рӯзноманигорон ва аҳли ҷомеа ташкилкардаи сохторҳои мақомоти маҳаллии ноҳиятон маълумот омода кунед.

**§12. БАҲУЗОР ҚАРДАНИ АКСИЯҲО,
МАЪРАҚАҲОИ ОШҚОРО, БА РОҲ МОҶДАНИ
РОБИТАИ ДУҶОНИБАИ ФАЪОЛ: «ҲУКУМАТ -
АҲОЛӢ»**

Ҳукумате, ки барои рӯйирост будан дар робита бо аҳоли кӯшиш мекунад, бояд усули кори оммавиरो ба роҳ монад. Маърақаҳо ва аксияҳои оммавӣ имконият фароҳам меоваранд, ки самтҳои асосии сиёсати ҳукумат, мавқеи сарварони он ба аҳоли расонида шавад.

Чунон ки дар фасли гузашта таъкид гардид, ҳадамоти матбуоти мақомоти давлатӣ танҳо бо ҳамкорӣ бо рӯзноманигорон ва пресс-конференсияҳо маҳдуд нашуда, вазифаҳои васеътареро анҷом медиҳанд, аз ҷумла, маърақаҳои оммаӣ ташкил мекунанд ва ба ин васила мардумро ба ҷараёни идоракунии ҷамоа, шахру, вилоят бештар ҷалб месозанд.

Раҳёфти оқилона, самараноки ташкили чунин кор марҳалаҳои зеринро пешбинӣ менамояд:

- таҳияи вазифаи мақомоти давлатӣ;
- таҳияи стратегия, ироаи он дар ифодаҳои оммафаҳм ва ҷолиб (шиорҳо);
- таҳияи барномаҳо оид ба татбиқи стратегия;
- ҷалби гурӯҳҳои аҳли ҷомеа дар татбиқи

барнома;

-иттилоъ додан дар бораи мундариҷаи барнома,
тарғиби барнома;

-ҳисоботдиҳии мақомоти давлатӣ аз рафти
ичрои барнома

Чузъи ҳатмии таркибии ин кор шаффофияти
ҷараёни сарфи буҷа аст. Буҷа як навъ шартномаи
иқтисодӣ байни ҳукумат ва ҷомеа мебошанд. Ҳар ду
ҷониб бояд баробар ва бо ҳамдигарфаҳмӣ онро омода
ва мувофиқа намоянд. Дар ҷомеаи пӯшидаи
тоталитарӣ буҷа ҳамеша аслиҳаи ҳукумат аст, ҷониби
дигар – аҳоли на танҳо дар таҳияи он, ҳатто аз
назорати он дур карда мешавад. Иқтисодиёти
бисёрруклада (шаклҳои гуногуни моликият),
муносибатҳои бозаргонӣ шароити дигаргуна ба вучуд
меоранд ва иштироки ғайбонаи аҳли ҷомеаро талаб
менамоянд.

**Бурсҳо аз буҷаи давлат. Солҳои охир барои
пеш бурдани баъзе соҳаҳои бахши иҷтимоӣ
дастгирии молиявӣ аз ҳисоби воситаҳои буҷавӣ
роҳандозӣ мешаванд.**

Иштироки аҳли ҷомеа дар банақшагирии
стратегии рушди маҳал, оmodасозӣ ва қабули қарор
аз ҷониби сохтори давлатӣ.

Инкишофи асосҳои демократӣ дар ҷомеа ҳар чӣ

бештар ошкоро будани фаъолияти ҳукумат, таъмини шаффофияти механизмҳои онро талаб мекунад. Ин таҷриба, агарчи дар кишварҳои пешрафта хеле барвақт таҷриба карда мешаванд, дар Тоҷикистон низ бо машваратҳои созмонҳои байналмилалӣ таҷриба карда мешаванд. Дар ин ҷода муҳим он аст, ки шаҳрвандон дар банақшагири ва қабули қарор нисбати рушди шаҳрҳо, дар чараёнҳои сарфи буҷа дар ҳамаи марҳалаҳо ҷалб карда шаванд. Ҳатто мафҳуми «коршиносони ҷамъиятӣ» истифода карда мешавад. Амалан ин ҳолат бояд чунин сурат бигирад: ҳангоми омода сохтани қарори муҳим маъмурият намояндагони созмонҳои ҷамъиятиро даъват мекунад ва ба онҳо пешниҳод менамояд, ки ба муҳокимаи масъала ширкат варзанд. Сипас, андешаҳои пешниҳодшуда ба назар гирифта мешаванд.

Иштироки созмонҳои ғайритиҷоратӣ дар озмунҳои фармоиши мунитсипалитетҳо (мақомоти маҳалли ҳокимияти иҷроия). Зарурати баландбардории самаранокии истифодаи маблағҳои буҷа шакли нави муносибатро талаб намуд – эълон намудани тендерҳо, озмунҳо ба фармоишҳои мунитсипалитетҳо. Дар бисёре аз мақомот раёсатҳои фармоиши мунитсипалӣ ташкил шудаанд. Баъзе созмонҳои ҷамъиятӣ тамоми

захираҳои даркориро барои иҷрои ин ё он фармоиш доранд. Ин метавонад бо соҳаи хизматрасонӣ ва кори иҷтимоӣ вобастагӣ дошта бошад. Албатта дар ин маврид ба мақомоти давлатӣ нишон дода тавонистани сектори ғайритиҷоратӣ муҳим аст. Таҷрибаи кишварҳои хориҷӣ нишон медиҳад, ки хизматрасониҳои мазкурро нисбат ба созмонҳои тиҷоратӣ ва давлатӣ созмонҳои ғайритиҷоратӣ бештар сифатнок ва арзон анҷом медиҳанд.

Доир намудани ярмаркаҳо, намоишгоҳҳо, рӯнамоии лоиҳаҳои созмонҳои ҷамъиятӣ. Чунин тарзи кори аҳли ҷомеа барои рушди бевоситаи ин бахш, барои ҳисобот дар назди маблағгуздоронашон ва барои пайдо кардани робитаҳо ва имкониятҳои нав зарур аст. Дар сурати дуруст ташкил намудани ярмаркаи лоиҳаҳои иттиҳодияҳои ҷамъиятӣ онҳо ба иди ҳақиқӣ дар ҳаёти шаҳр табдил меёбанд. Ин иди шавқмандон ва ғаъолоне аст, ки бо нерӯи худ ҳамаро ба ҳаракат меоранд. Аммо бе ёрии мақомоти давлатӣ доир намудани ниҳоят душвор аст.

Дар шаҳрҳо гузаронидани чунин чорабиниҳо имрӯзҳо анъана шудааст, бахусус ба муносибати доир намудани рӯзҳои ноҳияҳо дар пойтахти кишвар беҳтарин намунаи ин чорабиниҳо аст. Аз ҳама варианти самарабахши чунин лоиҳаҳо якҷоя амал кардани аҳли ҷамоаҳо – сохторҳои тиҷоратӣ –

ҳукумат мебошад.

Ташкили марказҳои захиравӣ барои иттиҳодияҳои ҷамъиятӣ ва мақомоти ҷамъиятии худидораи маҳаллӣ.

Созмонҳои ҷамъиятие, ки ортехника, компютер, имконияти дастрасӣ ба интернетро доранд, ниҳоят каманд. Ташкили марказҳои захиравӣ имконият медиҳад, ки имкониятҳои техникӣ ва иттилоотӣ мутамарказонида шаванд. Дар ин аз компютер, интернет истифода кардан машварат ва адабиёти зарурӣ дастрас намудан мумкин мегардад. То ҳоло чунин марказҳои захиравӣ асосан аз ҳисоби созмонҳои байналмилалӣ мавҷуданд. Дар шароити имрӯза ташкили чунин марказҳо бештар дар минтақаҳо муҳим мегардад.

Маърақаҳои оммавии кушода – яке аз шаклҳои асосии кори мақомоти ҳукуматӣ бо аҳоли аст. Чунин маърақаҳо чорабиниҳои ҳамоҳанггардашуда, мақсадноки ошкоро бо ҳадафҳои муайян аст, ки бо равона кардани одамон ба самти муайян сурат мегирад.

Аз рӯйи фаъоли ва хусусияти баргузорӣ, бо назардошти вазифа ва ҳадафи дар наздашон гузошташуда чанд навъ мешаванд. Муҳаққиқи рус Н.Г. Татаринава навъҳои чунин чорабиниҳоро аз сода ба мураккаб ба тариқи зайл меорад:

1.Маъракаҳо оид ба ҷалби таваҷҷуҳи аҳли ҷомеа ба ягон зухурот ё воқеа.

Мисоли маъмулӣ: кушодани марказҳои ёриҳои психологӣ, телефони боварӣ барои ҷавонон дар сохтори хадамоти тандурустии шаҳр. Муҳим аст, ки таваҷҷуҳи мардум ба ин воқеа нигаронида шавад, барои ин натиҷаҳои аввалини кори хадамотро нишон додан лозим аст.

2.Маъракаи иттилоъдиҳӣ ба аҳоли дар бораи ягон барнома ё қонуни нав.

Ҷараёни қабули буҷаи ноҳия, минтақа, вилоят барои иттилоъдиҳӣ ба мардум баҳонаи хеле ҷиддӣ аст. Дар минтақаҳо мақомоти ҳукуматӣ давра ба давра лоиҳаҳои нав ба навро тасдиқ ва татбиқ мекунанд; сохтмони манзил барои кормандони буҷавӣ, таъмини аҳоли бо об, газ, гармӣ, дастгирии тичорати хурд ва миёна ва ғ. таъминоти иттилоотии чунин барномаҳо аксияҳои муҳиме мебошанд, ки боварии аҳолиро ба мақомоти давлатӣ мустаҳкам мекунанд.

3.Маъракаҳои маърифатӣ (маориф).

Баҳисобгирии умумичумхуриявии аҳоли, эмгузарони кӯдакон, мубориза бо бемориҳои сироятӣ ва ғ.

4.Маъракаҳо оид ба мустаҳкамкунии қоидаҳо ва рафторҳои муайян, ба мисли танзими расму оинҳо,

масъудияти падару модар.

5.Маърақаҳое, ки мақсадашон тағйир додани баъзе қоидаҳо аст.

6.Маърақаҳое, ки барои модификатсияи (башаклдарорӣ, басамтдарорӣ) рафтори одамон равона шудааст. Намунаи барҷастаи чунин маърақаҳо интиҳобот ба мақомоти ҳукуматӣ аст. Ҳар як гурӯҳе, ки номзади худро пешбарӣ мекунад, ё ҳизберо тарғиб мекунад, кӯшиш бар он дорад, ки интиҳобкунандагон ба ҷонибдориашон овоз диҳанд ё амале ба ҷонибдории онҳо содир кунанд, ки бо нишондоди ҳамин гурӯҳҳо аст.

Дар амал аксари маърақаҳои оммавии кушода ба таври омехта сурат мегиранд, аммо банақшагири ва омодаسازی маърақаҳо бо назардошти навъи онҳо ба истифодаи самараноки захираҳо ва расидан ба ҳадафҳо мусоидат мекунанд.

Савол ва супоришҳо

1. Кадом навъи маърақаҳои оммавии ошкорро медонед?
2. Робитаи мутақобили мақомоти ҳукуматӣ бо аҳоли дар кадом шаклҳо сурат мегирад?
3. Барои маърақаҳои оммавӣ аз минтақаи худатон мисолҳо оред. Навъ ва самаранокии онро арзёбӣ

кунед.

4. Лоиҳаи гузаронидани маърака ё аксияи оммавии кушодаро барои мақомоти ҳукуматӣ таҳия кунед.

§13. ШАКЛ ВА УСУЛҲОИ ҲАМОҲАНГСОЗИИ ФАЪОЛИЯТИ ХАДАМОТИ МАТБУОТИИ ДАВЛАТӢ

Чунон ки дар фаслҳои пеш низ зикр гардид, аз замони ба тасвиб расидани Амри Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 4 март соли 2005, №АП-1677 “Дар бораи ташкил ва баргузор кардани нишастҳои матбуотӣ” ва Фармони Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 7 феврал соли 2009 №622 “Дар бораи воқуниши шахсони мансабдор ба маводи танқидӣ ва таҳлилии воситаҳои ахбори умум” ташкили марказҳои матбуотӣ боз ҳам тақвият пайдо кард, аммо бояд тазаккур дод, ки то кунун сохторҳои давлатӣ ва ғайридавлатӣ дар ташкили бахшҳои хадомоти матбуотӣ ва робита бо ҷомеа аз низоми ягона истифода намебаранд.

Масалан, дар Маҷлиси намояндагони Маҷлиси Олии ҶТ Кумита оид ба корҳои байналмилалӣ, иттиҳодияҳои ҷамъиятӣ ва иттилоот алоҳида аст,

Шӯъбаи матбуоти Маҷлиси намояндагони Маҷлиси Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон бахши ҷудогона аст, ки вазифаҳои зеринро иҷро мекунад:

- ахбори фаъолияти қонунгузорию намояндагии Маҷлиси намояндагонро таҳия месозад;

- тавассути воситаҳои ахбори омма сари вақт паҳш ва нашр намудани ахбори расмиро оид ба фаъолият ва ҷорабиниҳои доирнамудаи Маҷлиси намояндагон таъмин менамояд;

- ҳамкориҳои доимиро бо намояндагони воситаҳои ахбори оммаи дохилӣ ва хориҷӣ ба роҳ мемонад;

- бо хадамоти иттилоотии мақомоти давлатии Ҷумҳурии Тоҷикистон, парламентҳои кишварҳои хориҷӣ, созмонҳои байналмилалӣ ва минтақавии парламентӣ робита барқарор мекунад ва онро густариш медиҳад;

- тавассути воситаҳои ахбори оммаи дохилӣ ва хориҷӣ фаъолияти Маҷлиси намояндагон ва мақомоти онро тарғиб ва ташвиқ мекунад;

- дар бораи фаъолияти роҳбарияти Маҷлиси намояндагон, кумита ва комиссияҳо, фраксия ва гурӯҳҳои вакилон, вакилони Маҷлиси намояндагон, Дастгоҳи Маҷлиси намояндагон ба воситаи ахбори оммаи дохилӣ ва хориҷӣ мунтазам маълумот

медихад;

- пресс-конференсияҳо, машваратҳои ахборотӣ ва мулоқотҳои Раиси Маҷлиси намояндагон, муовини якум ва муовинони Раиси Маҷлиси намояндагон, раисони кумита ва комиссияҳо, вакилони Маҷлиси намояндагонро бо намояндагони воситаҳои ахбори омма ташкил мекунад;

- маводи воситаҳои ахбори оммаро оид ба масъалаҳои қонунгузорӣ ва фаъолияти вакилони Маҷлиси намояндагон меомӯзад ва таҳлил мекунад;

- доир ба фаъолияти Маҷлиси намояндагон ва мақомоти он мунтазам мавод омода намуда, ба сомонаи шабакаи байналмилалии «Интернет» ҷойгир мекунад;

- шакли электроники санадҳои меъриии ҳуқуқи Ҷумҳурии Тоҷикистон ва тағйири иловаҳои ба онҳо воридшударо бо пешниҳоди шўъбаи ҳуқуқи Дастгоҳи Маҷлиси намояндагон дар сомонаи расмии Маҷлиси намояндагон «<http://www.parliament.tj>» ҷой мекунад;

- дигар супоришҳои роҳбарияти Маҷлиси намояндагон ва роҳбарияти Дастгоҳи Маҷлиси намояндагонро иҷро менамояд.

Маркази матбуоти ҷумҳуриявӣ. Моҳи майи соли 2007 дар шаҳри Душанбе бо дастгирии якҷояи Вазорати қорҳои хориҷии Тоҷикистон ва Дафтари СММ дар бахши ҳамкори дар бунёди сулҳ (UNTOP)

маркази матбуоти чумхуриявӣ таъсис дода шуд..

Маркази матбуоти чумхуриявӣ (ММЧ) пеш аз ҳама бо мақсади таъмин намудани робитаи иттилоотӣ байни сохторҳои давлатӣ, ҷомеаи шаҳравандӣ ва ҷомеаи байналхалқӣ таъсис дода шудааст.

Мақсад ва вазифаҳои асосии ММЧ аз:

- Бозомӯзии намояндагони ВАО ва донишҷӯёни факултети рӯзноманигорӣ бо талаботҳои ҷаҳонӣ, стандартҳои рӯзноманигорӣ, таълими касбӣ бо истифодаи технологияҳои нави иттилоотӣ;
- Гузаронидани нишастҳои матбуотӣ, семинарҳо, курсҳои таълимӣ, тадқиқот ва дигар чорабиниҳо доир ба иттилоот ва самтҳои журналистӣ;
- Расонидани ёриҳои ҳуқуқӣ ва дигар хизматрасонӣ ба намояндагони ВАО-и маҳаллӣ ва муҳбирони хориҷие, ки дар Тоҷикистон аккредитатсия шудаанд;
- Омӯзиши истифодабарии шабакаи Интернет, тартибдиҳии ҳисобот дар компютер ва нашри хабарҳо, инчунин дастрас будани шабакаи интернет;
- Нашри китоб, маҷалла, ҳисоботҳо, варақаҳои иттилоотӣ ва дигар намуди нашрҳо дар ҷопхонаи мустақили ММЧ;
- Мубодилаи афкор ва баланд бардоштани таҷриба ба воситаи сафарҳои шиносӣ дар мамлакат барои намояндагони ВАО-и маҳаллӣ ва хориҷӣ.

Омилҳои асосии ташкили хадамоти матбуотиро метавон ба чунин тарз шарҳ дод:

1. Таъсиси хадамоти матбуотӣ дар мақомоти давлатӣ самараи демократикунони чараёнҳои идоракунии давлатӣ дар Тоҷикистон аст. Хадамоти матбуотӣ дар сохторҳои давлатӣ нисбат ба сохторҳои тижоратӣ нақши пешбаранда доранд, онҳо расонандаи мавқеи расмӣ дар иттилоъ ва шарҳи онҳо ба шумор мераванд.
2. Дар ҳамаи сатҳҳои идораи давлатӣ онҳо дар ин ё он шакл таъсис шудаанд ва амал мекунанд. Дар сатҳи худидораи маҳаллӣ онҳо вобаста ба имконияти буча таъсис дода мешаванд.
3. Маркази матбуотӣ дар мақомоти давлатии имрӯза ҷузъи робита бо ҷомеа ба шумор мераванд.
4. Аксари ин сохторҳо соҳиби ҳуҷҷатҳои расмӣ, низомномаҳо, дастурҳои вазифавӣ мебошанд.
5. Самаранокии фаъолияти хадамоти матбуотӣ ва шубҳаҳои робита бо ҷомеа дар шароити имрӯз аз бисёр ҷиҳат ба сатҳи қордонӣ ва маҳорати роҳбарии сохторҳо вобаста аст.

Савол ва ҷупоришҳо

1. Амри Президенти ҶТ “Дар бораи ташкил ва баргузор кардани нишастҳои матбуотӣ” кай ба тасвиб

расид ва ҳадафи асосиаш дар чӣ буд?

2. Мавқеи Шуъбаи матбуоти МН МО ҚТ-ро дар байни шуъбаҳо ва кумитаҳои дигари МН шарҳ диҳед

3. Кадом вазифаҳои асосии Шуъбаи матбуоти МН МО ҚТ махсуси робита бо ВАО ва ҷомеа аст?

4. Маркази матбуоти ҷумҳуриявӣ кай таъсис ёфтааст ва чӣ ҳадаф дорад?

5. Нақши ММҚ дар барқарорсозии робита бо ҷомеа дар чӣ зоҳир мешавад?

§14. НАҚШ ВА ВАЗИФАИ ИТТИҲОДИ ЖУРНАЛИСТОНИ ТОҶИКИСТОН

Иттиҳоди журналистони Тоҷикистон созмони ҷамъиятии эҷодӣ, мустақил, худидоракунанда аст, ки иттиҳодияҳои шаҳрӣ, вилоятӣ, ноҳиявӣ ҷумҳуриро муттаҳид месозад ва дар асоси узвият ташкил шудааст. Иттиҳод соли 1959 дар кунгураи якуми журналистони Тоҷикистон ташкил шудааст. Дар кунгураи ғайринавбатии 11-ум, ки моҳи июни соли 2006 баргузор гардид, раиси иттиҳод журналист ва соҳибкори шинохта Акбаралӣ Сатторов интихоб шуд. Аз он давра, гуфтан мумкин аст, ки фаъолияти иттиҳод тақвият ёфт, нақши он дар рушди журналистикаи тоҷик равшан эҳсос гардид.

Имрӯз ИЖТ беш 2000 аъзои доимӣ дорад, ки аз қайди дубора гузашта, дар ташкилотҳои сохторӣ, шӯъбаҳо, филиалҳои иттиҳод, ки дар вилоятҳои Суғд, Хатлон, Вилояти Мухтори Кӯҳистони Бадахшон амал мекунанд, муттаҳид шудаанд.

Дар чорчӯбаи вазифа ва уҳдадорӣҳои муқарраршуда фаъолияти ИЖТ-ро метавон дар самтҳои зерин нишон дод:

- ✚ мустаҳкамсозӣ ва рушди базаи моддӣ-молиявӣ ВАО-и Тоҷикистон;
- ✚ таъмини мустақилияти касбӣ эҷодии ВАО-и Тоҷикистон;
- ✚ ташаккули фарҳанги журналистикаи мустақил ва поквичдонона;
- ✚ муқовимат ба ҳама гуна қўшишҳои мустақим ва номустақими муқаррар кардани сензура;
- ✚ ғамхорӣ барои рушди молиявӣ, шароити хуб ва таъминии иҷтимоии кормандони ВАО;
- ✚ беҳтар кардани шароити корӣ, маишӣ ва истироҳати кормандони ВАО;
- ✚ инкишофи низоми таҳсилоти касбии журналистон ва такмили сатҳи касбӣ эҷодии журналистони Тоҷикистон;
- ✚ ҳимоя аз манфиатҳои қонунии аъзоёни худ, намояндагии онҳо, инчунин тамоми иттиҳодияҳои журналистии ҷумҳурӣ дар

мақомоти идоракунии ҳукумати, аз ҷумла, дар суд, мақомоти худидораи маҳаллӣ ва иттиҳодияҳои ҷамъиятӣ;

- ✚ ширкат дар таҳияи санадҳои қонунгузорӣ, ки ба фаъолияти касбии журналистон ва ВАО-и Тоҷикистон алоқамандӣ доранд;
- ✚ инъикоси воқеот ва чорабиниҳои дигар дар соҳаи журналистика;
- ✚ иштирок дар ҳаракатҳои ҷаҳонии журналистӣ, ҳамкорӣ бо созмонҳои гуногуни журналистии ватанӣ ва хориҷӣ, ВАО;
- ✚ ҳамкорӣ бо созмонҳои байналмилалӣ, давлатӣ, ғайридавлатии дар соҳаи журналистика ҳамкорикунанда;
- ✚ мусоидат ба татбиқи меъёрҳои байналмилалӣ дар соҳаи журналистика ва фаъолияти ВАО дар сатҳи қонунгузори кишвар ва амалия;
- ✚ ташкили кор бо журналистони ҷавон.

Фаъолияти Иттиҳод аз ҳисоби ҳаққи узвият, дастгирии молиявии созмонҳои ватанӣ ва байналмилалии донорӣ, ки ба рушди журналистика дар Тоҷикистон мусоидат менамоянд, инчунин аз ҳисоби бурсияҳое, ки барои татбиқи лоиҳаҳои ИЖТ ҷудо мешаванд, маблағгузорӣ карда мешавад.

Бартарияти ИЖТ дар назди созмонҳои дигари журналистӣ дар обрӯманд ва эътмодабаш будани

он дар байни ҷомеаи журналистон, инчунин аҳли ҷомеа, ки дар натиҷаи фаъолияти чандинсолаи он дар самти ҳамдигарфаҳмии журналистони ҷумхурӣ, додани овози коллективӣ ба онҳо ба даст омадааст, зоҳир мегардад.

Яке аз самтҳои муҳимтарини фаъолияти ИЖТ барқарор намудани робитаҳои анъанавӣ байни созмонҳои журналистии кишварҳои собиқ Иттиҳоди Шӯравӣ, ҷустуҷӯ кардани роҳҳои нави самарабахши ҳамкориҳо дар фазои иттилоотии кишварҳои узви ИДМ аст. ИЖТ аз соли 1996 узви Конфедератсияи байналмилалӣи иттиҳодияҳои журналистӣ (КБИЖ) аст, ки иттиҳодияҳои эҷодии журналистони 14 кишвари собиқ ИЧШС-ро дар бар мегирад. Бо мақсади пурқувват намудани ҳамоҳангсозии ҷомеаи журналистӣ, ҷустуҷӯи якҷояи ба ҳам овардани манфиатҳо, ИЖТ дар ҷаҳорчӯбаи барномаҳои КБИЖ ва бевосита дар асоси шартномаҳои дуҷониба бо муассисаҳои ВАО-и кишварҳои ИДМ, аз ҷумла Иттиҳоди журналистони Русия, дар ҷорабиниҳо доир ба табодули таҷриба ва мусоидат намудан ба рушди низоми таҳсилоти журналистӣ дар кишварҳои ИДМ фаъолона ширкат меварзад. Ин усули кор ба ташаккули маҳорати касбии рӯзноманигорон ва худи журналистикаи ватанӣ мадад мекунад.

Чанд сол пайи ҳам дар асоси қарордоди ИЖТ бо КБИЖ донишҷӯёни факултетҳои журналистикаи донишгоҳҳои Тоҷикистон, ки аз тариқи озмун ғолиб меомаданд, ба факултети журналистикаи Донишгоҳи давлатии Маскав интиқол мешуданд.

Дар давоми ду соли охир намоёндогони ВАО Тоҷикистон дар Агентҳои иттилоотии Федератсияи Русия ва Ҷумҳурии Қазоқистон аз рӯи таҳассусҳои гуногун қоромӯзӣ ва тақмили ихтисос гузаштанд. Сол 2007 бо ташаббуси ИЖТ як гурӯҳ намоёндогони ВАО Тоҷикистон ба муддати як ҳафта дар АИР (РИА) «Новости» ва радиотансияи «Эхо Москвы» қоромӯзӣ гузаштанд, бо як қатор сиёсатмадорони Русия вохӯрда, дар атрофи проблемаҳои муҳимтарини ҳамкориҳои кишварҳо, аз ҷумла дар соҳаи табодули иттилоот суҳбат карданд. Ва ин танҳо самтҳои ҷудогонаи фаъолияти ИЖТ аст.

Қормандони ҳадамоти матбуотӣ асосан журналистон ё собиқ журналистон ҳастанд, аксари онҳо узви ИЖТ низ ба шумор мераванд. Иттиҳоди журналистон ҳамқорон, шарикони ҳадамоти матбуотӣ дар татбиқи сиёсати иттилоотии давлатӣ ба шумор мераванд.

ИЖТ ҳамеша аз ташаббусқорони ташкили ҷашну идҳои рӯзноманиқорон, постдорандаи хотираҳои рӯзноманиқорони пешин, дар қайди

ҳаётнабуда аст. Аз чониби ИЖТ мукофоти олий – «Ҷоизаи ба номи Абулқосим Лоҳутӣ», ҷоиза барои донишҷӯён-рӯзноманигорон (дар якҷоягӣ бо факултети журналистикаи ДМТ) – «Ҷоизаи ба номи Воҳид Асрорӣ» таъсис дода шудааст, ки барои кадр намудани хизматҳои шоёнӣ онҳо пешбинӣ шудаанд.

Савол ва супоришҳо

1. Дар хусуси заминаи ҳуқуқии фаъолияти ИЖТ маълумот диҳед.
2. Самтҳои асосии фаъолияти ИЖТ кадомҳоянд?
3. Нақши ИЖТ дар рушди журналистикаи ватанӣ аз чӣ иборат аст?
4. Дар бораи сомонаи ИЖТ маълумот диҳед.
5. Қадом озмун ва ҷоизаҳои ИЖТ медед?
6. Ҳамкории ИЖТ ва хизматҳои матбуотии мақомоти давлатӣ дар кадом самтҳо зоҳир мешаванд?
7. Дар фаъолияти ИЖТ чӣ дигаргуниҳо дидан меконед?

§15. АККРЕДИТАТСИЯИ ЖУРНАЛИСТОН: САМТҲОИ АСОСИИ ҲУҚУҚӢ, ТАҶРИБАИ ТАШКИЛ ВА ГУЗАРОНИДАН

Фаъолияти хадамоти матбуотӣ дар асоси ҳуҷҷатҳое, ки аз ҷониби роҳбарияти муассиса таҳия ва тасдиқ шудааст, амалӣ мешавад. аммо ин тартибот ва қоидаҳо наметавонанд бар хилофи ягон қонунгузории Ҷумҳурии Тоҷикистон бошанд. Дар Замимаи 1 ба сифати намуна Низомномаи Маркази матбуотии Вазорати кишоварзии Ҷумҳурии Тоҷикистон оварда шудааст.

Яке аз вазифаҳои хадамоти матбуотӣ аккредитатсияи ВАО мебошад. Аккредитатсия (аз калимаи латинии *accredere* – бовар кардан) гуфта номнавис шудани намояндагони воситаҳои ахбори оммаи дохилӣ ва хориҷиро дар мақомоти давлатӣ ё ташкилотҳои дахлдор барои дастрасӣ ба иттилоот ва интишори он меғӯянд. Ин истилоҳ аввалан дар ҳуқуқи байналмилалӣ ба маънои тартиботи таъйин ва қабул, эътирофи салоҳиятҳои намояндаи (созмони) кишварҳои хориҷӣ дар давлати дигар ва ҳамчун тартиботи пешниҳод намудани салоҳият (пазируфтани салоҳият)-и журналистон дар назди созмони байналмилалӣ фаҳмида мешуд. Ҳоло бошад

ин мафҳум ба маънои пазируфтани салоҳиятҳои

журналистон на танҳо дар созмонҳои байналмилалӣ, инчунин дар назди ҳама гуна мақомот, созмон, муассиса, идораи созмонҳои ғайридавлатӣ фаҳмида мешавад.

Дар моддаи 30, Боби 4 Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи матбуоти даврӣ ва дигар воситаҳои ахбори омма»¹⁴ тартиботи аккредитатсияи журналистон оварда мешавад,¹⁵ ки мувофиқи он идораи ВАО ҳуқуқ дорад, ки ба мақомоти давлатӣ барои аккредитатсияи кормандаш ариза пешниҳод кунад, аммо ин маънои онро надорад, ки мақомот аз рӯйи ин ариза ҳатман ба журналист аккредитатсия диҳад.

Вазифаи тартиботи аккредитатсия ба танзим даровардани ҳамкориҳои ВАО бо муассисае аст, ки сарчашмаи иттилоот ва фароҳамсозандаи шароити хуб барои татбиқи фаъолияти касбии журналист аст. Аккредитатсияи намояндагони ВАО бояд бо қоидаҳои ба амал оварда шавад, ки ба ягон қонуни ҶТ ихтилоф нашошта бошад, монанди таъмини озодии баён набошад ва шароити даркориро барои ба даст овардани иттилои оммавӣ барои рӯзноманигор муҳайё созад.

¹⁴ Маҷмӯаи санадҳои меъёрии ҳуқуқии Тоҷикистон дар соҳаи воситаҳои ахбори омма.-Душанбе, 2013.-С.8.

¹⁵ Ҳамон ҷо. С.21.

Дар муассиса бояд Низомномаи тартиби аккредитатсияи кормандони ВАО таҳия ва тасдиқ карда шуда бошад, варақаи пур кардани ариза низ бояд дар шакли муайян таҳия карда шавад.

Аккредитатсияи ВАО ва журналистони хориҷӣ ба тартиби зайл мегузарад:

Мутобиқи Низомнома оид ба аккредитатсияи хабарнигорони васоити ахбори оммаи кишварҳои хориҷӣ дар қаламрави Ҷумҳурии Тоҷикистон расонаҳои хабарии кишварҳои хориҷӣ барои ифтитоҳ намудани намояндагии худ дар Тоҷикистон ва гирифтани аккредитатсияи доимӣ ва муваққатӣ бояд ба Вазорати корҳои хориҷӣ муроҷиат намоянд ва ҳуҷҷатҳои зеринро пешниҳод кунанд:

1. Мақтуб дар варақаи расмӣ расонаи хабарии кишвари хориҷӣ таҳти имзои роҳбари он васоити ахбори омма ва ё ёддошти намояндагии дипломатӣ (Ному насаби хабарнигор, корманди техникӣ, мӯҳлат ва мақсади аккредитатсия);
2. Маълумотнома дар бораи ба васоити ахбори оммаи кишвари хориҷӣ;
3. Шарҳи ҳоли хабарнигор;
4. Нусхаи шиноснома;
5. Саволномаи (анкетаи) пуркардашуда (анкета, PDF);

6. 1 адад акс дар шакли jpg (дар ҳаҷми 2,5x3,5см, 300 пиксел).

Дар сурати пешниҳод нашудани тамоми бастаи ҳуччатҳои зикргардида баррасии бақайдгирии рӯзноманигор шурӯъ намешавад.

Қарор дар бораи аккредитатсияи доимии хабранигори хориҷӣ дар назди ВКХ Ҷумҳурии Тоҷикистон дар давоми 1 моҳ аз рӯзи ворид гаштани мурочиат қабул мегардад. Мӯҳлати аккредитатсияи доимӣ 1 солро ташкил менамояд.

Қарор дар бораи аккредитатсияи муваққатии хабранигори хориҷӣ дар назди ВКХ Ҷумҳурии Тоҷикистон дар давоми 14 рӯзи корӣ аз рӯзи ворид гаштани мурочиат қабул мегардад. Мӯҳлати аккредитатсия муваққатӣ - то 3 моҳ.

Ҳамаи ҳуччатҳои заруриро барои аккредитатсияи намояндагони ВАО-и хориҷӣ ба суроғаи Вазорати корҳои хориҷӣ (734001, ш. Душанбе, кӯчаи Шероз 33, факс +992 37 221-02-59) фиристода мешаванд, инчунин ҳуччатҳои мазкурро дар шакли электронӣ ба почтаи informdepartment@mfa.tj ирсол мекунанд.

Мушкилиҳо хангоми аккредитатсияи журналистон. Албатта, дар амал акси ин корҳо низ кам ба назар намерасанд. Ҳолатҳое мешаванд, ки қоидаҳои қабулшуда ҳуқуқҳои журналистонро

вайрон ва маҳдуд мекунад.

Замина барои маҳдуд шудани ҳуқуқҳои рӯзноманигорон метавонад характери объективӣ дошта бошад. Муассисае, ки аккредитатсия мегузаронад, имконияти васеи техникӣ надорад. Мушкилиҳои ташкилӣ ё ноомодагии толор, набудани шароити дар як замон кор кардани намояндагони зиёди ВАО водор мекунад, ки баъзе маҳдудиятҳо ҳангоми аккредитатсияи журналистон ҷорӣ карда шавад. Аммо дар ин маврид принципи ошкоро будан ва адолат бояд риоя карда шавад, яъне тавассути ВАО-и гуногун ҳамаи гурӯҳҳои шахрвандон бо иттилоъ таъмин карда шаванд.

Дар чараёни рушди хадмоти матбуотӣ таҷрибаи аккредитатсия чунин навъҳои онро ба вучуд овардааст:

- доимӣ - барои тамоми муддати аккредитатсия додашуда – барои журналистоне, ки доимо фаъолияти муассисаи аккредитатсиядодаро инъикос мекунад ва дар ин мавзӯ мутахассис гаштаанд;
- муваққатӣ - бо муҳлати камтарин маҳдудшуда барои иҷрои супориши муайян аз ҷониби идораи ВАО барои журналистон бо мақсади инъикос намудани фаъолияти муассисаи

аккредитатсиядода;

- махсус - ҳангоми чорабниҳои низоми махсусдошта доир гардидани чорабинӣ.

Баъзе роҳбарони хадамоти матбуотӣ (бо мақсадҳои гуногун) аз рағбати баланд ва баҳои танқидӣ ба фаъолияти муассиса аз ҷониби ВАО, барои аккредитатсия кардани ВАО дар нисбати худашон эътироз мекунанд, намехоҳанд барои худ мушкили зиёдатӣ пайдо шавад, бинобар ин барои дастрасӣ ба иттилоот монеаҳои гуногуни сунъӣ ба вучуд меоранд, усулҳои гуногуни маҳдудсозиро барои иттилоъ ба миён меоранд, сензура мегузоранд, меъёрҳои интихоби иттилоъро муайян мекунанд.

Мутаассифона, дар бисёр мавридҳо хадамоти матбуотӣ ба ҷойи пешниҳоди иттилои зарурӣ ва фароҳам овардани шароит вазифаи муҳофизати муассисаро ба уҳда мегиранд, иттилоъро полуда баъдан ба журналистон пешниҳод мекунанд.

Савол ва суноришҳо

1. Истилоҳи аккредитатсияро шарҳ диҳед.
2. Боби 4 Қонуни ҚТ «Дар бораи матбуот ва дигар воситаҳои ахбори омма»-ро дар бораи аккредитатсия шарҳ диҳед.
3. Ҳадафи асосии аккредитатсияи журналистон дар чист?

4. Навъҳои аккредитатсияи журналистонро номбар кунед ва шарҳ диҳед.

ЛУҒАТИ МУХТАСАРИ БАЪЗЕ ИСТИЛОҲОТИ ДАР ДАСТУР ИСТИФОДАШУДА*

Айниятнокии корпоративӣ - жарг. айдентика (англ. corporate identity) — симои намоии ширкат, корпоратсия, ё тичорат дар назари омма, мизочон ва кормандон. Он ба туфайли воситаҳои гуногун – аз чумла, ороиши махсус, брендинг ва истифодаи аломатҳои молӣ таъмин мегардад. Ин истилоҳ маънои дигар низ дорад: ҳисси вобастагӣ ба ширкате, ки дар он кор мекуни, вобастагӣ бо ҳама паҳлӯҳои равониаш, ҳамфикрӣ бо ҳамкорон ва ғ.

Аккредитатсия – номнавис шудани намояндагони воситаҳои ахбори омма дар мақомоти давлатӣ ё ташкилотҳои дахлдор барои дастрасӣ ба иттилоот ва интишори он

Ақсия (иқтисод) — 1.коғазии қиматноки эмиссионӣ, ки ба соҳибаш ҳуқуқи иштирокро дар ҷамъияти саҳҳомӣ (аксионерӣ) ва гирифтани қисми фоидаро дар шакли дивидент медиҳад; 2.(сиёсат) — (аз лот. actio) амалиёт, баромад, шакли баромади сиёсӣ, 3.(санъат, ҳунар) шакли санъати муосир; 4. (адабиётшиносӣ) — амали барои инкишофи суҷа муҳим

* Маънои истилоҳҳо аз интернетлуғати «Википедия» ва баъзе луғатҳои дигар гирифта шудаанд.

Аутсорсинг — (аз англ. outsourcing: (outer-sourcing)) истифодаи захира, сарчашмаи беруна – дар асоси шартнома ба корхона додани бизнес-чараёнҳои муайян вазифаҳои истеҳсоли, барои мунтазам гардидани фаъолияти истеҳсоли додани функцияҳо ба муддати тӯлонӣ (на кам аз 1 сол)

Баҳонаи иттилоотӣ (информационный повод) – ҳодисае, ки метавонад рағбати омма – хонадагон, бинандагон, шунавандагонро ба вучуд орад. Дар вазъияти муайян баҳонаи иттилоотӣ имконият медиҳад, ки иттилои нав ба вучуд оварда шавад

Биржа (нидерл. beurs, нем. Börse, фр. bourse, итал. borsa, исп. bolsa, англ. exchange) — шахси ҳуқуқие, ки фаъолияти мунтазами бозори молҳои биржавӣ, асъор, қоғазҳои қиматнок ва дастгоҳи истеҳсоли молиявиро таъмин мекунад. Савдо мувофиқи шартномаҳои стандартӣ ё бахшҳо (лотаҳо), ки андозаашонро ҳуҷҷатҳои меъёрии биржа ба танзим медарорад, пеш бурда мешавад.

Аввалҳо биржа гуфта макон, биноеро мегуфтанд, ки шахсони тоҷир ва мёнараф дар соатҳои муайян ҷамъ меомаданд

Бозори биржа – бозори дастгоҳҳои муайяни молиявӣ, ки барои харидуфурӯши биржавӣ қоидаҳои батанзимдаровардашуда доранд

Биржаи фондӣ – фонде, ки дар биржа харидуфурӯш мешавад (англ. Exchange Traded Fund, ETF), фонди биржавии инвестиционӣ як навъи нави коғазҳои киматнок аст, нақши сертификатро ба портфели (бастаи) аксияҳо, облигатсияҳо, молҳои биржавӣ иҷро мекунад

Бренд (англ. brand, [brænd] – клеймо) – аломати савдо, ки дар шинохти истеъмолгар хусусият ва артибутҳои пурарзиши фарқкунанда дорад. Бренд рамзи ягон сифати маҳсулот ё характеристикаи ҳуди истеҳсолкунандаи мол аст. Барои ин бренд бояд шинохташаванда бошад ва чун қоида ҳуқуқ барои истифодаи он аз нигоҳи ҳуқуқӣ ҳифз карда шавад.

Креативӣ будан (аз англ. create – офаридан, сохтан) – қобилиятҳои эҷодии шахс, ки бо омодагӣ барои қабули қарорҳо, офаридани ақидаҳои нав шинохта мешавад, ба назари равшаноси амрикоӣ Абраам Маслоу самти эҷодӣ, ки хусусияти модарзодӣ дорад, аммо дар зери таъсири тарбия, таълим ва таҷрибаи иҷтимоӣ гум мешавад

Лобби кардан, lobbying, лоббирование – амали мақомоти давлатӣ, қонунгузорӣ, иҷроия, судӣ, ки ба дастгирии соҳаҳои ҷудоғонаи иқтисоди минтақаҳо, гурӯҳҳои иҷтимоӣ, ки бо зарурати ғайриобъективӣ, аз рӯйи манфиатҳо, фурӯхташавии шахсони мансабдор

равона шудааст

Логотип (аз лот. λόγος — калима + τύπος — нақш, пай) — аломати графикӣ, нишона ё рамзе, ки аз ҷониби сохторҳои худудӣ, муассисаҳои тичоратӣ, ташкилотҳо, шахсони воқеӣ барои шинохташавӣ ва намоёншавӣ дар ҷомеа истифода мешавад. Логотип метавонад танҳо аз нақшҳои хаттӣ иборат бошад, метавонад аломатҳои дигарро низ дар бар гирад. Логотипҳо барои тасвири аломатҳои молӣ, рамзи шахсони ҳуқуқӣ бештар истифода мешаванд

PR-субъект – шахс ё шахсоне ҳастанд, ки PR-маъракаҳо ба манфиати онҳо гузаронида мешаванд

Рейхи сеюм – салтанати сеюм, давлати абарқудрати сеюм, давлати Олмонро аз 24 март соли 1933 то 23 майи соли 1945 ба таври ғайрирасмӣ чунин меномиданд, рейх маънои заминҳои ишғокарда, шохигарӣ вобаста ба матн ифода мекунад

Слоган (аз забони гаэлий sluaigh-ghairm - шиор) маънои шиорро ҳам дорад, аммо имрӯз слоган ба маънои шиори рекламавӣ истифода мешавад, ки дар шакли мухтасар паёми рекламавиरो медиҳад, он як ҷузъи платформаи мудовими иртиботии бренд аст

Спичрайтер (англ. Speechwriter - суханнавис) — касе, ки матни суханрониҳои шахсони воломақом, сиёсатмадорон, тоҷиронро омода мекунад

Технологҳои сиёсӣ ин истилоҳ таъсири равонашудаи инсонро ба объектҳои моддӣ бо

мақсади тағйир додани хусусияти онҳо, ки ба одамон зарур аст, ифода мекунад. Донишҳои технологӣ ба он равона шудаанд, ки усулҳои ба даст овардани мақсадхоро асоснок кунанд, на ҳодиса ва зухуроти рӯйдодаро шарҳ диҳанд

Электоралӣ (аз лот. Eligere) - интихоб кардан, интихобӣ, ҷудокардашуда

Электорат (лот. elegere) – гурӯҳ, доираи ҷонибдорони ягон ташкилот, гурӯҳи овоздиҳандагон ба ҷонибдории ҳизб дар интихоботи парламенти, президенти

РҶҲАТИ АДАБИЁТИ ТАВСИЯШАВАНДА

1. Маҷмӯаи «Санадҳои меъёрии ҳуқуқии Тоҷикистон дар соҳаи воситаҳои ахбори омма». – Душанбе: Нашриёти Бухоро, 2014. - 408с.

2. Алешина И. Паблик рилейшнз для менеджеров и маркетеров. – М., 1997.
3. Алешина И.В. Паблик рилейшнз для менеджеров. Учебник. - М.: Экмос, 2002. – 480с.
4. Бакунина Н.Н. Пресс-служба в законодательных органах власти субъектов Российской Федерации. – Тюмень: Вектор Бук, 2008. - 204с.
5. Блажнов Е.А. Паблик рилейшнз. -М., 1994.
6. Блэк С. PR: международная практика. \Пер. С англ.-М., 1997.
7. Блэк С. Паблик Рилейшнз. Что это такое? - М.: Новости, 1990.
8. Бобоев У. Моҳияти иттилоотони PR ва реклама // Паёми Донишгоҳи миллии Тоҷикистон.-2012.- №6.- С.284-287.
9. Бобоев У. Паблик-релейшнз – соҳаи робитавӣ // Илм ва ҷавонон. Маҷмӯаи мақолаҳои илмӣ.- Душанбе, 2012.-С.123-134.
10. Власть и пресса: взаимодействие пресс-служб государственных органов со СМИ. (под редакцией Н.Каршибоева). – Душанбе: Сармад-Компания, 2013.-100 с.
11. Ворошилов В.В. Современная пресс-служба. – СПб.: Изд-во Михайлова В.А., 2005. – 256с.
12. Гнетнёв А. И., Филь М.С.- Ростов н/Д.: Феникс, 2010. - 414с.

13. Горохов В.М., Комаровский В.С. Связи с общественностью в органах государственной службы. –М., 1996.
14. Джефкинс Ф., Ядин Д. Паблик рилейшнз: Учебное пособие для вузов/ Пер. с англ. Под ред. Б.Л.Еремина.- М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2003.
15. Зардова О. Н. Русскоязычные СМИ Республики Таджикистан в контексте связей с общественностью в условиях государственной независимости. Автореф. дисс.канд. филол. наук.- Душанбе, 2013.-22с.
16. Ильченко С. Н., Кривоносов А. Д. Современная пресс-служба: Учеб. пособие. — СПб.: С.-Петербург. гос. ун-т, 2005. - 105 с.
17. Китчен Ф. Паблик рилейшнз. Принципы и практика. - М., 2004.
18. Кондратьев Э.В., Абрамов Р.Н. Связи с общественностью: Учебное пособие для высшей школы/ Под общ. Ред. С.Д. Резника.- М.: Академический Проект, 2003.
19. Королько В.Г. Основы паблик рилейшнз. Учебное пособие. - М.: Релф-бук / К.: Ваклер, 2000. - 528с.
20. Костиков В.В. Роман с президентом. Записки пресс-секретаря, -М.: Вагриус, 1997.
21. Коханов Е.Ф. Теоретические и методологические основы PR-деятельности (Социологический

аспект). – М.: РИП-Холдинг, 2004. – 208с.

22. Кочеткова А. В., Филиппов В. Н., Скворцов Я. Л., Тарасов А. С. Теория и практика связей с общественностью. – СПб.: Питер, 2009. - 240 с.
23. Муқим Ҷ. Сиёсат ва ҷанги иттилоотӣ.– Душанбе: Деваштич, 2006.-71с.
24. Муқим Ҷ. Мусохиба ва техникаи таҳияи он. – Душанбе, 2013.-160с.
25. Муродов М. Луғати мухтасари истилоҳот ва мафҳумҳои рӯзноманигорӣ.- Душанбе, 2011.- 145 с.
26. Муродов М. Сотсиологияи журналистика.- Душанбе, 2012.- 192 с.
27. Муродов М. Асосҳои эҷоди журналистӣ.- Душанбе, 2014.-258 с.
28. Мухторӣ Қ. Саҳми кишварҳо ва созмонҳои Иттиҳоди Аврупо дар рушди озодии ВАО ва журналистикаи ватанӣ // Фонус (маҷаллаи илмӣ).- 2013.-№1.-С.33-41.
29. Мухторӣ Қ. Калимаву ифодаҳои маъмул дар матбуоти тоҷик ва ба вучуд овардани афкори умум // Паёми Донишгоҳи миллӣ.- 2014.-№4/5 (143).-С.277-280.
30. Мухтори К. Россия и Туркестан: общественное мнение в периодической печати 20-х годов // Нерӯи суҳан. Маҷмуаи мақолаи илмӣ.- Хучанд,

2014.-250с.-С.90-98.

31. Почепцов Г.Г. Информационные войны. -Ровно, 1999
32. Почепцов Г.Г. Паблик рилейшнз, или Как успешно управлять общественным мнением. М.: Центр, 1998.-200с.
33. Саидов З.Ш. Массовая информация и внешняя политика. -Душанбе, 1995.
34. Сайидзода З., Саидов Ф. Таджикистан: информационный ресурс, внешняя политика, имидж государства. –Душанбе: Иттилоот ва муошират, 2008.-37с.
35. Салихов Н.Н. Политическое противостояние в зеркале таджикской публицистики.- Душанбе: РТСУ, 2010.-165с.
36. Связи с общественностью в политике и государственном управлении. Под общей ред. проф.В.С.Комаровского. –М.: РАГС, 2001.
37. Словарь-справочник по рекламе, связям с общественностью, средствам массовой информации. - СПб., -1998.
38. Татарина Г. Н. Современная пресс-служба. Учебное пособие.- Омск, 2007.-76с.
39. Татарина Г.Н. Введение в специальность «связи с общественностью».-Омск: ОмГТУ, 2000 г.
40. Татарина Г.Н. Теория и практика связей с

общественностью. Методические указания.- Омск: ОмГТУ, 2004

41. Усмонов И. К. Печать и международная пропаганда.-Душанбе: Дониш, 1990.-120с.
42. Усмонов И.К., Давронов Д. Таърихи журналистикаи тоҷик.-Душанбе, 2008.-280 с.
43. Усмонов И.К. Жанрҳои публитсистика. –Душанбе, 2009.-137с.
44. Четвертков Н. В. Современная пресс-служба: Учеб. пособие для студентов вузов. –2-е изд., перераб. и доп.-М.: Аспект Пресс, 2010. - 191с.
45. Чумиков А.Н. Связи с общественностью. Учебное пособие. - М., 2001.-496с.
46. Чумиков А.Н., Бочаров М.П. Связи с общественностью. Теория и практика.-М., 2003.
47. Шатилов В.В. Современная пресс-служба.- Ярославль, 2009 г .
48. Шишкина М.А. Паблик рилейшнз в системе социального управления. – СПб.: Паллада-медиа / СЗРЦ Русич, 2002. – 444с.

Замимаи 1.

Низомномаи Маркази матбуот ва иттилооти Вазорати кишоварзии Ҷумҳурии Тоҷикистон Қоидаҳои умумӣ. Мақомоти ҳуқуқӣ:

1.1. Маркази матбуот ва иттилооти вазорат зерсохтори ташкилоти марбута буда, бевосита ба Вазир тобеъ аст.

1.2. Қарорро дар бораи таъсиси, барҳам додан ва ё худ таъдили маркази матбуот, ки бо мақсади

огоҳонидани шаҳрвандон, тавассути воситаҳои ахбори омма (ВАО) дар бораи фаъолияти вазорат, ҷалби таваҷҷӯҳ ба мушкилоти соҳа, инъикоси фаъолияти сохторҳои тобеъи вазорат таъсис дода шудааст, вазир қабул мекунад.

1.3. Низомнома дар бораи Маркази матбуот, сохтор ва басти кории онро вазир тасдиқ мекунад.

1.4. Харочот вобаста ба нигоҳдорӣ ва фаъолияти Маркази матбуот пурра аз ҳисоби буҷаи вазорат маблағгузори карда мешавад.

1.5. Маркази матбуот ва иттилооти вазорат вориси бахши иттилоот ва ахбор мебошад.

1.6. Кори маркази матбуоти вазоратро Конституция (Сарқонун) ва Қонунҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон, ки фаъолияти воситаҳои ахбори оммаро танзим мекунад, инчунин дигар санадҳои ҳуқуқии Ҷумҳурии Тоҷикистон, фармонҳо ва амрҳои Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон, қарорҳо ва фармонҳои вазир ва Низомномаи мазкур ба танзим медарорад.

1.7. Фаъолияти Маркази матбуотро вазир назорат мекунад.

1.8. Тартиби ҳамкории Маркази матбуотро бо дигар раёсатҳо, шӯъбаҳо ва муассисаҳои тобеъи вазорат, низоми пешниҳоди маълумот ва маводҳоро барои паҳн кардан дар ВАО, ва масъулиятро барои

пешниҳод низомномаи мазкур ва оинномаи вазорат муайян мекунад.

Вазифаҳо ва салоҳияти асосии Маркази матбуот ва иттилооти Вазорат

2.1. Ба таври таъҷилӣ, пурра, ҳаққонӣ ва воқеъӣ шаҳрвандонро дар бораи фаъолияти вазорат тавассути воситаҳои ахбори омма огоҳ мекунад.

2.2. Хабар, изҳорот ва дигар маводҳои иттилоотирро дар бораи самтҳои мухталифи фаъолияти вазорат дар рӯзномаҳо, телевизион ва радио таҳия ва паҳн менамояд.

2.3. Шарҳу эзоҳи мутахассисон, коршиносон, муаллифон ва ташаббускорони қарорҳои аз тарафи вазорат қабулшударо ба воситаи ахбори омма пешниҳод менамояд.

2.4. Ба рӯзноманигорон, ки дар бобати иҷрои супориши редаксия оид ба ҷамъ кардан ва омода намудани мавод барои ҷоп, барномаҳои телевизион ва радио дар бораи соҳаи кишоварзӣ муроҷиат мекунанд, мусоидат менамояд.

2.5. Доир ба мушкилоти мубрами ҳаёти кишоварзон нишастӣ матбуотӣ, брифингҳо ва вохӯриҳо бо рӯзноманигорон мегузаронад.

2.6. Мунатазам маводҳои матбуот, телевизион, радио ва дигар маводҳои иттилоотиро оид ба масъалаҳои ҳаёти соҳаи кишоварзӣ таҳлил менамояд.

2.7. Агар маълумотҳои истифодабурдаи рӯзноманигорон асоси воқеъӣ надошта бошанд, радиои расмӣ ва ё худ маводҳоро барои даъвоҳои судӣ, дар якҷоягӣ бо шӯъбаи ҳуқуқи вазорат, нисбати идораҳои воситаҳои ахбори омма омода мекунад.

2.8. Бонки маълумотию иттилоотиро оид ба ҳаёти соҳа, қарорҳои марбута, ҳуҷҷатҳо, маводҳои чопиро дар якҷоягӣ бо шӯъбаҳои дахлдор ташкил мекунад.

2.9. Ҳангоми зарурат дар таҳия ва татбиқи нақшаҳою чорабиниҳои мухталифе, ки вазорат доир менамояд, иштирок мекунад.

2.10. Вазоратро дар корхонаю ташкилотҳои гуногун, машваратҳо ва чорабиниҳои вобаста ба мушкилоти минтақавии воситаҳои ахбори омма намояндагӣ менамояд.

2.11. Бо супориши роҳбарият дар таҳияи адабиётҳои хислати маълумотнома дошта, китобҳо, брошураҳо, албомҳо, буклетҳо, барномаҳои телевизион оид ба ҳаёт, таърих ва рушди дурнамои соҳаи кишоварзӣ иштирок менамояд.

2.12. Бо мақсади паҳн кардани маълумоти ҳаққонӣ дар бораи соҳаи кишоварзӣ ва фаъолияти онҳо ба воситаҳои ахбори оммаи ватанӣ, хориҷӣ ва маҳаллӣ,

инчунин ҳадамоти иттилоотӣ ва сохторҳои иттилоотии ташкилотҳо, муассисаҳо ва корхонаҳо ҳамкориҳои таъҷили мекунад.

2.13. Фаъолияти КВД рӯзномаи «Табиат ва ҳаёт», маҷаллаи «Кишоварзӣ ва ҳифзи табиат» ва КВД «Кишоварз»-ро ҳамроҳанг сохта, сарпарастӣ мекунад.

2.14. Дар баробари дигар ташкилотҳо, дар омӯзиши афкори ҷамъиятӣ иштирок мекунад.

Ваколат

Маркази матбуот чунин ваколат дорад:

3.1. – дархост кардан, гирифтани таҳлили маводҳо, маълумотҳо ва ҳуҷҷатҳои шӯъбаю раёсатҳо ва муассисаҳои тобеи вазорат;

3.2. – фиристодани намояндагони ВАО ба қабул ва ё вохӯрӣ бо шахсони мансабдори вазорат оид ба масъалаҳо, ки рӯзноманигорон ба он мароқ зоҳир менамоянд;

3.3. – ҷалб намудани мутахассисони шӯъба, идора ва муассисаҳои тобеи вазорат барои мусоҳиба дар ВАО нишастии матбуотҳо ва дигар чорабиниҳо, ки барои матбуоти даврӣ ва воситаҳои ахбори омма ташкил карда мешаванд;

3.4. – аз ном ва супориши вазир мустақилона дар матбуот, телевизион ва радио суханронӣ кардан;

3.5. – дар машваратҳо ва дигар чорабиниҳои, ки вазорат, раёсат, шӯъба, идора ва муассисаҳои тобеи он мегузаронад, иштирок менамояд.

Масъулият

4.1. – маркази матбуот барои ҳаққонӣ ва таъҷилии маводҳои, ки ба ВАО дастрас мекунад, инчунин мутобиқати онҳо ба далелҳо ва асоси воқеъӣ доштани онҳо дар якҷоягӣ бо шӯъбаю идораҳои дахлдори вазорат масъул мебошад.

4.2. – масъулияти шахси ро оид ба кори маркази матбуот дар назди вазир роҳбари он ба уҳда дорад.

Қоидаҳои ҳулосавӣ

5.1. – Низомномаи мазкур дар бораи маркази матбуоти вазорат аз тарафи вазир бо фармон ва ё (қарор) тасдиқ карда мешавад.

5.2. – ҳангоми зарурат ба низомномаи мазкур таъироту иловаҳо ворид карда мешавад.

Дастурамали

**мансабии сардори Маркази матбуот ва иттилооти
Вазорати кишоварзии Ҷумҳурии Тоҷикистон**

I. Муқаррароти умумӣ

1. Сардори Маркази матбуот ва иттилооти Вазорати кишоварзии Тоҷикистон.

2. Мансаби мазкури тибқи феҳрести мансабҳои давлатии Ҷумҳурии Тоҷикистон ба мансабҳои категорияи сеюм мансуб аст.

3. Ишғолкунандаи мансаби мазкур ба Вазири кишоварзии Ҷумҳурии Тоҷикистон ҳисоботдиҳанда мебошад.

4. Сардори Маркази матбуот ва иттилоот (минбаъд сардори марказ) аз тарафи Вазири кишоварзии Ҷумҳурии Тоҷикистон (минбаъд Вазир) бо риояи талаботҳои зерин ба мансаб таъин карда мешавад:

- донишдони Конститутсия (Сарқонун)-и Ҷумҳурии Тоҷикистон, Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи хизмати давлатӣ», қонунҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи иттилоот», «Дар бораи матбуот ва дигар воситаҳои ахбори омма», «Дар бораи иттилоотонӣ», «Дар бораи дастрасӣ ба иттилоот», Низомномаи Вазорати кишоварзии Ҷумҳурии Тоҷикистон, Низомномаи воҳидҳои сохтории вазорати кишоварзии Ҷумҳурии Тоҷикистон дигар санадҳои меърию ҳуқуқии соҳаи кишоварзӣ.

- таҳсилоти олии касбӣ, ихтисосӣ ба мансаби ишғолшаванда мувофиқ, ки иҷрои самараноки

вазифаҳои мансаби мазкури маъмурии хизмати далатино таъмин карда метавонад;

- 4 сол собиқаи хизмати давлатӣ ё 5 сол собиқаи умуми меҳнатӣ;

- дониш ва малакаи роҳбарӣ, идоракунии, ба нақшагирии раванди кор ва кор бо тобеон;

- малакаи ҳуби муошират бо аҳли ҷомеа, аз ҷумла маҳорати ба роҳ мондани ҳамкории ҳангоми татбиқи манфиатҳои давлатӣ.

5. Ба сардори марказ сармутахассис, мутахассиси пешбарва мутахассиси марказ, ҷамъ 3 нафар ҳисоботдиҳанда мебошанд.

6. Дар давраи муваққатан ҳозир набудани сардори марказ иҷрои ўҳдадориҳои мансабии ўро сармутахассис, мутахассиси пешбар ба амал бароварда, барои иҷрои сифатнок, мақсаднок ва саривақтии онҳо масъул мебошад.

7. Сардори марказ ба супоришҳои хаттӣ, ки ба кормандони марказ медиҳад, ҳуҷҷатҳо ва санадҳои барои баррасии роҳбарии вазорат пешниҳодшаванда, нусхаи ҳуҷҷатҳо ва лоиҳаи санадҳои омоданамудаи марказ ва нусхаи ҳуҷҷатҳо ва санадҳои омоданамудаи дигар воҳидҳои сохтори Вазорат, ки барои имзо ба роҳбарияти вазорат пешниҳод карда мешавад, салоҳияти имзо карданро доро мебошад.

8. Сардори Марказ бо роҳбарони воҳидҳои сохтори вазорат, Хадамоту Бозрасиҳо ва ташкилоту муассисаҳои зертобеъ ҳамкорӣ менамояд, тибқи қонун ва санадҳои меъёри иҷроии супоришу дархостро талаб менамояд.

II. ӯҳдадорҳои мансабии сардори Марказ

1. Роҳбарияти умумӣ ва назорати фаъолияти кормандони марказро анҷом медиҳад.

2. Иҷроии санадҳои ҳуқуқии ба фаъолияти марказ дахлдоштаро ташкил, назорат ва таъмин менамояд.

3. Маводҳои воридаро ба кормандони марказ барои иҷро месупорад, рафти иҷроии онро ташкил ва назорат менамояд.

4. Ба кормандони марказ дар доираи ӯҳдадорҳои мансабиашон супоришҳо медиҳад, иҷроии саривақтии онҳоро назорат менамояд.

5. Лоиҳаи санадҳои меъёрии ҳуқуқии ба фаъолияти марказ дахлдоштаро таҳия менамояд.

6. Нақшаи кори марказро барои ҳар сол таҳия ва тасдиқ намуда, иҷроии онро ташкил, назорат ва таъмин менамояд.

7. Ҳисоботҳои семоҳа, нимсола, нӯҳмоҳа ва солонаи фаъолияти кормандони марказро қабул намуда оид ба фаъолияти кори марказ ба Вазир дар мӯҳлати муқарраргардида ҳисобот медиҳад.

8. Дар кори комиссияҳо, гӯруҳҳои кори, машваратҳо семинарҳо конференсияҳо ва дигар чорабиниҳои ташкилнамукаи вазорат иштироок менамояд, тибқи муқаррароти он ҳисобот медиҳад.

9. Супоришҳои шифоҳии Вазирро иҷро менамояд;

10. Барои сифатан омода намудани лоиҳаи қарорҳо, протоколҳо, мактубҳо, пешниҳоди ҳуҷжатҳо дар назди Вазир масъул аст.

11. Мактуб ва маводҳои назоратиро дар мӯҳлати нишондодашуда, иҷроишашро таъмин менамояд.

12. Тайёри ва омода намудани пешниҳод, баррасии ҳуҷжатҳо, санадҳои меъёрии ҳуқуқиро мувофиқи тартиби ягонаи муайяншуда амалӣ месозад.

Ш. Ҳуқуқҳои сардори Марказ

1. Сардори Марказ дорои ҳуқуқҳои зерин мебошад.

- дар муносибат бо роҳбарияти Вазорат марказро намояндагӣ намояд;

- аз тамоми сохторҳои вазорат маълумот мегирад ва тариқи маъмул онро таҳлил ва ба ВАО пешниҳод намояд;

- ба фаъолияти кормандони марказ баҳои бегаразона медиҳад, барои баланд бардоштани малакаи касбӣ ва хизматӣ ба бозомӯзи ҳидоят менамояд;

- ўҳдадорихои вазифавии кормандони марказро мувофиқи таҷрибаи корӣ, малакаи касбӣ ва дараҷаи тахассусӣ тақсим менамояд;

- дар бораи ҳавасмандгардонии моддӣ ва маънавии кормандони марказ, ки ба натиҷаҳои назарраси меҳнатӣ ноил гаштаанд, ба роҳбарияти Вазорат тақлифҳо пешниҳод менамояд;

- дар бораи ҷазои интизомии кормандони марказ ба Роҳбарият маводҳои ҷавобгарии интизомиро пешниҳод менамояд;

- иҷрои дигар вазифаҳоеро, ки аз фаъолияти шӯъба ва Вазорат бармеоянд амалӣ намояд.

IV. Масъулияти сардори Марказ

1. Сардори марказ дорои чунин масъулиятҳо мебошад;

- пешниҳод намудани маълумоти дуруст хангоми қабул ба хизмати давлатӣ, оид ба тартиб додан ва пешбурди варақаи шахсии худ.

- риояи муқарраротти қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи хизмати давлатӣ» ва «Дар бораи мубориза ба зидди копурсия».

- саривақт ва ба таври дахлдор иҷрои ӯҳдадориҳои мансабӣ, риояи интизоми меҳнат ва қоидаҳои тартиботи дохилӣ.

- пешниҳоди эълומияҳо оид ба андоз аз даромад ва оид ба вазъи амвол дар мӯҳлати муқарраргардида;

- сари вақт ва ба таври дахлдор иҷро кардани вазифаҳои марказ, риояи интизоми меҳнат ва қоидаҳои тартиботи дохилӣ аз ҷониби кормандони марказ.

2. Сардори марказ барои иҷро накардани ва ё ба таври дахлдор иҷро накардани ӯҳдадориҳои мансабӣ, расонидани зарари моддӣ ба амвол ва кори Вазорат, аз тарафи роҳбарият ба ҷавобгарӣ кашида мешавад.

V. Муқаррароти хотимаӣ

1. Дастурамали мансабӣ дар марказ ба қайд гирифта шуда дар он таърихи рӯз гузошта мешавад.

2. Ҳангоми таҷдиди марказ ва дигар ҳолатҳои, ки боиси тағйир ёфтани ӯҳдадориҳои мансаби сардори марказ мегардад, дастурамали мансабии мазкур аз нав таҳия ва тасдиқ карда мешавад.

Нақшаи

кории Маркази матбуот ва иттилооти Вазорати
кишоварзии Ҷумҳурии Тоҷикистон барои соли 2010

р\т	Номгӯи масъала ва чорабиниҳо	Вақти иҷро	Шахси масъул
1.	Ба ВАО пешниҳод намудани иттилоотҳои фаврӣ ва таҳлиلى оид ба фаъолияти вазорат ва зерсохторҳои он.	Ҳар ҳафта	Дадобоев Н.Г. Каримова А.
2.	Амалӣ намудани Барномаи «Бунёди захираҳои иттилоотии соҳаи кишоварзии Ҷумҳурии Тоҷикистон барои солҳои 2009- 2011».	Мунтазам	Дадобоев Н.Г. Каримова А.
3.	Пешниҳод ва таъмини иштироки мутахассисон тариқи ВАО, аз ҷумла барномаҳои иттилоотӣ шабакаҳои телевизион ва радио.	Мунтазам	Дадобоев Н.Г. Каримова А.Р.
4	Ширкат намудан дар воҳӯриҳои назди Вазир бо ташкилотҳои байналмилалӣ ва	Мунтазам	Дадобоев Н.Г.

	инъикоси онҳо тавассути ВАО.		
5.	Омода ва гузаронидани нишастҳои матбуотӣ тибқи нақшаи тасдиқ намудаи Дастгоҳи Иҷроияи Президент Ҷумҳурии Тоҷикистон.	Ҳар се моҳ як маротиба	Дадобоев Н.Г. Каримова А.
6	Таҳия ва омода намудани барномаи телевизионии «Кишоварз».	Ҳар ҳафта	Дадобоев Н.Г. .
7.	Таҳия ва омода намудани эълону реклама ва роликҳо оид ба ташкили фурӯши маҳсулотҳои кишоварзӣ.	Мунтазам	Дадобоев Н.Г.
8.	Иштирок дар конференсияву семинарҳои ҷумҳуриявӣ доир ба масъалаҳои кишоварзӣ.	Доимо	Дадобоев Н.Г. Каримова А.Р.

9.	Мусоидат намудан дар барномаҳои иттилоотию таҳлилии ВАО оид ба соҳаи кишоварзӣ.	Мунтазам	Дадобоев Н.Г. Каримова А.Р.
10	Ташкили инъикоси идҳои марбут ба ҳаёти кишоварзӣ (Наврӯз, Сада, Рӯзи кормандони соҳаи кишоварзӣ) тариқи ВАО.	Дар мавридаш	Дадобоев Н.Г. Каримова А.Р.
11.	Тавассути воситаҳои ахбори омма инъикос намудани рафти баргузори семинарҳо, конференсияҳои илмӣ-амалӣ, иттилотӣ оид ба рушди соҳаи кишоварзӣ .	Ҳар се - моҳа	Дадобоев Н.Г. Каримова А.Р.
12.	Тавассути воситаҳои ахбори омма инъикос намудани дастовардҳои соҳаи кишоварзӣ дар ҳар се моҳаи соли 2010.	Ҳар се моҳа	Дадобоев Н.Г. Каримова А.Р.

			Файзов А. Иброгимов А.
13.	Омода намудани Барномаи ислоҳоти бахши аграрӣ оид ба иттилоотони аҳолӣ.	Семоҳаи аввал	Аъзоёни гурӯҳи корӣ
14	Кор бо мактубу хуччатҳои воридшуда ва дастуру супоришҳои аз ҷониби вазир додашуда.	Мунтазам	Дадобоев Н.Г. Каримова А.Р.

Сардори Маркази матбуот

ва иттилооти вазорат

Дадобоев Н.Г.

Мухторӣ Қ.

**ХАДАМОТИ МАТБУОТӢ ВА
РОБИТА БО ҶОМЕА**

ДАСТУРИ ТАЪЛИМӢ

**Мухтори К.
Пресс-служба и связь с
общественностью. Учебное пособие**

Ба матбаа 30.06.2015 супорида шуд. Ба чоп 30.06.2015 имзо
шуд. Андозаи 60x84^{1/16}. Коғази офсет. Чопи офсет.
Адади нашр 500 нусха.
Супориши № 18.

Наشريёти «Пойтахт»
ш. Душанбе к. Дехотӣ 42 х. 28.
E-mail: roytakht.p@inbox.ru.